

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

Greta Savickaitė

**APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMAS
SKAITMENIZACIJOS KONTEKSTE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. Kristina Kundelienė

KAUNAS, 2018

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMAS
SKAITMENIZACIJOS KONTEKSTE

Apskaitos ir audito studijų programa (kodas 621N40002)

MAGISTRO DARBAS

Studentė
(parašas)

Greta Savickaitė, VMA-6 gr.

2018 m. gegužės d.

Vadovė
(parašas)

doc. dr. Kristina Kundelienė

2018 m. gegužės d.

Recenzentas (-ė)
(parašas)

2018 m. d.

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
Ekonomikos ir verslo fakultetas

Greta Savickaitė

Apskaita ir auditas, 621N40002

Baigiamojo magistro darbo „Apskaitos informacijos kokybės vertinimas skaitmenizacijos kontekste“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2018 m. gegužės 10 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Gretos Savickaitės** baigiamasis magistro darbas tema „apskaitos informacijos kokybės vertinimas skaitmenizacijos kontekste“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjusi.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Savickaitė, Greta. Evaluation of Accounting Information Quality in the Context of Digitalization. Master's Final Thesis in Accounting and Auditing / supervisor assoc. prof. Kristina Kundelienė. The School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Social Sciences: 03 S Management and Administration.

Key words: accounting, quality, measurement, digitalization.

Kaunas, 2018. 68 p.

SUMMARY

Relevance of the topic: Accounting information is used to take decisions which can affect the development of organization and entire economy. Therefore, this information must be of a high quality and reflect the actual state of the company. Scientific literature is rich of methods for assessing the quality of the accounting information. However, all methods depend on the researcher's philosophy and there is no method which is universal and accepted in general. As both technological and knowledge society and globalization processes are developing, the accounting is also progressing and being digitalized which means that accounting and financial reporting documents are transferred to the digital environment and can be accessed at anytime from anywhere in the world. This indicates that the form, substance and origin of the accounting information is basically changed. Although researchers state that digitalization contributes to improving the quality of accounting, however, it creates new threats related to data fraud and loss. Therefore, it means that trust of accounting information cannot be solely built upon economic consequences of organization activities which are based on digital processes.

Object of the thesis – digitalized accounting information.

Aim of the thesis is to carry out the assessment analysis of the impact of digitalization to accounting information.

Tasks of the thesis:

1. To reveal the problem of the quality of accounting information in the context of digitalization.
2. To conduct the analysis of the scientific literature related to the assessment of the quality of accounting information.
3. To conclude a methodology for assessing the quality of digitalized accounting information.
4. To evaluate the quality of digitalized accounting information and to summarize the obtained results.

In the first part of the thesis it was analyzed and established that digitalization helps to take strategic decisions, to look for optimization opportunities and to plan your organization more seamlessly. However, it was also indicated that digitalization creates new threats related to information authenticity and protection. As there is no universal accounting information quality assessment method

and the process of accounting is basically changing it is important to carry out an analysis. The aim of the analysis is to assess how the digitalization process affects the quality of accounting information and how organizations control the risks associated with accounting digitalization.

The analysis of the literature revealed that there are many methods of assessing the quality of accounting information in the scientific literature. However, there is no method which is universal and accepted in general as all researchers use different assessment ways which depend on researcher's philosophy and attitude.

In the third part of the thesis there was a model created which aim is to determine how the digitalization process contributes to the improvement of the quality of accounting information of large Lithuanian companies that have digitalized their accounting. Also, the aim is to determine what risks are created, how companies control these risks and in what extent digitalized accounting systems meet the expectations of consumers.

The qualitative research indicated that accounting information consumers of large Lithuanian companies, whose financial statements are audited and accounting are digitalized, consider this information as high quality. It was determined that digitalization process is the primary factor contributing to the improvement of the quality of accounting information, processes optimization of the company and decision taking. Large Lithuanian companies which digitalized the accounting have various preventive ways to control the threats created by digitalization. Finally, digitalized accounting programs of large Lithuanian companies are updated in a timely manner, however it only partially meets the expectations of users. Consumers need the system improvements related to more convenient obtaining, processing and analyzing of the information.

Thesis has 68 pages, 7 tables and 14 charts.

TURINYS

Paveikslų sąrašas	6
Lentelių sąrašas	7
ĮVADAS.....	8
1. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO PROBLEMATIKA.....	10
1.1 Apskaitos informacijos kokybės samprata.....	10
1.2. Skaitmenizacijos įtaka apskaitos procesui.....	14
2. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	16
2.1. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo raida.....	16
2.2. Tarptautinių apskaitos standartų įtaka gerinant apskaitos informacijos kokybę.....	19
2.3. Veiksniai, darantys įtaką apskaitos informacijos kokybei	20
2.4. Apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodai	25
2.5. Skaitmenizacijos proceso įtaka apskaitos informacijos kokybei	31
3. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO METODIKA	37
4. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMAS IR ANALIZĖ	41
4.1. Kokybinio tyrimo informantų charakteristika.....	41
4.2 Kokybinio tyrimo rezultatų analizė.....	42
4.2.1. Apskaitos informacijos kokybės vertinimas	42
4.2.2. Skaitmenizacijos įtaka apskaitos informacijos kokybei	51
4.2.3. Skaitmenizuotų apskaitos programų vartotojų poreikio patenkinimo tyrimas.....	54
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	57
LITERATŪRA.....	60
PRIEDAI.....	69

Paveikslų sąrašas

1 pav. Apskaitos informacijos kokybinių charakteristikų hierarchija (sudaryta pagal Kundelienė, 2009)	13
2 pav. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo metodų raida (sudaryta darbo autorės)	18
3 pav. Teisinės-politinės aplinkos bei apskaitos standartų įtaka apskaitos informacijos kokybei (sudaryta pagal Duarte ir kt., 2015)	22
4 pav. Įmonėse taikomų vidinių kontrolių įtaka apskaitos informacijos kokybei (sudaryta pagal Fardinal, 2013)	24
5 pav. Skaitmenizacijos proceso kuriamos naudos apskaitos informacijos kokybei (adaptuota pagal Tugui, 2015)	34
6 pav. Skaitmenizacijos proceso kuriami kaštai (adaptuota pagal Deshmukh, 2006)	35
7 pav. Empirinio tyrimo eiga	38
8 pav. Empirinio tyrimo blokinė schema	39
9 pav. Veiksniai, įrodantys aukštą apskaitos informacijos kokybę	44
10 pav. Apskaitos informacijos kūrėjų teikiamų paslaugų vertinimas	45
11 pav. Žmogiškojo faktoriaus ir skaitmenizuotos apskaitos sistemos veiksnių įtakos apskaitos informacijos kokybei tarp informantų pasiskirstymas	49
12 pav. Veiksnių seka, lemianti aukštą apskaitos informacijos kokybę	50
13 pav. Įmonės sritys, veikiamos skaitmenizacijos	53
14 pav. Skaitmenizuotų apskaitos sistemų vartotojų poreikio užtikrinimo laipsnis	54

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Apskaitos informacijos vartotojai (adaptuota pagal Kanapickienė, Rudžionienė ir Jefimovas, 2006).....	10
2 lentelė. Apskaitos informacijos kokybei įtaką darantys veiksniai	21
3 lentelė. Konservatyvumo skaičiavimo modeliai	28
4 lentelė. Apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodai ir jų apribojimai	30
5 lentelė. Sociodemografiniai informantų duomenys	41
6 lentelė. Informantų įvardijamos apskaitos informacijos kokybinės charakteristikos	43
7 lentelė. Argumentai, nurodantys žmogiškojo faktoriaus ir skaitmenizuotos sistemos svarbą, vertinant apskaitos informacijos kokybę	49

IVADAS

Temos aktualumas. Viena pagrindinių apskaitos paskirčių įmonėse – teikti informaciją vartotojams, kurie, remiantis ja, priima tam tikrus sprendimus. Apskaitos informacijos vartotojų ratas platus – nuo akcininkų iki valdžios institucijų. Tam, kad sprendimai būtų pagrįsti ir teisingi – apskaitos informacija turi būti kokybiška. Netinkami sprendimai gali ne tik sukelti nuostolių pačiai įmonei, bet ir paveikti visą ekonomikos vystymąsi. Apskaitos informacija laikoma kokybiška tuomet, kai ji yra suprantama, patikrinama, aktuali, neutrali bei reikšminga. Svarbu pabrėžti, jog visais atvejais apskaitos informacijos teikiama nauda turi būti didesnė nei kuriami kaštai. Nors mokslinėje literatūroje gausu apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodų, iki šiol nėra visuotinai priimto universalus – kiekvienas tyrėjas naudoja vertinimo priemones, priklausiančias nuo tyrėjo filosofijos ir siekiamų rezultatų, o tai itin apsunkina apskaitos informacijos kokybės vertinimo procesą. Mokslininkai, siekiant įvertinti apskaitos informacijos kokybę, siūlo analizuoti pajamų valdymo lygį įmonėje (Lara, 2015; Pergola ir Verreault, 2009), apskaitos konservatyvumą (Martínez-Ferrero, 2014), atitikimą tarptautiniams apskaitos standartams (Bodle, Cybinski ir Monem, 2016) ar kitus aspektus. Vystantis technologinei ir žinių visuomenei, neišvengiamai progresuoja ir apskaita – ji skaitmenizuojama, o tai reiškia, jog iš esmės yra keičiamas apskaitos informacijos rinkimo, apdorojimo ir saugojimo būdas. Skaitmenizacija apima visų apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimą į skaitmeninę sistemą, prie kurios galima prieiti bet kuriuo metu iš bet kurios pasaulio vietos. Vertinti apskaitos informacijos kokybę nesant vieningam ir universaliam vertinimo metodui yra itin sunku, dar sunkiau įvertinti skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybę, kuomet iš esmės yra keičiama apskaitos informacijos forma, esmė ir kilmė. Dalis mokslininkų (Tugui, 2015; Susanto, 2015; Gorla, Somers ir Wong, 2010) teigia, jog skaitmenizacijos procesas didina apskaitos informacijos kokybę, taigi skaitmenizuoti apskaitą yra būtina. Tačiau mokslinėje literatūroje taip pat gausu diskusijų apie skaitmenizacijos kuriamas rizikas – duomenų apsaugos bei autentiškumo užtikrinimo, kurios neišvengiamai mažina apskaitos informacijos kokybę (Aron ir Waller, 2014; Redd ir Cunnigham, 2013). Dėl šios priežasties pasitikėjimas apskaitos informacija negali būti grindžiamas tik ekonominiais įmonės veiklos padariniais, pagrįstais skaitmeniniais procesais.

Mokslinė problema – kokią įtaką apskaitos informacijos kokybei daro apskaitos skaitmenizacijos procesas?

Tyrimo objektas – skaitmenizuota apskaitos informacija.

Tyrimo tikslas – ištirti skaitmenizacijos poveikį apskaitos informacijos kokybei.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką skaitmenizacijos kontekste.
2. Atlikti mokslinės literatūros analizę, susijusią su apskaitos informacijos kokybės vertinimu bei skaitmenizacijos įtaka apskaitos informacijos kokybei.
3. Sudaryti skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodiką.
4. Atlikti skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimą bei apibendrinti gautus rezultatus.

Naudoti metodai: Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros turinio bei palyginamoji analizė ir apibendrinimas, kokybinis (interview) tyrimo metodas, tyrimo duomenų apdorojimas MAXQDA12 programa, grafinis duomenų pateikimas.

1. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO PROBLEMATIKA

1.1 Apskaitos informacijos kokybės samprata

Kaip nurodoma LR Buhalterinės apskaitos įstatyme (2017, Nr. IX-574, p. 2) buhalterinė (finansinė) apskaita – tai „ūkinių operacijų ir ūkinių įvykių, išreikštų pinigais, registravimo, grupavimo ir apibendrinimo sistema, skirta informacijai, reikalingai priimant ekonominius sprendimus, gauti ir (arba) finansinių ataskaitų rinkiniui <...> sudaryti“. Įstatyme taip pat išskiriama valdymo apskaita (vidaus apskaita), kurios tikslas – „informacijos, reikalingos ūkio subjektui valdyti, rinkimas, sisteminimas, įvertinimas ir pateikimas“. Iš esmės apskaita – tai procesas, apimantis finansinių duomenų srauto apie verslo subjektą atpažinimą, matavimą ir pateikimą. Šį procesą būtina suvaldyti siekiant pateikti kokybišką apskaitos produktą – informaciją.

Šiandieniniame pasaulyje, formuojamame globalizacijos procesų, žinių visuomenės evoliucijos, bei didėjančio kompleksiško visose srityse, įmonės negali būti valdomos metodais, besiremiančiais vadovo intuicija, patirtimi ir talentu. Veikiant dabartinėmis verslo sąlygomis vadovams būtina turėti patikimą visą apimančią informaciją, įgalinančią apjungti valdymo ir vykdymo veiksmus. Viena šios informacijos dedamųjų – apskaitos informacija, kuri dabartinėje ekonomikoje yra ne tik žaliava, reikalinga įmonių vadovams, bet ir valdymo komponentas bei jungianti procesų grandis (Corina ir Nikolae, 2012).

Apskaitos informacija yra naudojama skirtingiems tikslams – veiklos vertinimui ir kontrolei, biudžetų sudarymui bei verslo ir investicinių sprendimų priėmimui (Zimmerman ir Yahya-Zadech, 2011). Dažnai šie tikslai yra tarpusavyje persipynę bei papildo vienas kitą. Apskaitos informacijos vartotojai, siekiantys nurodytų tikslų, pateikti lentelėje žemiau.

1 lentelė. Apskaitos informacijos vartotojai (adaptuota pagal Kanapickienė, Rudžionienė ir Jefimovas, 2006)

Apskaitos informacijos vartotojas	Apskaitos informacijos vartotojo tikslas
Vidiniai (pirminiai) vartotojai	
• Vadovybė	Analizuoja įmonės veiklą bei priima sprendimus, siekdami gerinti veiklos rezultatus.
• Darbuotojai	Vertina įmonės gyvavimo perspektyvas, jos pelningumą, siekdami susidaryti nuomonę apie savo darbo vietų saugumą bei ateities atlyginimų lūkesčius.
• Savininkai	Analizuoja savo investicijų pelningumą, seka įvairius veiklos rodiklius, siekdami didinti įmonės vertę bei mažinti galimą nesėkmės riziką.
Išorės (antriniai) vartotojai	
• Kreditoriai	Analizuoja įmonės mokumo pajėgumus bei įmonės finansinę būklę.

• Mokesčių administratoriai	Siekia įvertinti įmonės pateiktų deklaracijų patikimumą bei valstybėje taikomų mokesčių politikos pagrįstumą ir teisingumą.
• Investuotojai	Svarsto investavimo į įmonę galimybę analizuodami, ar investicijos generuotų norimą pelno grąžą.
• Pirkėjai/tiekėjai	Prognozuoja galimą kainų dinamiką, įmonės mokumo pajėgumus bei veiklos vystymosi perspektyvas tam, kad būtų galima įvertinti stabilų tiekimo šaltinį ilgalaikėje perspektyvoje.
• Visuomenė	Suinteresuota, jog įmonė laikytųsi įstatymų, bei besitikinti gauti netiesioginę naudą iš klestinčios įmonės veiklos.
• Valstybinės institucijos	Siekia užtikrinti, jog įmonės atskleistų būtiną, teisės aktuose reglamentuotą informaciją, tam, kad būtų apsaugotos suinteresuotosios šalys, priimančios sprendimus, besiremiančius apskaitos informacija.

Apskaitos informacijos vartotojai remiasi duomenimis, pateiktais finansinėse (vieša informacija) ar vidinėse (naudojamos įmonės vadovybės sprendimų priėmimo procese) ataskaitose. Dėl šios priežasties apskaitos informacijos kokybė lemia itin svarbų vaidmenį didinant ataskaitų vertę (Lim, Lee ir Chang, 2015). Ryšys tarp ataskaitų kokybės ir sprendimų priėmimo efektyvumo susijęs su informacijos asimetrijos bei neapibrėžtumų mažinimu. Apskaitos procesas iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti kaip statinis duomenų rinkimo instrumentas, kuris teikia informaciją tik apie esamas problemas, tačiau nepasiūlo jokių sprendimo būdų. Vis dėlto norint problemą išspręsti visų pirma reikia ją gerai suprasti, o apskaitos informacijos interpretavimas yra vienas įrankių kontroliuojant plano ir fakto nukrypimus, atliekant ateities prognozes bei priimant tinkamus ir savalaikius sprendimus (Scorte, Cozma ir Rus, 2009).

Apskaitos informacija kuria vertę ir įmonės mikroaplinkos lygmenyje. Naudojantis įmonės mikroaplinkos dalyvių (klientų, tiekėjų, kreditorių) apskaitos informacija priimami sprendimai dėl verslo santykių vystymo (Scorte ir kt., 2009). Vadovybė, atlikdama savo mikroaplinkos dalyvių analizę, gali nustatyti jų finansinį stabilumą, galimybę padengti įsipareigojimus bei sprendžia, ar įmonė, tęsdama šiuos verslo santykius, patirs teigiamą rezultatą ilgalaikėje perspektyvoje. Kuo mikroaplinkos dalyvių apskaitos informacija, pateikiama finansinėse ataskaitose, yra kokybiškesnė bei patikimesnė, tuo labiau mažinama informacijos asimetrija, bei teisingesnius sprendimus šios informacijos vartotojai gali priimti.

Valstybiniame lygmenyje apskaitos informacijos kokybė daro įtaką valstybės raidai. Visuomenės pasitikėjimas valstybe gali lemti ekonomikos, kapitalo rinkos augimą ir vystymąsi, valstybės reguliavimą bei tarptautinę prekybą (Bjørnskov, 2012). Besivystančios šalys kuria nacionalinius plėtros planus, kurie yra skirti pasiekti greitą ir tvarų ekonomikos augimą ir vystymąsi (Kolawole ir Ojapinwa, 2013). Šiame kontekste apskaitos informacija yra ypatingai svarbi – ja naudojantis

identifikuojamos praeities tendencijos, atliekamos ateities prognozės bei stebimi jau vykdomi ekonominiai projektai.

Makroekonominiam kontekste apskaitos informacija taip pat turi didelę bei tam tikrais atvejais lemiamą reikšmę. Apžvelgus 21 a. ekonomikos raidą matyti, jog ekonominiai sukrėtimai, prasidėję nuo 2001 m. „Enron“ skandalo, kuomet viena didžiausių JAV įmonių žlugo po apskaitos informacijos klastojimo fakto atskleidimo, tęsiasi iki pat šių dienų – 2018 m. pradžioje suimti KPMG auditoriai, paaiškėjęs faktui, jog 2013 m. auditorių pasirašytose audito ataskaitose buvo pateikti klaidinantys duomenys apie įmonių finansinę būklę¹. Finansines krizes jungia vienas bendras veiksnys – visos jos kyla dėl per didelio pasitikėjimo augant ekonomikai bei neteisingo informacijos interpretavimo arba klaidingos analizuojamos informacijos (Achim, Borlea ir Breban, 2010; Metz, 2012). 21 a. ekonominiai skandalai ir krizės atskleidė taikomų metodų, reguliavimo bei priežiūros trūkumus, kadangi nepaisant jų, apskaitos informacija galima manipuliuoti siekiant dirbtinai pagerinti įmonės veiklos rodiklius, aktualius akcininkams, kreditoriams bei kitoms suinteresuotosioms šalims. Bertomeu ir Magee (2011) sudarytas krizės modelis teigia, jog apskaitos informacijos kokybė ir jos atskleidimo mastas yra žemo lygio prieš prasidedant krizei – augant nesėkmingų projektų skaičiui, jų valdytojai siekia mažesnio skaidrumo siekdami išlaikyti galimybę skolintis lėšas iš kreditorių. Tai lemia augantį blogų paskolų lygį, paskolos kaštus bei didėjantį bendrą neapibrėžtumą. Kreditoriai savo ruožtu taip pat pradeda reikalauti žemesnės kokybės informacijos ir jos atskleidimo, tikėdamiesi neatskleisti blogų paskolų kiekio bendrame paskolų krepšelyje, taip didinant savo likvidumo rodiklius. Žemos kokybės apskaitos informacija neparodo tikros ekonomikos būklės, dėl to rinkos dalyviai nesugeba laiku sugriežtinti kreditavimo sąlygų, o tai iššaukia ekonomines krizes ar neramumus, kuriuos lydi apskaitos informacijos kokybės bei atskleidimo masto didėjimas siekiant sumažinti blogų investicijų kaštus.

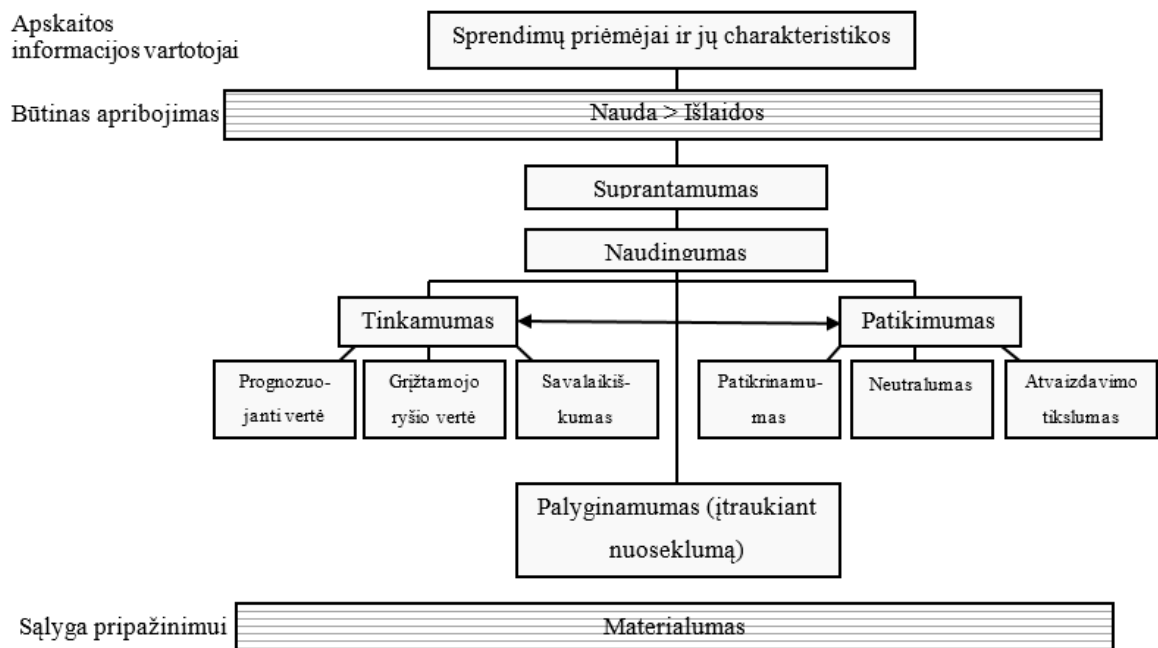
XIX a. rumunų ekonomistas Teodor Stefanescu apskaitos informaciją apibrėžia taip – „tvarka – yra šviesa. Kuomet lėšos yra valdomos be apskaitos, kuri yra ne kas kita, o mokslas, yra tik tamsa“ (Scorte ir kt., 2009, p. 197). Apibrėžimas apibendrina apskaitos informacijos svarbos pagrindimą, be kurios neįmanomas efektyvus tiek įmonės, tiek šalies išteklių valdymas bei sprendimų priėmimas.

Skirtingi apskaitos informacijos vartotojai, siekiantys skirtingų tikslų, skirtingai ir suvokia, kas yra kokybiška apskaitos informacija. Žodžio kokybė kilmė – lotynų kalbos žodis *qualis*, kuris reiškia *koks?* Kokybė – „tai turimųjų charakteristikų visumos atitiktis reikalavimams laipsnis“ (ISO 9000 standartas, 2001). Mokslinėje literatūroje nėra vieningo apskaitos informacijos kokybės sąvokos apibrėžimo, kadangi kaip teigia Legenzova (2016) – apskaitos informacijos kokybę identifikuoti sunku, nes tai nėra reglamentuota, tačiau jos kokybę rodo šios informacijos naudingumo laipsnis, atskleidžiant įmonės veiklos rezultatus. Apskaitos informacijos kokybė gali būti tapatinama su

¹ <https://www.cnbc.com/video/2018/01/22/six-charged-in-major-accounting-scandal.html>

finansinių ataskaitų kokybe, kuri gali būti išmatuojama pagal tai, koku laipsniu finansinės ataskaitos pateikia tikrą ir teisingą informaciją apie įmonės veiklą (Tang, Chen ir Lin, 2016). Kundelienės (2009, p. 86) nuomone „apskaitos informacijos <...> kokybė bus gera, jei ji perduodama gavėjui taip, kad šis supranta tai, ką siuntėjas norėjo perduoti“. Tarptautinių apskaitos standartų valdyba [TASV] (angl. *International Accounting Standards Board*) pagrindinėmis apskaitos informacijos kokybę atspindinčiomis charakteristikomis įvardina finansinių ataskaitų aktualumą ir patikimumą. Finansinių ataskaitų teikiama informacija yra aktuali, kai ji gali daryti įtaką šios informacijos naudotojo sprendimams (Palea, 2013). Svarbu pastebėti, jog dauguma autorių savo darbuose vartoja sąvokas *apskaitos kokybė*, *apskaitos informacijos kokybė* bei *finansinių ataskaitų kokybė*, tačiau juos galima vertinti kaip sinonimus, kadangi visų minėtų autorių pateikta kokybės samprata bendrąja prasme apima tikrą, teisingą ir savalaikę informaciją apie įmonę. Toliau darbe bus analizuojama apskaitos informacijos kokybės sąvoka, kadangi ji tinkamiausiai reprezentuoja apskaitos proceso kompleksiskumą skaitmenizacijos kontekste, kai apskaitos informacija yra skirta ne tik finansinių ir vidinių ataskaitų paruošimui, bet yra prieinama ir naudojama sprendimų priėmimui bei kitiems tikslams bet kuriuo metu iš bet kurios pasaulio vietos.

Nors mokslinėje literatūroje nėra priimto vieningo apskaitos informacijos kokybės apibrėžimo, išsamiausiai esmę atspindi Finansinės apskaitos standartų valdybos [FASV] (angl. *Financial Accounting Standards Board*) sudaryta apskaitos informacijos kokybės elementų hierarchija (žr. 1 pav.).

1 pav. Apskaitos informacijos kokybinių charakteristikų hierarchija (sudaryta pagal Kundelienė, 2009)

Anot FASV (2008) visų pirma apskaitos informacijos kaštai turi būti žemesni nei teikiama nauda. Pagrindiniais apskaitos informacijos kokybės elementais laikoma suprantamumas bei naudingumas priimant sprendimus. Šie elementai yra pasiekiami tuomet, kai apskaitos informacija atitinka kriterijus:

- Yra patikima (šių charakteristiką geriausiai atspindi apskaitos informacijos tikslumas, neutralumas ir patikrinamumas);
- Yra tinkama (šių charakteristiką geriausiai atspindi informacijos savalaikiškumas, įgalinimas atlikti prognozes bei grįžtamojo ryšio užtikrinimas);
- Yra palyginama.

Be šių charakteristikų pabrėžiama aktualumo, atspindėjimo tikrą įmonės būklę svarba bei materialumo aspektas (materialumas – sumų, sandorių arba neatitikimo reikšmingumo suma (Lin, 2015)). FASV neturi aiškios pozicijos dėl materialumo ribos, taigi materialumas turi būti nustatomas remiantis įvairiomis prielaidomis ir išvadomis, nuo kada informacija tampa svarbi jos vartotojams. Kundelienė (2009) teigia, jog gali būti priimami sprendimai neatskleisti tam tikros informacijos, jei apskaitos informacijos vartotojams ji nėra svarbi ir nedarytų įtakos sprendimo priėmimo procese.

1.2. Skaitmenizacijos įtaka apskaitos procesui

Skaitmenizacija – tai procesas, kurio metu apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentai yra perkeltami iš popierinės dokumentų sistemos į skaitmeninę, o prie šios informacijos galima prieiti bet kuriuo metu iš bet kurios pasaulio vietos naudojantis įvairiais įrenginiais (Dimitriu ir Matei, 2014). Skaitmenizacija palengvina strateginių sprendimų priėmimą, pasitarnauja ieškant optimizavimo galimybių, bei ir padeda sklandžiau planuoti įmonės veiklą. Kaip nurodo Shkurti ir Muça (2014) iki dabar technologijų nauda apskaitai buvo suvokiama gana paprastai – technologijos sukuria galimybę apskaitos informaciją gauti laiku ir tiksliai. Vystantis ekonomikai, konkurencinės aplinkos dinamiškumui bei didėjant veiklų kompleksiskumui kyla poreikis adaptuoti apskaitos programas taip, kad jos gebėtų reaguoti tiek į numatomus, tiek į nenuspėjamus poreikius kuo įmanoma greičiau. Globalizacijos eroje pasiekti apskaitos informaciją bet kuriuo momentu yra tiesiog būtina. Šiam tikslui kuriamos naujos technologijos, orientuotos į apskaitos informacijos efektyvumo, tikslumo ir patikimumo didinimą, įgalinančios atlikti analizę einamuoju momentu, vystyti aukštesnės maržos produktus ar paslaugas bei pagerinančios sprendimų priėmimą procesą (Velte, Velte, Elspenpeter ir Elspenpeter, 2010; Mell ir Grance, 2011). Skaitmenizuotos apskaitos informacijos neriboja nei laikas, nei vieta, o tai leidžia įmonės vadovams praleisti mažiau laiko vykdant kasdienes operacijas, skiriant daugiau dėmesio pačiam verslui bei jo vystymui ir strategijai. Skaitmenizuotos apskaitos kuriama nauda yra per didelė, jog ją būtų galima ignoruoti, o jos pritaikymas versle įgauna didesnę pagreitį. Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog iki 2020 m. užaugs visa C (skaitmenizacijos) karta, kuri bus

įpratus prie skaitmenizuoto pasaulio ir reikalaus greitesnio, paprastesnio prekių ir paslaugų tiekimo (Friedrich, Peterson, Koster ir Blum, 2010). Norint patenkinti vartotojų poreikius, įmonės bus priverstos taikyti integralius apskaitos sprendimus. Teigiama, jog įmonės Australijoje jau susiduria su problemomis, dėl negebėjimo prisitaikyti prie apskaitos skaitmenizacijos (Delloite Private, 2014).

Skaitmenizacijos ir visuomenės sąveika, populiariojoje literatūroje vadinama *skaitmeniniu drakonu*, kuria ne tik didesnes galimybes, bet ir naujas grėsmes tradiciniams verslo modeliams – kyla rizika dėl programos klaidų, virusų, ekonominių nusikaltimų (angl. *cyber crimes*), ekonominio šnipinėjimo bei duomenų vagystės ar neteisėto trečiųjų šalių duomenų naudojimo. (Aron ir Waller, 2014). Visi šios rizikos neišvengiamai neigiamai paveiktą apskaitos informacijos kokybę (Betchel, 2013). Vienas skaitmenizuotos apskaitos informacijos kūrimo ir saugojimo įrankių – debesų technologija, kuomet apskaitos duomenys yra saugomi virtualiuose serveriuose. Reed ir Cunningham (2013) teigia, jog informacijos saugojimas debesų technologijos serveriuose gali privesti prie įmonės ir duomenų saugotojų konfliktų. Naudojantis šia technologija kyla neapibrėžtumas, kam informacija priklauso – įmonei, ar debesų technologijos paslaugos teikėjui? Nors ekonomiškai tai paprastas klausimas, tačiau nėra aiškaus teisinio reglamentavimo. Iš to kyla poreikis kurti teisinę bazę, standartus tam, kad būtų užtikrinama duomenų apsauga bei apskaitos kokybė (Wyslocka Ir Jelonek, 2015).

Spartus informacinių technologijų augimas ir vystymasis sukelia skaitmeninę revoliuciją ekonominėje, socialinėje ir kultūrinėje srityse (Güneya, 2014). Skaitmenizacijos procesas daro įtaką apskaitos formai, esmei ir kilmei, o tuo pačiu ir visų įmonės dalyvių elgesiui ir veiksams (Bhimani, 2003). Įmonėms, susiduriančioms su savo veiklos skaitmeninimu, kintančiais verslo modeliais, kyla iššūkis išlaikyti aukštą apskaitos informacijos kokybę, todėl natūraliai kyla klausimas – kiek galima pasitikėti skaitmenizuota apskaitos informacija. Pasitikėjimas yra esminis dalykas šioje srityje. Kaip teigia Peña-López (2015) – pasitikėjimas yra svarbiausias skaitmeninės ekonomikos turtas.

Nuo pirmųjų apskaitos informacijos kokybės vertinimo modelių sukūrimo (Jones, 1991; Dichev, 2002) reikšmingo progreso neįvyko – literatūroje siūloma daugybė metodų, kaip įvertinti apskaitos informacijos kokybę, tačiau nėra visuotinai priimto ir universalus, juolab jog apskaitos informacijos kokybės vertinimas dažniausiai atliekamas naudojantis viešai prieinama informacija, o tai apsunkina vertinimo procesą. Vertinti apskaitos informacijos kokybę, kai nėra nusistovėjęs vieningas ir universalus apskaitos informacijos kokybės apibrėžimas bei vertinimo metodas yra itin sunku. Keičiantis apskaitos informacijos duomenų rinkimo, apdorojimo ir saugojimo būdai, ir iš to kylant naujoms rizikoms būtina atlikti vartotojų elgsenos tyrimus, siekiant išsiaiškinti, kaip skaitmenizacijos procesas keičia darbuotojų požiūrį į apskaitos informaciją, procesus ir įvertinti, kaip įmonės, skaitmenizavusios savo apskaitą, valdo kylančias rizikas bei kaip pats procesas veikia apskaitos informacijos kokybę.

2. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

2.1. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo raida

Apskaitos sistema vystosi lygiagrečiai visuomenės raidai. Apskaitos kaip proceso ištakos siekia pirmųjų visuomenių laikus – iš išlikusių dokumentų matoma, jog senovės visuomenėse buvo atliekami apskaitos įrašai – vyko išlaidų bei prekių judėjimo registravimas. Atkreiptinas dėmesys, jog apskaitos informacija buvo aktuali ne tik verslo sandoriams, tačiau remiantis ja buvo kuriami planai bei priimami sprendimai viešojo valdymo lygmenyje (Salvador ir Mahmoud, 2005). Bėgant laikui apskaita ir jos informacijos kokybės užtikrinimo būdai prisitaikė prie kiekvienos eros technologinio lygmens ir apribojimų.

Dėl augančių prekybos apimčių, geografinių sričių ir suvokimo, kad apskaita yra konstruktyvi bei analitinė disciplina, teikianti konkrečius atsakymus valdymo sprendimams priimti, atsirado poreikis užtikrinti apskaitos informacijos teisingumą, todėl šalia apskaitos proceso kūrėsi ir ankstyvojo audito institucijos, kurių esmė buvo užtikrinti išlaidų kontrolę, analizuojant jų teisingumą, pagrįstumą bei tikslumą (Ladda, 2000). Iš esmės sąvokos auditorius bei audito ataskaitos datuojamos drauge su apskaitos proceso atsiradimu. Pats žodis *auditas* yra kilęs iš lotyniško žodžio *audire*, kuris reiškia *girdėti*.

Maždaug nuo XI iki XV a., perėjus prie pinigų ekonomikos, prekybininkai tapo ypač priklausomi nuo apskaitos įrašų, kurie teikė informaciją apie finansuojamus bankų paskolų sandorius. Išaugus apskaitos informacijos svarbai įvyko vienas svarbiausių apskaitos proceso proveržių – įvestas dvejetainis įrašas, kurio principas kiekvienam apskaitos įvykiui registruoti debeto ir kredito sumas bei buvo pradėta kurti apskaitos metodika (Harford, 2017). Žodžiai debetas ir kreditas kildinami iš lotynų kalbos, kurie atitinkamai reiškia *jis privalo* bei *jis tikisi*. Dvejetainio įrašo ir apskaitos metodikos kūrimas laikomi moderniosios apskaitos pradžia, kuriais remiantis buvo užtikrinamas apskaitos įrašų teisingumas ir jų patikimumas.

XIX-o amžiaus viduryje, įsibėgėjus pramonės revoliucijai, smarkiai augant ribotos atsakomybės įmonių skaičiui bei didelio masto gamybai ir logistikai, išaugo ir kvalifikuotų buhalterių profesionalų poreikis, galinčių valdyti sudėtingas ir greitai vykstančias operacijas, atlikti įvairius skaičiavimus, naujausių teisės aktų analizę. Šiuolaikinė praktinio buhalterio profesija datuojama XIX-o amžiaus Škotijoje, kurie tuo metu priklausė toms pačioms organizacijoms kaip ir advokatai (Nurse, 2002). Tuo metu apskaita buvo artima teisminei apskaitai, kurios tikslas – apskaitos informacijos analizė, sukčiavimo ir apgaulių tyrimas bei prevencija. Buhalteris profesionalas buvo atsakingas už įrašų

teisingumą ir korektiškumą bei kokybiškos apskaitos informacijos pateikimą suinteresuotiesiems asmenims.

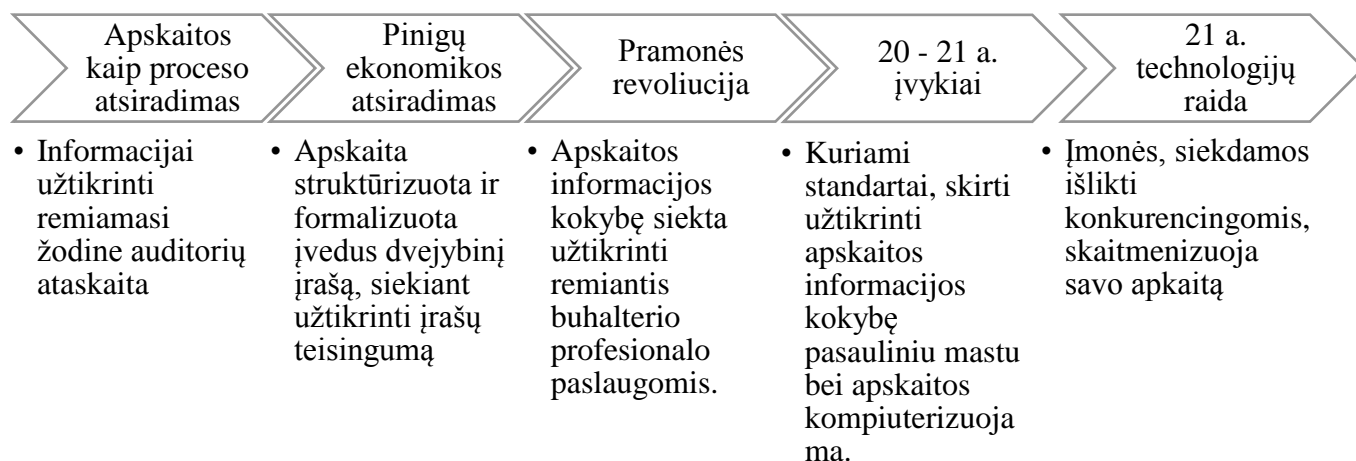
1929 m. Didžiosios depresijos metu suabejota apskaitos informacijos patikimumu – investuotojai ir kiti rinkos dalyviai darė prielaidą, jog klaidinanti ir neteisinga apskaita lėmė akcijų kainų kilimą, dėl kurių galiausiai žlugo vertybinių popierių rinka, sukėlusį globalinę krizę. Išaugęs spaudimas apskaitos profesionalams ir Amerikos apskaitos institutui (angl. *American Accounting Association*) bei noras atgauti investuotojų pasitikėjimą sąlygojo įteisintų apskaitos standartų atsiradimą. Vystantis globalizacijos procesams išaugo visuotinai pripažįstamų apskaitos standartų poreikis. Pastangos Jungtinėje Karalystėje ir Europoje sukurti tarptautinę organizaciją tarptautiniams apskaitos standartams įsteigti buvo labai plačiai remiamos, todėl 1973 m. įsteigtas Tarptautinis apskaitos standartų komitetas [TASK] (angl. *International Accounting Standards Committee [IASC]*). 2001 m. TASK persiorganizavo į Tarptautinę apskaitos standartų valdybą [TASV] (angl. *International Accounting Standards Board [IASB]*), leidžiančią tarptautinius apskaitos standartus [TAS] (angl. *International Accounting Standards [IAS]*) ir tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus [TFAS] (angl. *International Financial Reporting Standards [IFRS]*). TASV neturi įgaliojimų užtikrinti, jog būtų laikomasi tarptautinių standartų – jų adaptavimas yra savanoriškas, todėl nuo 2002 m. vykdomas apskaitos standartų harmonizavimo procesas, siekiant užtikrinti aukštą apskaitos informacijos kokybę pasauliniu lygmeniu (Obana, 2015).

Nors apskaitą kartais vadina vėluojančiu mokslu, tai reiškia, kad apskaita yra reaktyvi – pavėluotai reaguojanti į verslo ir technologijų raidą, įdomu tai, kad apskaita iš pradžių buvo viena pažangiausių disciplinų adaptuojant technologijas. Kompiuterizuotos apskaitos ištakos siekia Didžiosios depresijos ir II-o pasaulinio karo laikus. Tuo metu mokesčių sistema tapo vis labiau kompleksiška, o II pasaulinis karas sukūrė daugybę logistikos ir duomenų valdymo problemų. Finansinių sandorių ir fizinės prekių buvimo vietos duomenys negalėjo būti patikimai tvarkomi net ir dirbant dideliame skaičiui tarnautojų. Šių duomenų nebuvo galima apdoroti rankiniu būdu, todėl apskaitos ir finansinė informacija dėl jos apimties ir pasikartojančio pobūdžio, tapo pagrindinių kandidatų automatizavimui (Deshmukh, 2006). 20 a. 9 deš. pr. kompiuterinės įrangos kainai tapus prieinamai įmonėms, pradėtas apskaitos ir finansinių duomenų automatizavimas ir netrukus buvo sukurtas negrįžtamas procesas. Kompiuterizavus apskaitą darbas buvo atliekamas greičiau, sumažinta klaidų tikimybė bei buvo pagerinta apskaitos informacijos kokybė – didinamas operatyvumas, analizės galimybės, patikimumas bei kitos charakteristikos (Domeika, 2010).

Pastaruosius metus įmonėse pastebima apskaitos skaitmenizavimo tendencija. Įmonės, siekdamos optimizuoti savo veiklos procesus, greitinti sprendimų priėmimo procesą bei didinti apskaitos informacijos patikimumą ir tikslumą, skaitmenizuoja savo apskaitą (Susanto, 2015).

Skaitmeninė apskaita – tai finansinių duomenų ir informacijos formavimas, pateikimas, saugojimas ir perdavimas elektronine forma, o priėjimo prie šių duomenų neriboja nei laikas, nei vieta (da Silva, Neto, Garcia, Assad ir Trinta, 2012).

Apžvelgus apskaitos proceso istorinę raidą pastebima, jog apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo poreikis kyla iš pačios apskaitos esmės – įvykių registravimo, kuris teikia informaciją, reikalingą planavimui bei sprendimų priėmimui. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo metodai vertinant istorinio vystymosi kontekste pateikiami 2-ame paveiksle žemiau.

2 pav. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo metodų raida (sudaryta darbo autorės)

Iš esmės apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo raidą galima suskirstyti į penkis esminius etapus:

1. *Senovės visuomenių laikai*, kuomet apskaitos informacijos teisingumas buvo tvirtinimas auditoriaus žodžiu.
2. *Moderniosios apskaitos pradžia* – atsiranda dvejybinio įrašo principas, kuriamos metodikos, taisyklės, įgalinusios suvaldyti bei teisingai apskaityti didėjančią srautą apskaitos operacijų ir įvykių.
3. *Buhalterio-profesionalo paslaugos*, užtikrinančios įrašų atitikmenį teisiniams reikalavimams.
4. *20 a. įvykiai* lėmė standartų kūrimą, jų harmonizavimą pasauliniu lygmeniu bei apskaitos kompiuterizavimą.
5. *21 a. technologijų raida* – apskaitos skaitmenizavimo procesas, padedantis didinti apskaitos informacijos kokybiškumą, prisidedantis prie procesų optimizavimo bei greitesnio sprendimų priėmimo.

Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo sistemos vystosi lygiagrečiai apskaitos proceso raidai bei prisitaiko prie esamo technologinio lygmens ir apribojimų. Šiai dienai didžiausią įtaką apskaitos informacijos kokybei daro TFAS harmonizavimas pasauliniu lygiu bei skaitmenizacijos proceso vystymasis.

2.2. Tarptautinių apskaitos standartų įtaka gerinant apskaitos informacijos kokybę

Tarptautinių finansų rinkų globalizacija, politinės integracijos procesas Europos Sąjungoje [ES] bei įmonių veikla skirtingose jurisdikcijose yra varomoji jėga, reikalaujanti vieningos apskaitos informacijos kalbos (Dayanandan ir kt., 2016). Šiam tikslui TASV parengė TAS (priimti iki 2001 m.), TFAS (priimti po 2001 m.) bei tarptautinių apskaitos standartų interpretacijas [NAK-TFAAK] siekdama harmonizuoti apskaitos informaciją pasauliniu mastu bei gerinti jos kokybę. Išskiriami šie TFAS adaptacijos teigiami aspektai:

1. *Gerinama apskaitos informacijos kokybė* skirtingose šalyse, *mažinama apskaitos informacijos asimetrija*. Dėl to didėja įmonių skaidrumas, palyginamumas, rinkos efektyvumas bei įmonių valdymo gerinimas.

2. *Didėja kapitalo srautas* – TFAS adaptavimas valstybiniu mastu palengvina apskaitos konvergenciją (angl. *convergence*) ir skaidrumą, apskaitos informacija pateikiama labiau suprantama forma investuotojams, o tai didina kapitalo srautą tarptautinėse rinkose (Tarca, 2012; Salewski, 2013). Investuotojai ir kiti suinteresuotieji asmenys yra linkę palyginti savo verslo rezultatus su kitomis tarptautinėmis bendrovėmis, todėl vedant apskaitą remiantis TFAS lengviau ir pigiau pritraukiami investuotojus iš viso pasaulio.

3. *Apibendrinama apskaita* – TFAS nuostatos yra lanksčios tiek numatomiems, tiek netikėtiems pokyčiams pasaulio verslo aplinkoje, nes jos yra pagrįstos bendraisiais principais, o ne taisyklėmis. Apibendrintieji reikalavimai yra skirti taikyti ir pritaikyti įvairioms jurisdikcijos aplinkybėms ir tradicijoms su minimaliomis TASV priemonėmis. Pavyzdžiui nėra rekomenduojamas joks konkretus finansinių ataskaitų formatas, o tai įgalina įmonės pasirinkti tinkamiausią formatą apskaitos informacijai atskleisti.

4. *TFAS adaptacija* įmonės mastu įgalina daryti teisingesnes išvagas dėl įmonės veiklos tęstinumo. Kaip nurodo Bodle, Cybinski ir Monem (2016), remiantis apskaitos informacija, kuri yra parengta pagal TFAS, Altmano (1968) bankroto tikimybės skaičiavimo modelis daug tiksliau prognozuoja galimą įmonės bankroto tikimybę, nei remiantis VAS. Didesnis prognozavimo tikslumas kyla dėl mažesnių nematerialiojo turto įverčių, kurias lemia konservatyvi ilgalaikio nematerialiojo turto apskaita, nurodoma TFAS.

Nors apskaitos vedimas remiantis aukštos kokybės standartais palengvina apskaitos informacijos vertinimą investuotojams bei mažina jos asimetriją, visgi TFAS priėmimas negarantuoja apskaitos informacijos kokybės didėjimo dėl kitų įvairių veiksnių įtakos (Chen, Tang, Jiang ir Lin, 2010; Duarte, Saur-Amaral ir do Carmo Azevedo, 2015). Mokslininkai teigia, jog TFAS yra pernelyg sudėtingi,

reikalaujantys daug išlaidų bei apsunkinantys apskaitos procesą (Ball, 2006; Phan, Mascitelli ir Barut, 2014; Caines, 2013). Mokslininkų pastebėta, jog didesnė nauda iš tarptautinių standartų priėmimo pastebima tose šalyse, kurios šiuos standartus priėmė savanoriškai (Šenyigit, 2014) bei šalyse, kuriose nacionaliniai apskaitos standartai [VAS] smarkiai skyrėsi nuo tarptautinių (Brochet, Jagolinzer ir Riedl., 2013). Pagrindine TFAS kritikuojami dėl:

1. TFAS valstybiniu lygmeniu yra *adaptuojami pritaikant juos prie šaliai būdingų veiksnių* – ekonomikos, politikos, teisinės, įstatyminės bazės ir kultūros. Šie veiksniai daro įtaką TFAS adaptavimo sėkmei, standartų taikymo praktikai bei interpretavimui, o tai neišsprendžia apskaitos informacijos palyginamumo problemos tarptautiniu mastu.

2. Skeptiškai vertinama TFAS įtaka finansinei atskaitomybei. TFAS adaptavimas tiesiogiai *veikia įmonių rezultatą* – atliktas empirinis tyrimas tarp ES valstybių narių rodo, jog daugeliu atveju veiklos rezultatas, išmatuotas remiantis TFAS yra didesnis, nei kad būtų įvertintas remiantis prieš tai galiojusiais VAS (Pășcan, 2012).

3. Adaptavus TFAS *didėja išlaidos auditoriams* bei pastebima audito rinkos koncentracija – juntamas didžiojo ketverto audito įmonių (angl. *Big 4*) dominavimas rinkoje (Acheck ir Khlif, 2016). Iš kitos pusės norint užtikrinti, jog TFAS įgyvendinimas būtų kokybiškas ir tikslus, audituoti tokius duomenis gali tik kompetentingas auditorius (Acheck ir Khlif, 2016).

4. *Pastebima didesnė audito rizika*. TASV priima principais grįstą standartų nustatymo metodą, kuri reiškia, jog auditoriai, vykdydami savo audito misiją, turi spręsti padidėjusius valdymo sprendimus pripažinimo taisyklių (pvz. nematerialiojo turto) ir klasifikavimo (pvz. finansinių priemonių) atžvilgiu. Tai implikuoja didesnę audito darbo apimtį bei dėl to atsirandančius audito ataskaitos vėlavimus (Habib, Jiang ir Zhou, 2014).

Nors mokslinėje literatūroje, nepaisant pastebimų trūkumų, iš esmės yra pripažįstama teigiama TFAS nauda gerinant apskaitos informacijos kokybę, vien šių standartų adaptavimas negarantuoja siekiamo apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo globaliu mastu.

2.3. Veiksniai, darantys įtaką apskaitos informacijos kokybei

Mokslinėje literatūroje analizuojant apskaitos informacijos kokybę veikiančius veiksnius, plačiausiai yra nagrinėjama apskaitos informacijos kokybės ir šalies institucinių struktūrų bei apskaitos standartų sąsajos. Institucinė aplinka – tai teisinė ir politinė šalies sistema bei apskaitos informacijos, pateikiamos finansinėje atskaitomybėje, atskleidimo laipsnis ir nusistovėjusi tvarka. Apžvelgus mokslinius tyrimus ir studijas (Nanda ir Wysocky, 2011; Lindahl ir Schadewitz, 2014; Salewski, 2013;

Isidro ir Raonic, 2012; Zehri ir Abdelbaki, 2013, Ahmed, Neel ir Wang, 2013; Nikolaev, 2016) matoma tendencija, jog institucinė aplinka daro teigiamą įtaką apskaitos informacijos kokybei veikiant šioms sąlygoms:

1. Šalyje veikia stipri investuotojų apsauga.
2. Įmonėse yra atskirta mokestinė ir finansinė apskaita.
3. Šalyje veikia į rinką orientuota kapitalo struktūra, pastebima didelė vertybinių popierių rinka ir į suinteresuotas šalis orientuota nuosavybės struktūra, kurios tikslas – informacijos atskleidimas viešai.
4. Apskaitos standartai yra sukurti privačios tarnybos, kuri veikia nepriklausomai nuo vyriausybės. Taip pat apskaitos standartai teigiamai veikia apskaitos informacijos kokybę, jei patys yra vertinami kaip aukštos kokybės – teikia suinteresuotosioms šalims naudingą ir teisingą informaciją apie įmonės ekonominę būklę, atsispindėtą finansinėje atskaitomybėje. Ar finansinė atskaitomybė suteikia visą reikalingą informaciją, gali būti tiriama analizuojant atskaitomybės reikalavimus, nustatytus apskaitos standartuose.

2-oje lentelėje žemiau pateikiami mokslinėje literatūroje nurodomi veiksniai, darantys įtaką apskaitos informacijos kokybei.

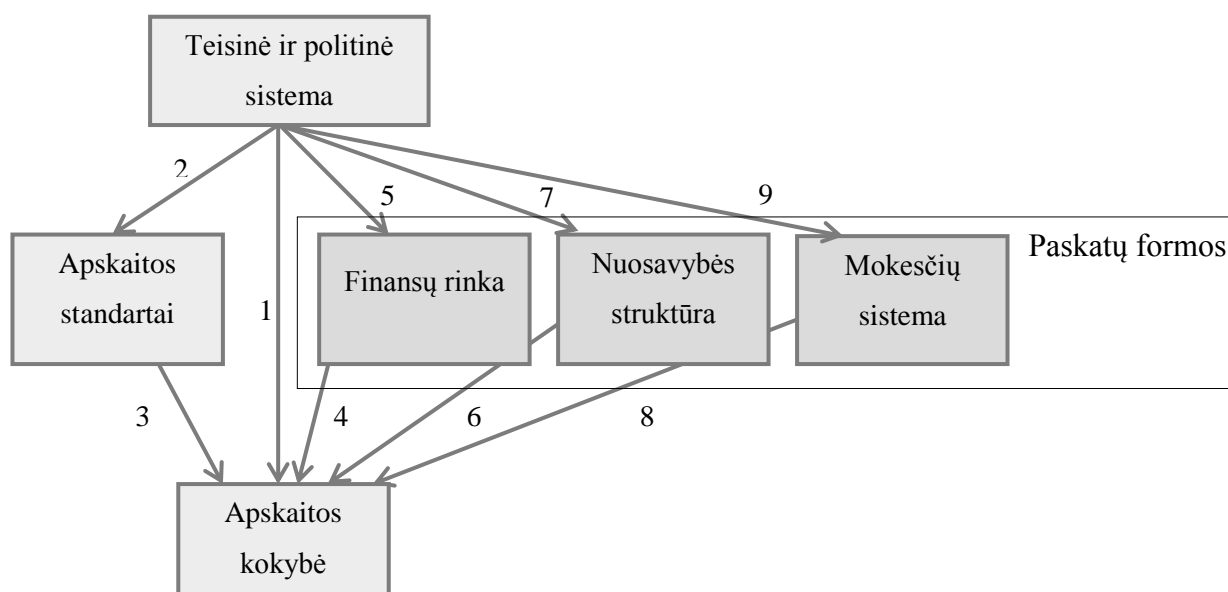
2 lentelė. Apskaitos informacijos kokybei įtaką darantys veiksniai

Veiksniai Autoriai	Teisinė politinė sistema	Ekonominė aplinka	Socialinė ir kultūrinė aplinka	Apskaitos standartai	Taikomos vidinės kontrolės	Informacinės sistemos
Gisbert ir Salotti, 2015				x		
van Beest, Braam ir Boelens, 2009	x			x	x	
Hagen, 2016						x
Susanto, 2015						
Xu, 2015					x	x
Paiva ir Lourenço, 2010				x		
Bauwhede, 2001	x				x	
Omar, Ismail, Ying ir Yau, 2016			x		x	
Moussa, 2010	x					
Nanda ir Wysocki, 2011	x					
Badloe, 2011	x			x		
Yoon, 2007				x		
CFA institutas	x	x			x	
Afiah ir Rahmatika, 2014	x					
Duarte, ir kt., 2015	x			x	x	
VISO:	8	1	1	6	6	2

Atlikus veiksmų analizę pastebimos 3 vyraujančios veiksmų grupės, darančios įtaką apskaitos informacijos kokybei – teisinė-politinė sistema, apskaitos standartai bei taikomos vidinės kontrolės.

1. Teisinė-politinė aplinka ir apskaitos standartai.

Pagal teisinę-politinę aplinką šalys gali būti klasifikuojamos į angliškąją, prancūziškąją, vokiškąją, skandinaviškąją ar socialistinę teisinę sistemą (la Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer ir Vishny, 2008). Kiti autoriai išskiria britų-amerikiečių (anglosaksų) ir žemyninės Europos modelius (Sheet, 2005). Haack (2016) padalija pasaulio teisės sistemas į kodekso ir bendrosios teisės sistemas. Kaip apibrėžia Ball, Kothari ir Robin (2000), įstatymų kodekso šalyse politinė įtaka apskaitai įvyksta nacionaliniu ir organizaciniu lygiu. Vyriausybės nustato ir vykdo apskaitos standartus, paprastai padedant pagrindinėms politinėms grupėms, pavyzdžiui, profesinėms sąjungoms, bankams ir verslo asociacijoms. Įmonės lygmeniu politinių sprendimų pagrindinis tikslas yra išmokų nustatymas – tai yra nustatyti didžiausią sumą, kurią galima panaudoti mokėjimams suinteresuotiesiems subjektams, pvz., akcininkams ir vadovams, nekeliant pavojaus įmonių finansiniam stabilumui. Taip pat teisiniams-politiniams sprendimas įtaką labiau daro mokestiniai tikslai, o ne viešosios informacijos atskleidimo poreikis. Tuo tarpu bendrosios teisės sistema remiasi modeliu, pagal kurį informacijos atskleidimas yra susiję su informacijos asimetriškumo problemos mažinimu. Bendroji teisė kyla iš individualių veiksmų privačiame sektoriuje. Nors privačioms institucijoms būtų naudinga kodifikuoti visuotinai priimtas apskaitos taisykles ir padaryti jas privalomas savo nariams, standartai bendrosios teisės šalyse atsiranda apskaitos rinkoje, o ne vyriausybėje (Ball ir kt. 2000). Teisinės-politinės aplinkos bei apskaitos standartų įtaka apskaitos informacijos kokybei pateikiama 3-ame paveiksle žemiau.

3 pav. Teisinės-politinės aplinkos bei apskaitos standartų įtaka apskaitos informacijos kokybei (sudaryta pagal Duarte ir kt., 2015)

Remiantis Duarte ir kt. (2015) teisinė-politinė šalies sistema daro įtaką apskaitos informacijos kokybei įvairiais aspektais. Visų pirma jie veikia netiesiogiai per apskaitos standartus (žr. 2 ir 3 rodyklės 2 pav.). Apskaitos standartų įteisinimas yra politinis procesas, kurio metu apskaitos informacijos vartotojai, pavyzdžiui mokesčių administratoriai, bankai, akcininkai, valdytojai ir profesinės sąjungos, daro didelę įtaką standartų pripažinimui. Antra, teisinė ir politinė sistema daro tiesioginę įtaką apskaitos kokybei vykdant apskaitos standartus ir sprendžiant teisinius ginčus bei bylas prieš vadovus ir auditorius (žr. 1 rodyklė 2 pav.).

Teisinė-politinė sistema taip pat netiesiogiai daro įtaką apskaitos informacijos kokybei taikant paskatas, susijusias su finansine atskaitomybe. Ball ir kt. (2000) teigia, kad visos šalys, sudariusios sutartis arba ketinančios sudaryti sutartį su įmone, reikalauja informacijos, apie įmonės gebėjimą įvykdyti savo sutartinius įsipareigojimus. Todėl įmonės sutinka patirti informacijos teikimo išlaidas, už tai gaudamos geresnes prekybos sąlygas.

Pirmoji finansinės atskaitomybės paskata, turinti įtakos apskaitos informacijos kokybei, yra finansų rinkų raida (žr. 4 rodyklė 2 pav.). Duarte ir kt. (2015) teigia, jog rinkos dalyvių apskaitos informacija yra būtina siekiant sumažinti informacijos asimetriją. Be šios informacijos rinkos dalyviai negali atskirti gerų ir blogų įmonių, o be tokios diferenciacijos rinkos dalyviai stengtųsi patys apsaugoti save didindami finansavimo išlaidas visoms įmonėms, taigi tik blogos įmonės norėtų save finansuoti didelėms sąnaudomis. Rinkos dalyvių paklausa informacijai suteikia paskatų įmonėms pagerinti apskaitos informacijos, atskleidžiamos finansinėse ataskaitose, kokybę. Kadangi apskaitos informacijos paklausa priklauso nuo finansų rinkų pobūdžio, o teisinė-politinė sistema turi įtakos šioms rinkoms (žr. 5 rodyklė 2 pav.), todėl teisinės-politinės sistemos charakteristikos turi įtakos apskaitos informacijos kokybei ir jos atskleidimo laipsniui.

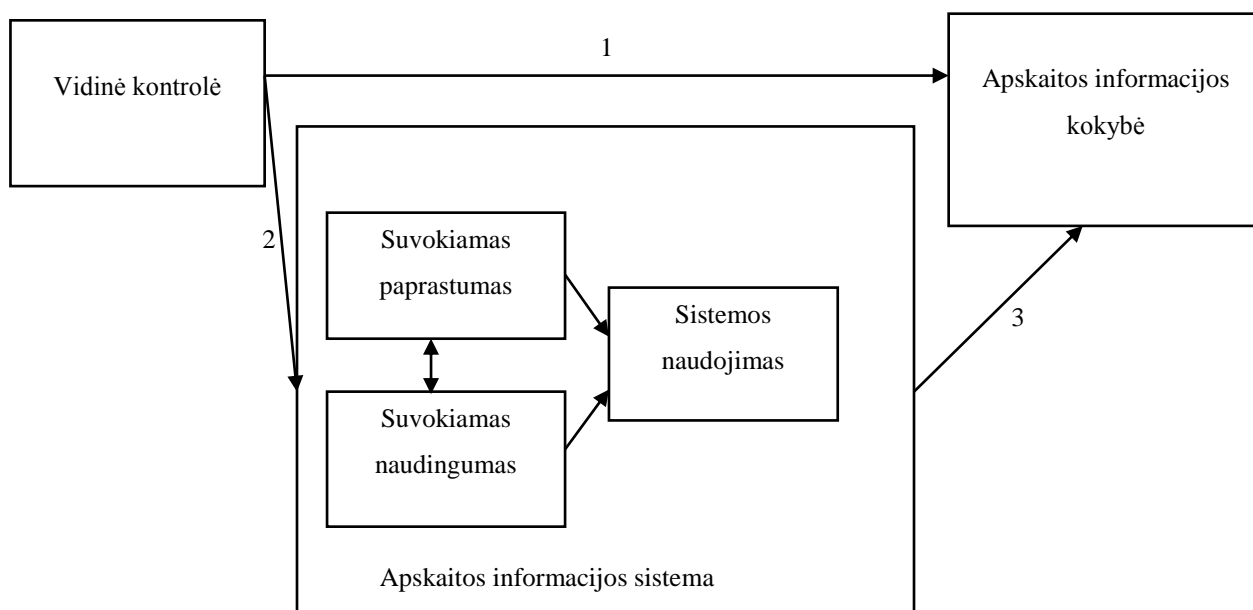
Įmonių nuosavybės struktūra taip pat daro įtaką apskaitos informacijos kokybei (žr. 8 rodyklė 2 pav.). Įmonėms, turinčioms koncentruotą nuosavybę, kai kontroliuojančios suinteresuotosios šalys yra aktyvios valdyme (dažniausiai tai privačios bendrovės), mažėja aukšto finansinės atskaitomybės atskleidimo laipsnio poreikis. Politinės-teisinės sistemos taip pat gali netiesiogiai įtakoti apskaitos kokybę per įmonės nuosavybės struktūrą (žr. 9 rodyklė 2 pav.). La Porta ir kt. (2008) pažymi, kad šalys, turinčios didesnę investuotojų apsaugą, turi mažesnę nuosavybės koncentraciją, kadangi nuosavybės koncentracija yra teisinės apsaugos pakaitalas, dėl didesnio akcininkų poreikio kontroliuoti įmonės vadovus.

Paskutinis svarbus aspektas darantis įtaką apskaitos informacijos kokybei yra mokesčių sistema, (žr. 10 rodyklė 2 pav.). Visų pirma, kai yra glaudus ryšys tarp apskaitos standartų ir mokesčių įstatymų, apskaitos standartų kokybė mažėja dėl to, kad apskaitos standartai pirmiausia atitinka politinius tikslus, pavyzdžiui, mokesčių apskaičiavimą ir surinkimą vyriausybei. Antra, aukšti

mokesčių tarifai gali padidinti paskatas mažinti apmokestinamas pajamas. Teisinės-politinės sistemos įtakoja apskaitos kokybę taikant mokesčių sistemas (žr. 11 rodyklė 2 pav.), nes mokesčių normos nustatomos politiniu procesu.

2. Taikomos vidinės kontrolės.

Įmonėje taikomos vidinės kontrolės prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo. Stipri vidinė kontrolė – įmonės politikos ir procedūrų visuma, kurių paskirtis užtikrinti, jog įmonė pasiektų savo tikslus ir uždavinius bei leidžianti daryti prielaidą jog klaidos bus pastebėtos ir ištaisytos laiku, o tai lems didesnę apskaitos informacijos kokybę (Brown, Pott ir Wömpener, 2008; Elder, Zhang, Zhou ir Zhou, 2009). Iceman ir Hilson (2012) atliktame tyrime daroma išvada, jog įmonėse, kuriose yra silpnesnė vidinė kontrolė, daug dažniau pasitaikė apskaitos klaidų. Arens (2008) teigia, jog įmonių finansinė atskaitomybė nebus kokybiška ir neatitiks jai keliamų reikalavimų, jei įmonėje nėra užtikrinama vidaus kontrolė. Vidinės kontrolės įtaka apskaitos informacijos kokybei pateikiama 4-ame paveiksle žemiau.

4 pav. Įmonėse taikomų vidinių kontrolių įtaka apskaitos informacijos kokybei (sudaryta pagal Fardinal, 2013)

Veiksminga vidaus kontrolė gali užtikrinti duomenų įvedimo, apdorojimo, analizavimo ir saugojimo metodų patikimumą bei informacijos kokybiškumą (žr. 1 rodyklė 5 pav.) (O'Brien ir Marakas, 2010; Pornpandejwittaya, 2012). Be vidinės kontrolės nėra įmanoma kokybiška įmonės sandorių priežiūra (Millchamp ir Taylor, 2008). Vidaus kontrolės tikslas yra užtikrinti, kad visi sandoriai būtų apskaityti tiksliai ir teisingai apskaitos informacinėje sistemoje, tam, jog būtų pateikta kokybiška įmonės finansinė atskaitomybė (žr. 2 rodyklė 5 pav.). Apskaitos informacinė sistema teikia vadovams reikalingą apskaitos informaciją bei užtikrina, kad pateikta informacija yra kokybiška (žr. 3

rodyklė 5 pav.). Apskaitos informacinės sistemos vienas iš pagrindinių tikslų – yra pateikti finansines ataskaitas, skirtas išorės ir vidaus vartotojams. Hall (2010) teigia, kad iš esmės apskaitos informacinės sistemos tikslai yra šie:

1. Pateikti informaciją apie naudojamus organizacinius išteklius;
2. Pateikti informaciją, susijusią su valdymo sprendimų priėmimu;
3. Pateikti informaciją, siekiant padėti operatyviniams darbuotojams įgyvendinti savo pareigas.

Dėl šių priežasčių įmonės turi būti orientuotos į tokios apskaitos informacinės sistemos kūrimą, kuri užtikrintų aukštą apskaitos informacijos, reikalingos daugeliui vartotojų, kokybę, siekiant sumažinti riziką priimant sprendimus (Susanto, 2015).

2.4. Apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodai

Vieningos apskaitos informacijos kokybės sąvokos nebuvimas mokslinėje literatūroje apsunkina vertinimo procesą. Nors apskaitos informacijos kokybės tema plačiai nagrinėjama mokslinėje literatūroje, visgi nuo pirminio Jones (1991) bei Dechow ir Dichev (2002) indėlio į šią sritį pasistūmėta neženkliai – iki šiol nėra nusistovėjusi vieninga apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodika, kiekvienas tyrėjas naudoja savo vertinimo priemones, kurios priklauso nuo tyrėjo filosofijos (Nikolaev, 2016). Kaip nurodo Katutyte (2017), dažniausiai apskaitos informacijos kokybė vertinama taikant kokybinių charakteristikų analizę (žr. 1.1. posk. 1 pav.), vertės tikrumo, pajamų valdymo bei konservatyvumo metodus. Retesniais atvejais siūloma analizuoti finansinio audito rezultatus bei finansinės informacijos atskleidimo skaidrumą ir kompleksiskumą.

1. Vertės tikrumo metodas.

Vertės tikrumo metodas (angl. *value relevance*) anot Hellström (2006), gali būti vertinamas dviem aspektais: signalinės perspektyvos – reakcija į apskaitos informaciją, arba matavimo perspektyvos – analizuojamas ryšys tarp rinkos rodiklių bei įmonės vertės. Šis metodas geriausiai pritaikomas įmonėms, kurių akcijos kotiruojamos biržoje. Metodo pagalba tyrėjai vertina, kaip įmonės finansinės ataskaitos atspindi įmonės rinkos vertę. Vertės tikrumo vertinimui naudojami pajamų ir akcijų buhalterinės vertės, kapitalo gražos rodikliai (Karģin, 2013). Vertės tikrumo metodas tinkamiausias vertinant finansinių ataskaitų kokybę (Palea, 2013; Müller, 2014).

2. Pajamų valdymo ir konservatyvumo metodai.

Moksliniuose tyimuose (Lara, Osma, Penalva, 2012; Pergola ir Verreault, 2009; Lo, Ramos ir Rogo; 2016; Martınez-Ferrero, 2016 ir kt.) dažnai naudojami du apskaitos informacijos reikšmingumo

veiksniai – konservatyvumas (angl. *conservatism*) ir pajamų valdymas (angl. *earnings management*). Konservatyvumas ypač priklauso nuo vadovybės nuožiūros, todėl gali turėti įtakos apskaitos informacijos, atspindėtos finansinėje atskaitomybėje, rengimui. Mokslinėje literatūroje tiriamas valdymo diskrecijos lygis, analizuojant konservatizmo ir pajamų valdymo lygį finansinėje atskaitomybėje. Šios dvi dedamosios yra ypač aktualios, nes jos nulemtos vadovybės veiksmų laisve.

Lara ir kt. (2012) teigia jog pajamos geriausiai atspindi įmonės būklę bei nurodo, kaip efektyviai yra paskirstyti įmonės ištekliai. Investuotojai, darbuotojai, kitos įmonės bei visa ekonomikos sistema patiria nuostolių tada, kuomet įmonės veikla nėra atspindėta jos pajamose. (Pergola ir Verreault, 2009). Iš esmės **pajamų valdymo metodas** vertina pajamų valdymo lygį įmonėje taikant galiojančias taisykles ir teisinę bazę. Kaip nurodo Katutytė (2017) svarbu atkreipti dėmesį, jog skirtingi autoriai pasirinkę pajamų valdymo metodą gali taikyti skirtingus komponentus:

- Pinigų srautus ir atidėjinius.
- Atidėjinius, pajamas ir gautinų sumų pasikeitimus.
- Įplaukas ir pinigų srautų pokyčius.

Svarbu pastebėti, jog įmonės vadovybė gali manipuliuoti pajamų lygiu įmonėje taip įtakodami veiklos rezultatus, taigi formuojasi išvada, jog kuo aukštesnis pajamų valdymo lygis, tuo mažesnė finansinių ataskaitų kokybė dėl galimai iškreiptos informacijos (Katutytė, 2017). Pajamų valdymas iš esmės yra apskaitos standartų interpretavimas sau palankiu būdu, siekiant didinti įmonės pajamų, veiklos pelno ar turto įverčius. Awidat ir Pavlović (2013) teigia, jog vadovai turi tiek sugebėjimą, tiek paskatą koreguoti finansines ataskaitas, kuriose atsispindi apskaitos informacija apie pajamas taip, kad padidintų ar sumažintų ataskaitinio laikotarpio pajamas ir/ar pelną. Pajamų valdymo elgesys susijęs su tiksliniais ir sąmoningais veiksmais, kuriuos įmonės atlieka siekdamos sušvelninti pajamų svyravimus ir pateikti nuoseklų pelną ataskaitiniu laikotarpiu. Iš vienos pusės dideli pajamų ir sąnaudų svyravimai gali būti įprasta įmonės veiklos dalis, tačiau pokyčiai gali įspėti investuotojus, kurie nori matyti stabilumą ir augimą. Pajamų valdymas skiriasi nuo netyčinių klaidų, pavyzdžiui, kuomet buhalteris klaidingai įveda neteisingus skaičius. Lo, Ramos ir Rogo (2016) pajamų valdymą apibrėžia kaip (1) procesą, kurio metu vadovybė priima sprendimus dėl finansinės atskaitomybės ir struktūrizuoja sandorius ar kitaip daro įtaką rezultatams, kurie priklauso nuo apskaitos duomenų tam, kad pakeistų finansines ataskaitas. Šis apibrėžimas pabrėžia oportunistinę pajamų valdymo perspektyvą, t.y. klaidinti finansinės informacijos vartotojus. Tačiau iš kitos pusės pajamų valdymas gali atsirasti siekiant įspėti – (2) šios perspektyvos reikšmė yra ta, kad finansinėje atskaitomybėje pateiktas pelnas gali būti informatyvus vartotojams, jei apskaitos politikos pasirinkimas ar įvertinimai yra laikomi patikimais įmonės ekonomikos atspindžiais. Antrasis (2) apibrėžimas kitaip įvardijamas kaip apskaita pagrįstas pajamų valdymas.

Vienas pajamų valdymo tyrimo metodų – Beineich S-score modelis – statistinis modelis, naudojantis finansinius rodiklius, apskaičiuotus remiantis apskaitos informacija, siekiant nustatyti, kokia yra tikimybė, jog įmonėje vykdomos pajamų valdymo manipuliacijos. Kaip nurodo Kundelienė (2009, 87 p.) „pajamų valdymui vertinti taip pat skaičiuojami tokie rodikliai: grynujų pajamų pokyčių nuokrypis, santykis tarp grynujų pajamų ir pinigų srautų pokyčių nuokrypio, koreliacija tarp pinigų srautų ir padidėjimo, nedidelių teigiamų grynujų pajamų dažnis“.

Drauge su pajamų valdymo metodu mokslininkai rekomenduoja taikyti *finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo bei kompleksškumo metodą*, tam kad būtų eliminuota pajamų manipuliavimo tikimybė (Biddle, Hilary ir Verdi, 2009). Išmatuoti finansinės informacijos kompleksškumą naudojamas FOG indeksas (Li, 2008), kuris susijęs su tęstinėmis pajamomis ir žemesniu ateities pelningumu, bei apskaičiuojamas dauginant vidutinį žodžių skaičių sakinyje ir procentą sudėtingų žodžių iš 0,4 (Guay, Samuels ir Taylor 2015). Siekiant ištirti finansinės informacijos atskleidimo skaidrumą naudojami informacijos atskleidimo indeksai.

Konservatyvumas daro įtaką įmonių ekonominiams rezultatams tuo aspektu, jog sąnaudos ir įsipareigojimai pripažįstami kuo greičiau, jei yra jaučiamas bent koks netikrumas dėl rezultatų, o pajamos ir turtas pripažįstamos tik tuomet, kai jos iš tikrųjų yra gautos. Iš esmės konservatizmas remiasi principu, jog nors ir kyla abejonių dėl galimų patirtų nuostolių – juos vis tiek reikėtų apskaityti ir priešingai – jei kyla abejonių dėl pajamų ar turto, šių įvykių apskaityti nederėtų. Iš kitos pusės konservatizmas yra naudingas finansinės atskaitomybės vartotojams, nes jis padidina įmonės vertę, apribojant vadovybės oportunistinius mokėjimus sau ar kitoms šalims. Vertės padidėjimas paskirstomas visoms įmonės šalims, taip didinat jų gerovę (Lee, 2012). Empiriniai tyrimai rodo, jog konservatyvumas susijęs su geresniais įmonių rezultatais daugelyje kontekstų (Artiach ir Clarkson, 2014; Mora ir Walker, 2015; Ruch ir Taylor, 2015). Taip pat konservatyvumas yra susijęs su geresniu įmonių valdymu (Beekes, Pope ir Young, 2004) bei geresniais investicijų rezultatais (Bushman, Piotroski ir Smith, 2011; Francis ir Martin, 2010).

Martínez-Ferrero (2014) teigia, jog apskaitos konservatyvumas tapatus savalaikiam nuostolių pripažinimui, nes įmonėse, kuriose yra aukštesnis apskaitos konservatyvumas, pasiekiamas geresnis rezultatas, o tai įrodo, jog apskaitos informacija yra kokybiška. Kaip nurodo Kundelienė (2009, p. 87) „savalaikio nuostolių pripažinimo matas yra didelių neigiamų grynujų pajamų dažnis po potencialiai svarbių aplinkybių valdymo“. Esant didesniai dažniui pajamų kokybė yra aukštesnė. Konservatyvumo pagrindinė mintis gali būti išreikšta mintimi – nesitikėti jokio pelno, bet tikėtis visų nuostolių, o tai reiškia, jog daug griežtesni reikalavimai yra taikomi pelno nei nuostolių pripažinimui. Išskiriami du konservatyvumo tipai:

1. Balanso ataskaitos konservatyvumas kai grynujų aktyvų vertė yra sumažinama. Balanso konservatyvumas taip pat žinomas kaip besąlygiškas konservatyvumas, dėl kurio atsiranda didesnis rinkos ir buhalterinių verčių neatitikimas (balanso konservatyvumo požymis yra tuomet, kai rinkos ir buhalterinės vertės santykis yra daugiau nei 1).

2. Basu (1997) pajamų konservatyvumas – nuostoliai yra apskaitomi, tačiau pajamos atidedamos laukiant realizavimo (asimetriškas pajamų savalaikiškumas). Efektyviai veikiančiose rinkose akcijų grąža simetriškai ir greitai atspindi visas viešai prieinamas „naujienas“. Konservatyvumo augimas sutampa su padidėjusia auditorių teisinės atsakomybės rizika.

Tyrėjai išskiria skirtingas konservatyvumo matavimo formules, kurios pateiktos 3-ioje lentelėje žemiau.

3 lentelė. Konservatyvumo skaičiavimo modeliai

Feltham ir Ohlson (1995)	Basu (1997)	Givoly and Hayn (2000)
$MTB = \frac{\sum MV}{\sum BV}$ <p>MTB – rinkos ir buhalterinės vertės santykis MV – rinkos vertė BV – buhalterinė vertė</p>	$X_{it}/P_{it-1} = \alpha_0 + \alpha_1 DR_{it} + \alpha_2 R_{it} + \alpha_3 R_{it} DR_{it}$ <p>X_{it}/P_{it-1} – i firmos vienai akcijai tenkanti pelno dalis fiskaliniiais metais (t) padalinta iš akijos kainos</p> <p>R_{it} – metinė grąža, apskaičiuojamas naudojant akcijų kainą 9 mėnesiai prieš ir 3 mėnesiai po įmonės fiskalinių metų pradžios ir pabaigos.</p> <p>DR_{it} – kintamasis, kurio reikšmė = 1, jei $R_{it} < 0$ („blogos naujienos“) ir =0, jei $R_{it} > 0$ („geros naujienos“)</p> <p>α_3 – nuolydžio koeficientas, matuojantis padidėjusį pajamų gebėjimą reaguoti į blogas naujienas, nei į geras. Numatoma, kad jis bus teigiamas ir reikšmingas konservatyvios atskaitomybės sistemoje. Basu (1997) apskaičiuoja šį modelį kaip jungtinę skerspjūvio regresiją ir nustato, kad pajamos yra maždaug keturis su puse kartų ($\frac{\alpha_1 + \alpha_3}{\alpha_1} = 4,66$) jautrus neigiamoms grąžoms, nes jis yra teigiamas. Šie rezultatai yra tvirti apskaitos konservatizmo įrodymai.</p>	<p>Ne veiklos kaupiniai = visi kaupiniai (prieš nusidėvėjimą) – veiklos kaupiniai</p> <p>Visi kaupiniai (prieš nusidėvėjimą) = (grynosios pajamos + nusidėvėjimas) – veiklos pinigų srautai</p> <p>Veiklos kaupiniai = Δgautinos sumos + Δatsargos + Δišankstiniai apmokėjimai - Δmokėtinos sumos - Δmokėtini mokesčiai</p>

MTB modelis (Feltman ir Ohlson, 1995) – tai rinkos-buhalterinės vertės santykis. Modelio kūrėjai daro prielaidą, kad konservatyvi apskaitos sistema linkusi mažinti įmonės grynąsias buhalterines vertes, palyginti su tikrosios įmonės verte, todėl didesnis rinkos ir buhalterinės vertės santykis rodo didesnę konservatyvumą.

Basu modelis remiasi prielaida, jog „blogos žinios“ greičiau atsispindi pajamose, nei „geros žinios“. Konservatyvumo laipsnio matavimui naudojama vienaspusė tiesinė regresija (angl. *piecewise linear regression*). Basu modelis taip pat yra labiausiai paplitęs konservatyvumo vertinimo literatūroje modelis.

Givoly ir Hayn (2000) modelis (neigiamų sukauptų sumų matavimas) naudoja neigiamus įverčius kaip konservatyvumo priemonę. Modelis grindžiamas tuo, jog įmonėms apie „blogas naujienas“ pranešant greičiau nei apie „geras“ sukauptų įmokų lygis tampa vis labiau neigiamas. Naudojant kaupiamosios apskaitos principą išlaidos ir pajamos prilyginamos faktiniams pajamų ir sąnaudų srautams. Pinigų srautai nėra veikiami kaupinių, todėl sukauptos sumos gali būti vertinamos kaip faktiškai gaunamų pajamų ir pinigų srautų skirtumas. Dėl šios priežasties kaupiniai gali būti naudojami matuoti konservatyvumą, kadangi didesni neigiami kaupiniai rodo didesnę konservatyvumą ir atvirkščiai.

3. Audito rezultatų analizė.

Rečiau mokslinėje literatūroje siekiant įvertinti apskaitos informacijos kokybę siūloma atlikti *audito rezultatų analizę*, kuri gali būti naudojama kaip papildomas alternatyvus apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodas, kadangi auditorius sukaupia daugiau informacijos apie įmonės būklę, apskaitos sistemą ir jos kokybę, naudodamasis vidine įmonės informacija nei kiti apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodai, besiremiantys finansinės atskaitomybės teikiama informacija (van Akkeren, Buckby ir MacKenzie, 2013; Qingliang, Huifa ir Zhijun, 2016). Teigiama, jog nepriklausomų išorės auditorių išvada patvirtina, kad finansinės ataskaitos parodo tikrą ir teisingą įmonės būklę. Didesnę vertę auditas turi tuo atveju, jei finansinės ataskaitos yra audituotos vienos iš didžiojo ketverto įmonių, kadangi vienas iš jų prioritetų yra išlaikyti aukštą darbo kokybę bei reputaciją pasauliniu mastu (Lindahl ir Schadewitz, 2014).

4. Savanoriškai atskleistos informacijos analizė.

Dar vienas būdas įvertinti apskaitos informacijos kokybę yra *analizuoti savanoriškai įmonės atskleistą informaciją*, kuri parodo daugiau apie įmonės būklę nei minimalūs reikalavimai. Savanoriškai atskleista informacija gali būti priemonė išmatuoti įmonės komunikavimo politiką. Ši informacija gali būti gauta analizuojant įmonių finansines ataskaitas bei išskiriant dalis su savanoriškai atskleista informacija. Tačiau kiekybė ne visuomet reiškia kokybę – negalima atmesti prielaidos, kad

savanoriškai atskleista informacija tėra triukšmas ar iš esmės pati yra žemos kokybės (de la Bruslerie ir Gabteni, 2014).

Apibendrinant mokslinėje literatūroje nurodomus apskaitos informacijos kokybei vertinti naudojamus metodus matyti, jog vertinimo metodo pasirinkimas priklauso nuo siekiamo rezultato, tačiau visus jungia bendras tikslas – kokybiška informacija vartotojams. Jei siekiama analizuoti informacijos atitikimą tarptautiniams standartams, tinkamesni apskaitos informacijos kokybės vertinimo modeliai būtų kokybinių charakteristikų, pajamų valdymo, vertės tikrumo bei apskaitos konservatyvumo tyrimai (Katutytė, 2017). Tuo tarpu priimant sprendimus tikslingiau naudoti pajamų valdymo, vertės tikrumo bei finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiskumo metodus. Investicijų efektyvumo vertinimui tinkamiausia audito rezultatų vertinimas, finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiskumo bei vidinės kontrolės analizė. Analizuojant įmonės veiklos efektyvumą geriausia remtis apskaitos konservatyvumo bei finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiskumo metodais.

Mokslinėje literatūroje nėra visuotinai pripažinto metodo, skirto vertinti apskaitos informacijos kokybę, kadangi nurodyti metodai koncentruojasi į viena aspektą ir vertina atskirus elementus, bet ne visą visumą, todėl naudojantis tik vienu metu išsamus tyrimas nėra įmanomas (van Beest, Braam ir Boelens, 2009). Žemiau 4-oje lentelėje pateikiami mokslinėje literatūroje nurodomi apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodų apribojimai.

4 lentelė. Apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodai ir jų apribojimai

Metodas	Autorius	Apribojimai
Vertės tikrumo metodas	Katutytė, 2017	Modelis netikslus, kuomet rinkoje susidaro situacija, kai rinkos kainos duomenys yra neprieinami/nepilni. Taip pat metodas neatspindi visų apskaitos kokybės charakteristikų.
Pajamų valdymo metodas	Nikolaev, 2016; Salewski, 2013; Katutytė, 2017	Trūksta galimybės identifikuoti triukšmą atsirandantį apskaitos informacijoje dėl kaupimo metodo. Metodas netiesiogiai atspindi finansinių ataskaitų kokybę – vertina tik pajamas.
Konservatyvumas:		
<i>Savalaikių nuostolių pripažinimo metodas</i>	Glover ir Lin, 2018	Vertinant įmonės veiklą (pajamas ir nuostolius) iš šiandieninės perspektyvos tikėtina, kad kai kurie ateities laikotarpio rezultatai bus pervertinti, kadangi nerealizuotas pelnas atidedamas ateičiai.
<i>Basu (1997) modelis</i>	Givoly ir Hayn, 2000	Modelis priklauso nuo akcijų kainos pokyčių dėl blogų ir gerų naujienų. Daroma prielaida, kad kiekviena neigiama akcijų grąža yra bloga naujiena, tačiau neigiamą akcijų grąžą taip pat gali sukelti įvairūs dalykai, tokie kaip nelaimės, karas ar rinkos tendencija. Taip pat modelis nustato tik pelną ar nuostolius, bet ne jų savalaikiškumą.

<i>Givoly ir Hyan (2000)</i>	van der Heijden, 2011; Zhang, 2008; Ahmadi ir Bouri, 2016	Modelis iš esmės nustato „big bath“ apskaitą, kuri reiškia, kad nauji vadovai dirbtinai padidina einamojo laikotarpio rezultata, versdami kaltę savo pirmtakams, tam, kad ateities rezultatai, palyginus su praėjusiu periodu atrodytu geresni. Iš esmės metodas gali atskleisti „big bath“ efektą, kuris yra pajamų valdymo, o ne konservatyvumo rezultatas.
		Modelis taip pat kritikuojamas dėl diskrecinių sukauptų sumų (pvz. premijos darbuotojams apskaitomos apskaitoje, nors dar nėra išmokėtos), kurios yra kaupiamos vadovybės pasirinkimu, todėl šios sumos palengvina nepalankių ekonominių rezultatų pripažinimą.
<i>Feltham ir Ohlson (1995)</i>	Givoly ir Hayn, 2000	Metodo apribojimas yra tas, kad "rinkos-buhalterinės vertės" santykis gali atspindėti rinkos augimo lūkesčius, o ne konservatyvumą. Santykio padidėjimas gali rodyti, kad kompanija tiesiog išaugo, o ne didina konservatyvumą.
Finansinio audito rezultatų ir finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiško analizė	Pounder, 2013	Metodas kritikuojamas dėl fakto, jog apskaitos informacijos kokybiškumas negali būti grindžiamas tik viešai prieinamomis finansinėmis ataskaitomis.
TFAS	Ball, 2006; Phan, Mascitelli ir Barut, 2014; Cainas, 2013	TFAS kritikuojami dėl apsunkinamo apskaitos proceso, o sėkmingą jų adaptaciją lemia daugelis veiksnių.
Vidaus kontrolė	Builder Trust, n.d.	Išorės vartotojai neturi priėjimo prie vidinių duomenų.

Nors mokslinėje literatūroje gausu apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodų, tačiau kiekvienas iš jų yra kritikuojamas (žr. 4 lent.). Mokslinėje literatūroje randami pavieniai bandymai apžvelgti vertinimo metodus, jų privalumus prieš kitus metodus ir apribojimus. Duarte ir kt. (2015) atkreipia dėmesį jog apskaitos informacijos kokybė negali priklausyti tik nuo vieno veiksnio. Siūloma apskaitos informacijos kokybę vertinti holistiniu požiūriu, siekiant sumažinti apskaitos informacijos iškraipymų riziką. Kelių apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodu derinimas sukuria vartotojui analizuojamos informacijos pridėtinę vertę, o tai didina tikimybę, jog vartotojas priims geresnius sprendimus. Vertinti apskaitos informacijos kokybę nesant vieningam pripažintam metodui yra sunku, dar sunkiau įvertinti apskaitos informacijos kokybę apskaitą skaitmenizuojant, kuomet iš esmės yra keičiama apskaitos forma, esmė ir kilmė.

2.5. Skaitmenizacijos proceso įtaka apskaitos informacijos kokybei

Technologinės revoliucijos vysta nuo organizuotų bendruomenių kūrimosi laikų (Deshmukh, 2006). Pastaruoju metu vyksta technologinė revoliucija, susijusi su skaitmeninių rinkų augimu –

virtuotojams tampa priimtinesnis internetinis, o ne asmeninis aptarnavimas. Įmonės, norėdamos patenkinti šį rinkos poreikį bei optimizuoti savo verslo procesus ir išlaidas, siekia tapti skaitmenizuotu verslu bei kuria „biurus be popieriaus“ (angl. *paperless office*) (González, 2014; Tyhlulu ir kt., 2016). Įmonėms apdorojant daugiau nei 3000 dokumentų kasmet, galima svarstyti skaitmenizuoti savo apskaitą (Ernst&Young, 2014). Skaitmenizavimo metu apskaitos ir finansinės atskaitomybės žinios ir informacija yra transformuojamos į skaitmeninę formą ir vėliau gali būti valdomos bei perduodamos elektroniniu būdu (Deshmukh, 2006). Tai užtikrina prieigą prie žinių ir informacijos realiuoju laiku. Skaitmenizacijos procesas apima:

- Integruotą dokumentų valdymo sistemą.
- Elektroninį apskaitos knygų saugojimą.
- Automatinį elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymą, saugojimą ir mainus.

Svarbu suvokti, kad skaitmenizacija yra naujovė, keičianti apskaitos procesus per naujas technologijas, paslaugas ir naujų vartotojų poreikių patenkinimą. Iš esmės naujovė apibrėžiama kaip procesas, kurio metu idėja konvertuojama į produktą ar paslaugą, kuriančią vertę klientui. Inovacija sukuria naudą, nes ji yra ekonomiškai pagrįsta ir patenkina poreikį. Kitaip tariant inovacijų kūrėjai stengiasi pasiekti didesnę ar naują vertę iš turimų išteklių visuose verslo procesuose (Rogers, 2003). Inovacijos gali būti evoliucinės arba revoliucinės. Evoliucinės inovacijos laikomos nežymiais patobulinimais technologijose ir procesuose. Revoliucinė naujovė yra griauanti ir nauja, kurianti naują rinką arba patenkinanti klientų segmentą, kurį buvo sunku pasiekti iki tol. Svarbu apibrėžti kuo skiriasi skaitmeninimas (angl. *digitization*) nuo skaitmenizacijos (angl. *digitalization*). Skaitmeninimas yra analoginių fizinių objektų konvertavimas į skaitmenines prekes – pavyzdžiui gryniesiems pinigais, kurie tampa virtualiais. Tuo tarpu skaitmenizacija turi platesnį poveikį pramonei. Apskaitos skaitmenizavimas grindžiamas naujausiomis informacinėmis technologijomis, kurios sukuria geresnius sprendimus, įpareigoja įmonės keisti jau siūlomas paslaugas bei produktus (Southern Cross University, 2016). Tokiu būdu apskaitos skaitmenizavimas gali būti laikomas revoliucine naujove – struktūrinė pramonės permaina, kurios poveikis gali būti vertinamas šiais aspektais:

- Fizinės prekės tampa skaitmeninėmis paslaugomis;
- Skaitmeninės platformos supaprastina ir optimizuoja verslo procesus;
- Verslas tampa globalus;
- Skaitmenizacija supaprastina tradicinę gamybą.

Bendrovės, turinčios aišką ir nuoseklią skaitmeninę strategiją, laikomos brandžiomis skaitmenizuotomis įmonėmis (Kane, Palmer, Phillips, Kiron ir Buckley, 2015). Skirtumas tarp visapusiškai skaitmenizuotų verslo įmonių ir tų, kurios nėra pilnai skaitmenizuotos pasireiškia tuo, jog

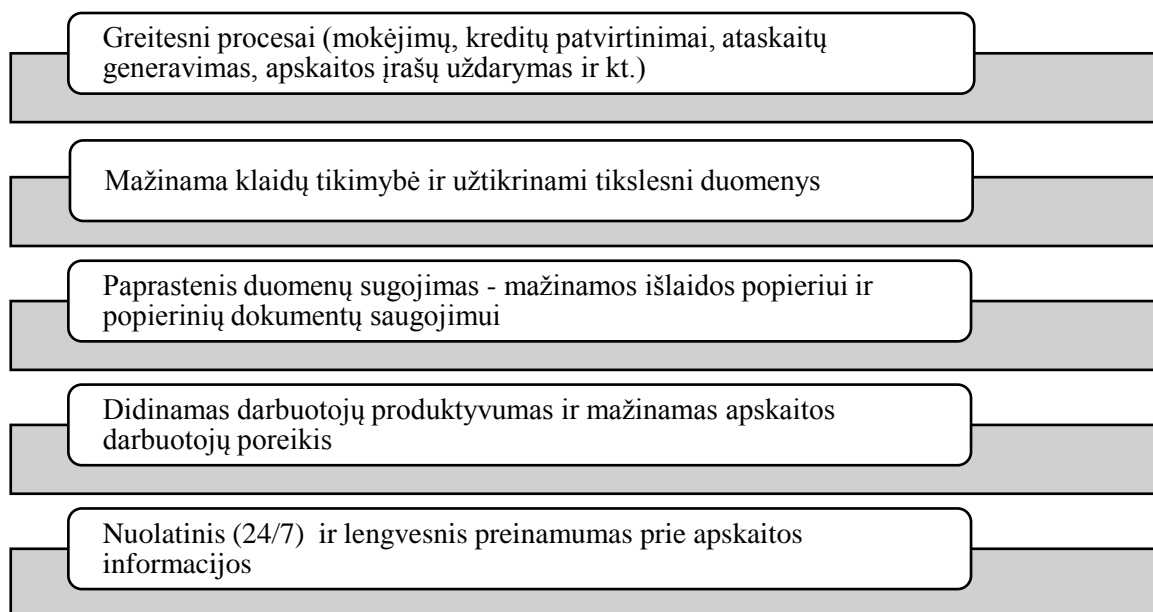
brandžios skaitmeninės įmonės naudoja skaitmenizuotas priemones (debesų technologija, automatinis elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymas, analitiniai įrankiai, mobilios priemonės ir kt.) tiek įmonės išorėje, tiek viduje.

Siekiant skaitmenizuoti apskaitą reikalinga įdiegti naujas technologijas, sistemas ir procedūrinius pasikeitimus. Atlikti tai efektyviai su mažiausiomis galimomis rizikomis yra itin sudėtinga. Įmonėms reikia užtikrinti, jog jos suvaldys šiuos pasikeitimus, tuo pačiu išlaikydamos gilų supratimą apie besikeičiančią verslo aplinką ir teisinę bazę tam, kad būtų pajėgios atlikti savalaikius pakeitimus programoje, siekiant didinti konkurencingumą bei sumažinti neatitikimo teisiniams reikalavimams riziką. Skaitmenizuotos apskaitos sistemos turi būti sukonstruotos taikant teisingus metodus ir principus, integruojant ir suderinant fizines ir ne fizines posistemas, siekiant proceso duomenis paversti naudinga informacija (Susanto, 2015). Skaitmenizuotos apskaitos sistemos diegimo sėkmė priklausys nuo to, kaip kiekvienas sistemos specializuotas darbuotojas sugebės apdoroti reikiamus duomenis savo duomenų bazėje kartu su duomenimis, kuriuos jau apdoroja partnerių posistemis (žmoniškųjų, komercinių, operacinių išteklių), ir tai lems apskaitos informacijos kokybę. Skaitmenizuotos sistemos kokybę galima vertinti atsižvelgiant į jos (Stair ir Reynolds, 2010):

- Lankstumą;
- Efektyvumą;
- Patogumą ir naudojimo paprastumą;
- Savalaikiškumą;
- Informacijos kokybę;
- Vartotojų pasitenkinimo lygį;
- Poveikį įmonei bei suvokiamą naudingumą - laipsnis, kuriuo vartotojas mano, kad tam tikros sistemos naudojimas padidins jo darbo našumą.

Svarbu pastebėti, jog Lietuvoje nėra užtikrinamas sklandus ir visapusiškas skaitmenizavimo procesas. Brandžios skaitmenizuotos įmonės, turinčios verslo ryšių su ne pilnai skaitmenizuotomis įmonėmis, negali pilnai užtikrinti elektroninio sąskaitų faktūrų saugojimo. Kaip nurodoma Valstybinės mokesčių inspekcijos [VMI] išaiškinime nr. KD-3461 (2014, p.1) „PVM sąskaitos faktūros turi būti saugomos tokios formos, kokios jos buvo išrašytos ar gautos (popierinės ar elektroninės)“ išskyrus sąskaitas faktūras, kuriomis informinamas ilgalaikių paslaugų teikimas (telekomunikacijų, komunalinių paslaugų ir kt.). Vadinasi, brandžios skaitmenizuotos įmonės, gavusios popierinę sąskaitą faktūrą, negali jos saugoti elektronine forma ir privalo užtikrinti popierinį jos archyvavimą.

Iš esmės skaitmenizacija yra ne tik technologija. Atsižvelgiant į reikalaujamą pokyčių lygį, skaitmenizacijos rezultatai turi skirtingą poveikį daugelyje įmonės sričių. Žemiau 5-ame paveiksle pateikiamos skaitmenizacijos proceso kuriamos naudos.

5 pav. Skaitmenizacijos proceso kuriamos naudos apskaitos informacijos kokybei (adaptuota pagal Tugui, 2015)

Pagrindinė skaitmenizuotos apskaitos užduotis - specializuotų informacinių technologijų procedūrų pagalba gerinti įmonės procesų lygį. Mokslinėje literatūroje (žr. 5 pav.) išskiriami šie skaitmenizacijos kuriami teigiami aspektai:

- Lengvesni, paprastesni ir efektyvesni kasdieniniai verslo procesai – pastebimas didėjantis našumas laiko atžvilgiu, mažesnis medžiagų sunaudojimas, aukštesnis tikslumas dėl mažesnio kiekio klaidų, sumažėjęs poreikis fiziniams archyvams, augančios kontrolės galimybės ir procesų analizės bei gerėjantis klientų aptarnavimas.
- Mažinama proceso trukmė ir klaidos, didinamas pajamų skaidrumas padedama verslo lyderiams priimti geresnius sprendimus, o tai daro įmonę konkurencingesne.
- Tvirtesnė verslo informacija bei patobulinta analizė.
- Didesnis procesų skaidrumas.
- Padidėjęs bendras produktyvumas ir konkurencingumas.

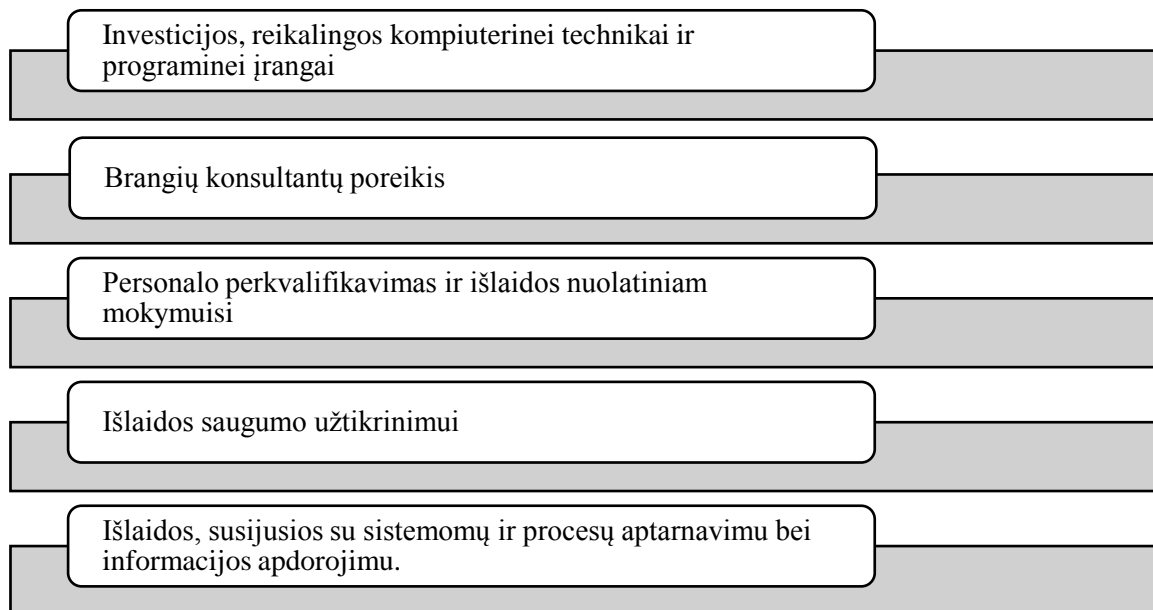
Šios skaitmenizacijos kuriamos naudos leidžia efektyvinti verslo procesus, mažinti kaštus, tuo pačiu stiprinti pačią organizaciją konkurencinėje rinkoje. Iš esmės skaitmenizacijos kuriamas naudas galima suskirstyti į tris kategorijas (Southern Cross University, 2016):

1. Supaprastinami verslo procesai.

2. Greitesnis duomenų prieinamumas ir palyginamumas.

3. Lankstesnė darbo tvarka.

Svarbu paminėti, jog skaitmenizuotos apskaitos sistemos diegimas neįmanomas be tam tikrų kaštų, pateikiamų 6-ame paveiksle žemiau.

6 pav. Skaitmenizacijos proceso kuriami kaštai (adaptuota pagal Deshmukh, 2006)

Nors pateikiami išlaidų ir naudų sąrašai atrodo paprasti, tačiau kiekybinis jų vertinimas su pagrįstu tikslumu yra sudėtingas. Išlaidos yra akivaizdžios ir tam tikru mastu gali būti kiekybiškai išreikštos. Vis dėlto kiekybinis naudos vertinimas yra sudėtingas. Skaitmenizuotos apskaitos sistemos diegimo išlaidos ir kuriama nauda yra glaudžiai susiję su tiksliniais apskaitos procesais, naudojamomis informacinėmis technologijomis ir žinių poreikiu siūlomam sprendimui – tokiu atveju kiekvienas skaitmenizuotos apskaitos sistemos diegimas yra unikalus. Pavyzdžiui, skaitmenizuojant apskaitą reikia atsižvelgti į tokius veiksnius kaip esamas dokumentų kiekis per laikotarpį, skaitmeninių dokumentų procentas, esama ciklo trukmė ir klaidų lygis, esamos sandorių sąnaudos, saugumo ir kontrolės klausimai ir apskaitos programinės įrangos ar senųjų sistemų pobūdis. Ar skaitmenizuoti savo apskaitą, įmonės turi spręsti įvertindamos patiriamas išlaidas ir proceso kuriamą naudą – visais atvejais patiriamos išlaidos turi būti mažesnės nei teikiama nauda.

Skaitmenizuotos apskaitos sistemos prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo teisingai ją surenkant, apdorojant, analizuojant ir saugant (Susanto, 2015). Skaitmenizuojant apskaitą apskaitos standartai yra perkeltami į skaitmenizuotos sistemos procesus bei yra vykdomi vartotojui to negalint pakeisti. Tą patį teigia ir Gorla, Somers ir Wong (2010), nurodantys, jog investavimas į skaitmenines sistemas gali pagerinti apskaitos informacijos kokybę. Auganti apskaitos informacijos kokybė labiau patenkina apskaitos informacijos vartotojų poreikius bei didina vartotojų priimamų

sprendimų kokybę. Galima teigti, jog įmonės, skaitmenizuodamos savo apskaitą, didina pasitikėjimą apskaitos informacijos kokybe. Pasitikėjimas apskaitos informacija tampa svarbiausiu skaitmeninės ekonomikos turtu, padedantis sukurti ir išlaikyti teigiamus, ilgalaikius santykius su savo klientais ir kitais suinteresuotaisiais asmenimis (KPMG, 2015; van den Dam, 2017).

Skaitmenizacija kuria ne tik didesnes galimybes, bet ir naujas rizikas, susijusias su programos klaidomis, virusais, elektroniniais nusikaltimais, ekonominiu šnipinėjimu bei duomenų vagyste ar neteisėtu trečiųjų šalių duomenų naudojimu (Aron ir Waller, 2014). Visi šios rizikos neigiamai paveiktų apskaitos informacijos kokybę (Betchel, 2013). Įmonėms, skaitmenizuojančioms savo apskaitą, kyla iššūkis suvaldyti kylančias rizikas tam, kad būtų išlaikyta aukšta apskaitos informacijos kokybė.

Nesant priimtam vieningam, universaliam ir visaapimančiam apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodui, sprendimas, kiek apskaitos informacija galima pasitikėti, negali remtis vien tik ekonominiais įmonės veiklos, grindžiamos skaitmeniniais procesais, rezultatais. Skaitmenizacijai pakeitus apskaitos informacijos rinkimo, apdorojimo ir saugojimo būdai svarbu atlikti apskaitos informacijos kūrėjų ir vartotojų nuomonės tyrimus, siekiant išsiaiškinti jų požiūrį į skaitmenizacijos įtaką apskaitos informacijos kokybei, įvertinti, kaip įmonės geba valdyti rizikas, susijusias su skaitmenizuotos apskaitos sistemos diegimu bei koku laipsniu skaitmenizacija veikia apskaitos informacijos kokybę. Tolimesnėje darbo dalyje bus atliekamas kokybinis tyrimas, siekiant išsiaiškinti ekspertų nuomonę, kaip skaitmenizacijos procesas veikia Lietuvos didžiųjų įmonių apskaitos informacijos kokybę, kokios rizikos yra sukuriamos ir kaip jos yra valdomos, bei koku laipsniu skaitmenizuotos apskaitos sistemos atitinka vartotojų lūkesčius.

3. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMO METODIKA

Siekiant ištirti skaitmenizacijos įtaką Lietuvos įmonių apskaitos informacijos kokybei atliktas kokybinis tyrimas. Atlikus teorinę analizę pasirengta tyrimui – nustatyti veiksniai, darantys įtaką apskaitos informacijos kokybei, šios informacijos kokybės vertinimo metodai bei analizuota mokslinėje literatūroje tirama skaitmenizacijos proceso įtaka apskaitos informacijai.

Tyrimo tikslas – remiantis mokslinės literatūros analize ir gautais tyrimo rezultatais nustatyti, ar apskaitos skaitmenizacijos procesas prisidedo prie didelių Lietuvos įmonių apskaitos informacijos kokybės gerinimo, jei taip – kokios pagrindinės priežastys lėmė padidėjusią apskaitos informacijos kokybę, kokias rizikas kuria skaitmenizacija, bei kaip šios rizikos yra valdomos.

Hipotezės:

1. 2-oje darbo dalyje atliktos mokslinės literatūros analizės rezultatai rodo, jog audituotų įmonių apskaitos informaciją galima laikyti aukštesnės kokybės, kadangi auditoriai naudodamiesi vidine įmonės informacija, sukaupia daugiau informacijos apie įmonės būklę nei kiti vertinimo metodai ir gali pareikšti objektyvią nuomonę. Remiantis šiais tyrimais keliami hipotezė:

H1 – didelių Lietuvos įmonių, kurių finansinės ataskaitos yra audituojamos, bei apskaita yra skaitmenizuota, apskaitos informacijos vartotojai, apskaitos informaciją laiko aukštos kokybės.

2. Vystantis skaitmenizacijos procesui įmonės susiduria su naujais iššūkiais ir rizikomis – tinkamu skaitmenizuotos sistemos veiklos bei duomenų autentiškumo užtikrinimu, duomenų apsauga bei jų atitikimu teisinei bazei. Įmonės, skaitmenizuojančios savo apskaitą, susiduria su problema, kaip suvaldyti šias rizikas bei užtikrinti aukštą apskaitos informacijos kokybę. Mokslininkai teigia, jog nepaisant rizikų apskaitos skaitmenizavimas iš esmės gali pagerinti apskaitos informacijos kokybę, todėl remiantis 2-oje darbo dalyje nagrinėtomis mokslinėmis studijomis keliami hipotezė:

H2 – Apskaitos skaitmenizacijos procesas prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo.

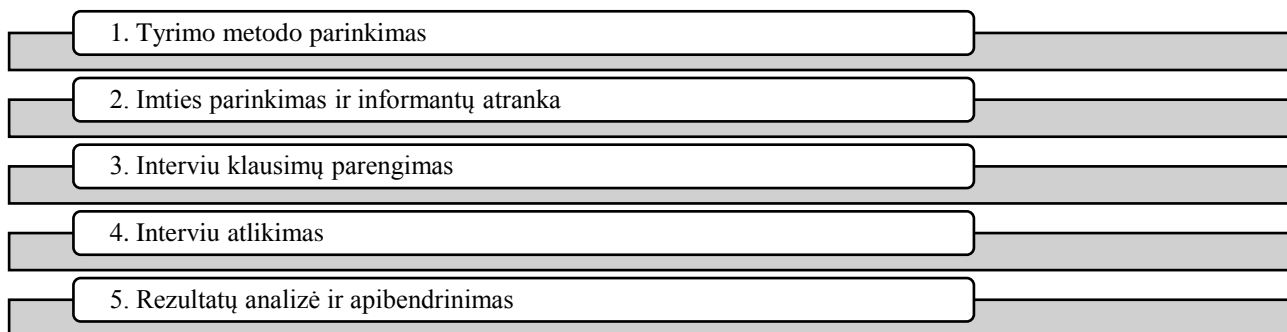
3. Mokslinėje literatūroje įvardijamos skaitmenizacijos kuriamos rizikos – programos klaidos, virusai, duomenų klastojimas, ekonominis šnipinėjimas ar neteisėtas trečiųjų šalių duomenų naudojimas. Šios rizikos neišvengiamai neigiamai paveiktų apskaitos informacijos kokybę, todėl būtina imtis prevencinių priemonių siekiant minimizuoti šias rizikas. Remiantis šiuo požiūriu keliami hipotezė:

H3 – didelės Lietuvos įmonės, skaitmenizavusios savo apskaitą skiria pakankamą dėmesį rizikų valdymui.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, jog skaitmenizuotos apskaitos sistemos turi nuolat tobulėti, jog patenkintų besikeičiančius vartotojų poreikius bei apskaitos informacija atitiktų teisinę bazę (žr. 2.5. poskyrį), todėl keliami hipotezė:

H4 – didelių Lietuvos įmonių skaitmenizuotos apskaitos programos atnaujinamos savalaikiai ir pilnai atitinka vartotojų lūkesčius.

Siekiant sklandžios tyrimo eigos, jis buvo suskirstytas į etapus (žr. 7-ą pav.).

7 pav. Empirinio tyrimo eiga

Tyrimo metodas. Empiriniam tyrimui atlikti pasirinktas kokybinis tyrimas – sistemingas situacijos ar individų grupės tyrimas jų natūralioje aplinkoje, siekiant suvokti analizuojamą reiškinį bei pateikti reiškinio interpretaciją. Kokybiniai tyrimai lankstūs, nes yra orientuoti į situacijos ir elgesio tarpusavio ryšį bei šio ryšio interpretavimą (Kardelis, 2007). Kokybinis tyrimas yra naudojamas tuomet, kai yra siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę apie tiriamą objektą. Tyrimui pasirinktas giluminis pusiau struktūrizuotas interviu, kuris yra taikomas, kai informantai yra sunkiai pasiekiami. Giluminis interviu pasitelkiamas tuomet, kai siekiama gauti informacijos iš informanto, kuri padėtų visapusiškai suprasti informanto požiūrį bei rasti naujų įžvalgų. (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008). Pusiau struktūrizuoto interviu metu remiamasi iš anksto numatytu planu, tačiau tyrimo eigoje galimi papildomi klausimai, jei manoma, kad taip bus praturtintas tyrimas.

Imties dydžio parinkimui taisyklių nėra – pasirinkus giluminį pusiau struktūrizuotą interviu siūloma apklausti nuo 5 iki 30 informantų, kadangi kokybinio tyrimo išvados yra susijusios ne su informantų kiekiu, o su surinktų duomenų kokybiškumu. Nielsen (2003) siūlo apklausti 5 informantus remdamasis teorija, kuri teigia, jog 85% situacijos gali būti paaiškinta net turint mažesnę nei 5 informantų imtį. Tuo tarpu viršijus 30 informantų skaičių informacija tampa „prisotinta“ ir naujų įžvalgų padaryti sunku (Bitinas, Rupšienė ir Žydžiūnaitė, 2008). Remiantis mokslinėje literatūroje nurodomais imties režiais, tyrime pasirinkta apklausti 10 informantų.

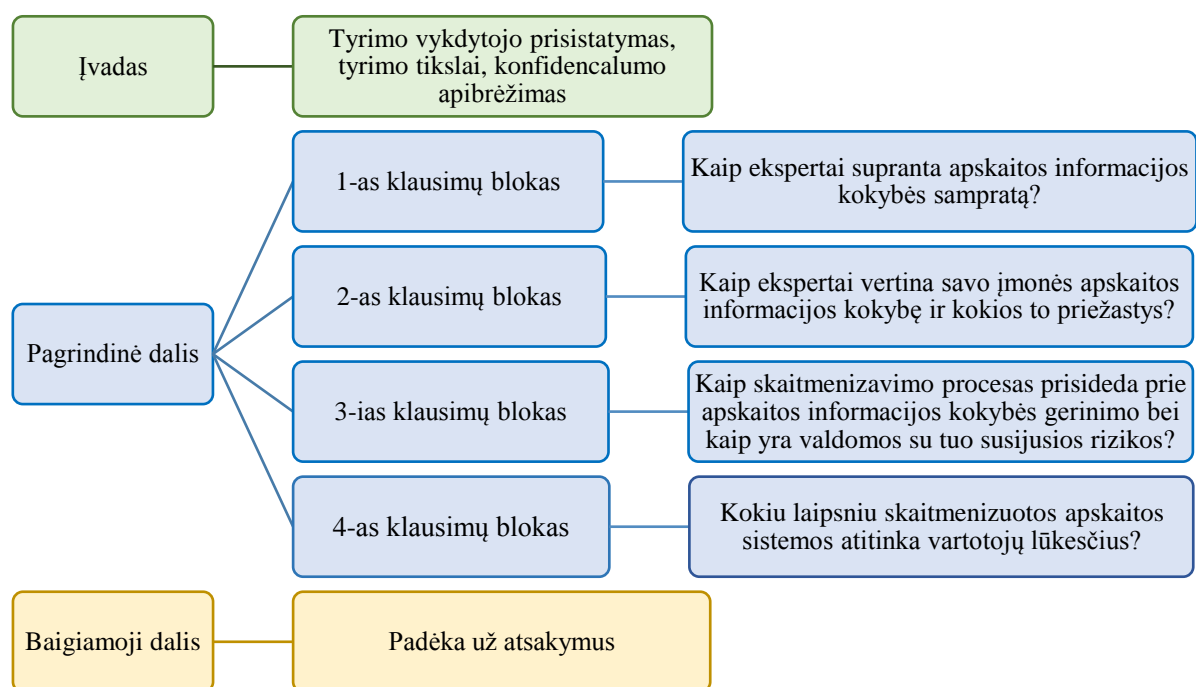
Informantai tyrimui atrinkti remiantis šiais kriterijais:

- Sociodemografinė charakteristika – pagal užimamas pareigas:
 - Apskaitos informacijos kūrėjai ir vartotojai (finansų, apskaitos vadovai ir specialistai), atsakingi už apskaitos informacijos kūrimą ir apdorojimą bei tiesiogiai naudojantys apskaitos informaciją sprendimų priėmimui.

- Skaitmenizuotą apskaitos sistemą aptarnaujantys asmenys (IT specialistai), atsakingi už kokybišką sistemos veikimą.
- Sociodemografinė charakteristika – pagal darbinę patirtį: ekspertai, turintys ne mažesnę nei 5 metų nepertraukiamo darbo stažo įmonėje. Ekspertas tai – asmuo, turintis atitinkamą išsilavinimą, pakankamą patirtį, bei yra gerai pasirengęs spręsti savo srities uždavinius, kylančius iš neapibrėžtų situacijų (Bitinas, 2006).
- Dirbantys pelno siekiančioje įmonėje, kurioje:
 - Apskaita yra skaitmenizuota.
 - Finansinė atskaitomybė kasmet audituojama.
 - Įmonė turi didelės įmonės statusą (atitinka bent 2 iš šių kriterijų):
 - Ataskaitinių metų balanse nurodyto turto vertė > 20 000 000 eurų.
 - Pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius metus > 40 000 000 eurų.
 - Vidutinis metinis sąrašinių darbuotojų skaičius per ataskaitinius metus > 250.

Informantai parinkti patogiosios atrankos principu – interviu buvo atliekamas su ekspertais, kurie tyrimo metu buvo Kaune ar Kauno rajone. Siekiant išsaugoti informantų anonimiškumą, vardai, pavardės bei įmonių pavadinimai tyrime neatskleidžiami.

Tyrimo didelis dėmesys skirtas **interview scenarijaus parengimui**, siekiant gauti reprezentatyvius duomenis (žr. 1 priedą). Formuluoju interviu klausimus pagrindinis tikslas buvo išgauti maksimaliai kokybišką ir išsamią informaciją. Giluminio struktūrizuoto interviu sandara pateikiama 8-ame paveiksle žemiau.

8 pav. Empirinio tyrimo blokinė schema

Interviu pradžioje pateikiamas tyrėjo prisistatymas, nurodomas tyrimo tikslas bei užtikrinamas atsakymų konfidencialumas. Pagrindinėje dalyje užduodami tiksliniai klausimai ekspertams, siekiant išgauti reikalingą informaciją tyrimui atlikti:

- Siekiama išsiaiškinti, kas ekspertų nuomone yra kokybiška apskaitos informacija, ir ar ekspertų supratimas sutampa su mokslinėje literatūroje išskiriamais kokybiškos apskaitos informacijos kriterijais;
- Siekiama išsiaiškinti, ar ekspertai laiko savo įmonės apskaitos informaciją aukštos kokybės, bei siekiama atrasti to priežastis;
- Siekiama nustatyti, ar/kaip skaitmenizacijos procesas prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo bei kaip yra valdomos su skaitmenizacijos procesu susijusios rizikos;
- Siekiama nustatyti, ar naudojamos skaitmenizuotos apskaitos sistemos pilnai atitinka vartotojų lūkesčius.

Interviu pabaigoje padėkojama už atsakymus ir sugaištą laiką.

Tyrimo pabaigoje **atliekama gautų rezultatų analizė**, interpretavimas, pateikiamos apibendrinančios išvados bei pasiūlymai. Atliktas kokybinis tyrimas leido įvertinti skaitmenizacijos proceso įtaką didžiųjų Lietuvos įmonių apskaitos informacijai.

4. SKAITMENIZUOTOS APSKAITOS INFORMACIJOS KOKYBĖS VERTINIMAS IR ANALIZĖ

Siekiant nustatyti kaip skaitmenizacijos procesas veikia apskaitos informacijos kokybę buvo atlikta ekspertų apklausa taikant giluminio interviu metodą. Tyrimo duomenys analizuojami informantų, bet ne tyrėjo terminais – iš informanto pozicijos, iš anksto nenustatant jokių analizės schemų. Analizės tikslas – atrasti esminius turimų duomenų aspektus (Crowell, 2009). Interviu metu gauti rezultatai apdoroti MAXQDA12 kokybinių tyrimų sistema, kuri įgalina lengviau koduoti tekstą bei išskirti informantų citatas. Duomenų apibendrinimas pateikiamas teksto, lentelių bei paveikslų pavidalu. Tyrimo validumą pagrindžia interviu transkripcijos, pateiktos prieduose (žr. 2-ą – 11-ą priedus).

4.1. Kokybinio tyrimo informantų charakteristika

Tyrimo analizė pradedama nuo bendros informantų charakteristikos. Tyrime dalyvavo trys grupės informantų:

1. Apskaitos specialistai – kuriantys ir apdorojantys apskaitos duomenis – apskaitos informacijos kūrėjai;
2. Finansų vadovai – analizuojantys apskaitos informaciją, priimančius sprendimus – apskaitos informacijos vartotojai;
3. Informacinių technologijų specialistai – aptarnaujantys ir tobulinantys skaitmenizuotas apskaitos sistemas.

Sociodemorafinė informacija apie informantus pateikiama 5-oje lentelėje žemiau.

5 lentelė. Sociodemografiniai informantų duomenys

	Amžius, lytis	Pareigos	Patirtis įmonėje
Informantas nr. 1.	Moteris, 29 m.	IT specialistas	5 m.
Informantas nr. 2.	Moteris, 45 m.	Finansų direktorius	15 m.
Informantas nr. 3.	Moteris, 33 m.	Buhalteris	8 m.
Informantas nr. 4.	Vyras, 38 m.	Finansų analitikas	5 m.
Informantas nr. 5.	Moteris, 41 m.	Pirkimų finansininkas	7 m.
Informantas nr. 6.	Vyras, 41 m.	Finansų vadovas	9 m.
Informantas nr. 7.	Vyras, 49 m.	IT sistemų aptarnavimo vyr. specialistas	13 m.
Informantas nr. 8.	Moteris, 35 m.	Finansų direktorius	5 m.
Informantas nr. 9.	Moteris, 42 m.	Vyr. buhalterė	12 m.
Informantas nr. 10.	Moteris, 41 m.	Finansininkė	6 m.

Tyrimė dalyvavo ekspertai, turintys ne mažiau 5-ų metų nepertraukiamos patirties einamosiose pareigose dabartinėje darbovietėje. Pagal sociodemografines charakteristikas informantai pasiskirsto:

- 4-i tyrimė dalyvavę informantai yra apskaitos informacijos kūrėjai (buhalteris, finansų analitikas, pirkimų finansininkas bei finansininkė);
- 4-i – apskaitos informacijos vartotojai (finansų direktorius, finansų vadovas bei vyr. buhalterė);
- 2-u – skaitmenizuotos apskaitos sistemos priežiūros specialistai (IT specialistas bei IT sistemų aptarnavimo specialistas).

Didžioji dalis (7-i iš 10-ies) tyrimė dalyvavusių informantų yra moterys.

4.2 Kokybinio tyrimo rezultatų analizė

Šiame darbo poskyryje atliekama tyrimo metu gautų rezultatų analizė pagal iškeltas hipotezes (žr. 3 skyrių):

- Siekiama įvertinti, kaip informantai suvokia apskaitos informacijos kokybę bei ar jų įmonės apskaitos informacija gali būti įvertinta kaip aukštos kokybės;
- Tiriama skaitmenizacijos įtaka apskaitos informacijos kokybei;
- Siekiama išsiaiškinti, kaip įmonės valdo su skaitmenizacijos procesu kylančias rizikas (duomenų nutekėjimo ir netekimo);
- Analizuojama, ar skaitmenizuotos apskaitos sistemos atitinka apskaitos informacijos vartotojų lūkesčius.

4.2.1. Apskaitos informacijos kokybės vertinimas

Pirmojoje tyrimo dalyje siekiama išsiaiškinti, kaip informantai suvokia apskaitos informacijos kokybę bei kiek jų suvokimas sutampa su mokslinėje literatūroje nurodomais kokybiškos apskaitos informacijos kriterijais. Tyrimo metu apklausti informantai kokybišką apskaitos informaciją įvardijo kaip:

„[...] įmonės vidinių ir išorinių transakcijų dokumentaciją, kuri yra pateikta darbuotojams ir išorės asmenims suprantama forma, žinoma, užtikrinant jos patikimumą“, bei kurie naudojami „[...] tolimesnei analitikai ir prognozavimui [...]“. Patikimi duomenys tai:

- *„[...] realybę atitinkantys duomenys, kurie nėra "pagražinami"/koreguojami dėl reikalingų rezultatų [...]“;*

- Atitinkantys „[...] pirminius apskaitos duomenis ir apskaitai keliamus reikalavimus“. Reikalavimai, kuriuos įvardino informantai yra įstatymai, VMI išaiškinimai, apskaitos standartai, įmonės apskaitos politika.

Atlikus literatūros analizę nustatyta, jog mokslininkai savo tyrimuose iš esmės kokybišką apskaitos informaciją apibrėžia šiomis keturiomis pagrindinėmis kokybinėmis charakteristikomis:

- Suprantamumas;
- Palyginamumas;
- Savalaikiškumas;
- Patikimumas.

Visi tyrime dalyvavę informantai sutinka su mokslinėje literatūroje nurodomomis apskaitos kokybės charakteristikomis, tačiau išvelgia papildomų kokybinių savybių, kuriomis turi pasižymėti kokybiška apskaitos informacija. Informantų įvardintos charakteristikos pateikiamos 7-oje lentelėje žemiau.

6 lentelė. Informantų įvardijamos apskaitos informacijos kokybinės charakteristikos

Informantas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Viso paminėta:
Įvardijama charakteristika											
Aiški		x	x					x			3
Atitinkanti pirminius apskaitos duomenis		x	x					x			3
Atitinkanti teisinę bazę, apskaitos standartus ir įmonės apskaitos politiką		x	x	x							3
Teisinga		x		x							2
Tiksli		x		x				x			3
Susisteminta ir struktūrizuota			x	x							2
Lengvai prieinama			x								1
Tinkami vadybinei apskaita				x							1
Informatyvi						x					1
Skaidri								x		x	2
Detali									x		1

Dažniausiai pasikartojančios kokybinės charakteristikos:

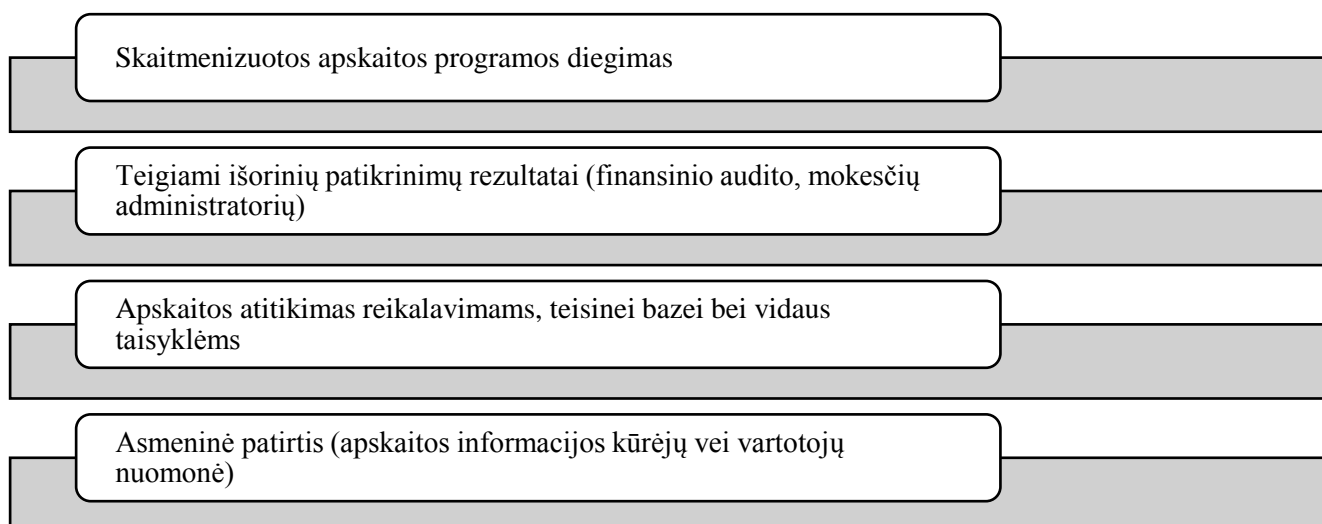
- Aiškumas;
- Tikslumas;
- Apskaitos informacijos atitikimas pirminiams apskaitos duomenims, teisinei bazei, apskaitos standartams bei įmonės apskaitos politikai.

Antruoju tyrimo etapu siekiama išsiaiškinti, kaip informantai suvokia savo įmonės apskaitos informacijos kokybę (aukšto, vidutinio ar žemo kokybinio lygio) bei kokios priežastys lemia jų

įvertinimą. 100% informantų teigia, jog jų įmonės apskaitos informaciją laiko aukštos kokybės. Priežastys, kurias įvardija informantai:

- Nusiskundimų dėl apskaitos informacijos kokybės iš kitų skyrių nebuvimas;
- Teigiamos mokestinių patikrinimų išvados – „[...] *mokesčių patikrinimų* (išorės institucijų – aut. past.) metu [...]“ „[...] *reikšmingų pastebėjimų nebuvo* [...]“.
- Skaitmenizuotos apskaitos programos ir skaitmenizacijos įtaka – „[...] *pati programa prisideda prie informacijos kokybiškumo*“, „[...] *informacija yra kokybiška – naudojame verslo valdymo sistemą* [...]“ „[...] *kokybiška, nes itin skaitmenizuojama* [...]“;
- Audito įtaka – „[...] *kiekvienais metais esame audituojami išorės nepriklausomų auditorių, audito išvada visuomet yra besąlyginė, reikšmingų apskaitos klaidų niekada nėra pastebima* [...]“.
- Atitikimas šalies teisinei bazei – „[...] *apskaita vedama remiantis teisiniais reikalavimais* [...]“;
- Asmeninė patirtis – „[...] *pati dirbu šiame skyriuje* [...] *ir man abejonių dėl kokybės nekyla* [...]“;
- Apskaitos informacija atitinka kokybines charakteristikas bei vidaus taisykles.

Iš esmės informantų įvardijamos priežastys, lemiančios aukštą apskaitos informacijos kokybę, pateikiamos 9-ame paveiksle žemiau.

9 pav. Veiksniai, įrodantys aukštą apskaitos informacijos kokybę

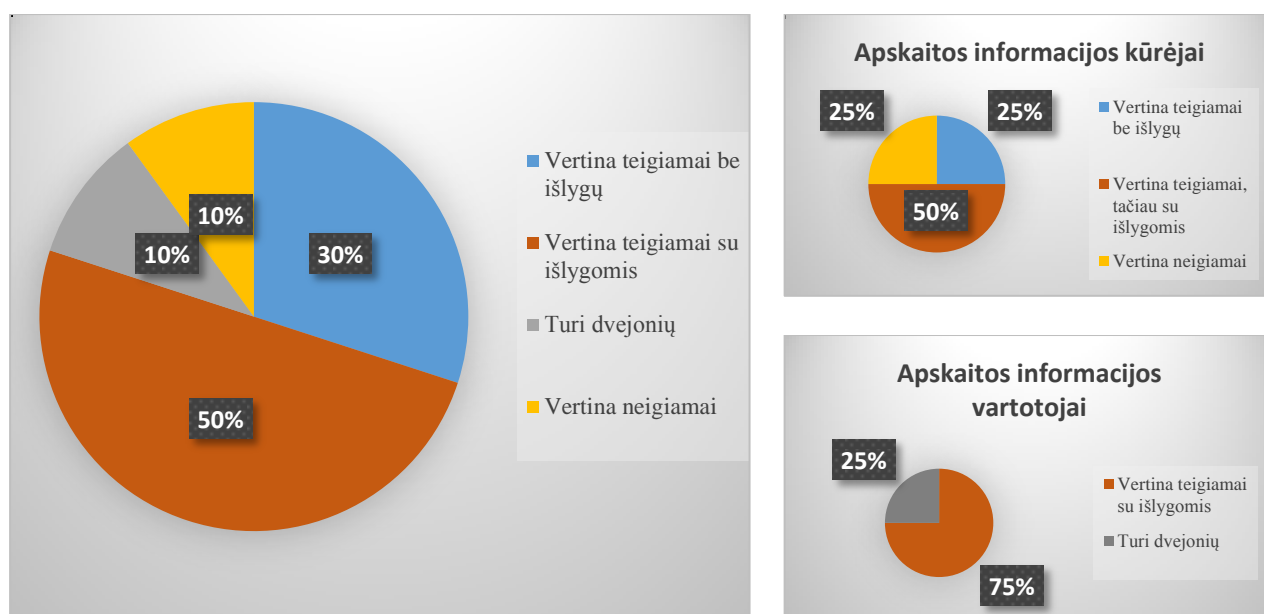
Iš esmės apskaitos informacijos aukštą kokybinį lygį įrodo išorinių ir vidinių veiksnių sintezė. Apklausti informantai teigia, jog periodiškai audituojamų (finansinio audito ir/ar mokesčių administratoriaus) įmonių apskaitos informaciją galima laikyti aukštesnės kokybės. Taip pat įmonių

apskaitos informacijos kokybę galima laikyti aukšta tuo atveju, kai ji atitinka reikalavimus, keliamus apskaitai standartuose, šalies teisinę bazę, įmonės vidaus taisykles, o pati apskaitos sistema yra skaitmenizuota. Galiausiai apskaitos informacijos kokybinis įvertinimas atliekamas pasitelkiant vidinių įmonės darbuotojų, tiesiogiai naudojančių ir/ar kuriančių apskaitos informaciją savo darbe, kokybiniu vertinimu.

Siekiant atlikti gilesnę analizę, bei išsiaiškinti esminius veiksnius, lemiančius aukštą apskaitos informacijos kokybę, informantams užduoti klausimai, apie žmogiškojo faktoriaus ir sistemos indėlį didinant apskaitos informacijos kokybę. Siekiant įvertinti žmogiškojo faktoriaus įtaką apskaitos informacijos kokybei, informantų klausta, kaip jie vertina apskaitos skyriaus (apskaitos informacijos kūrėjų) teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste. Gauti rezultatai surūšiuoti į tris grupes:

- Vertina teigiamai;
- Pasitaiko abejonių;
- Vertina neigiamai.

Tyrimo metu gauti rezultatai pateikiami 10-ame paveiksle žemiau.

10 pav. Apskaitos informacijos kūrėjų teikiamų paslaugų vertinimas

8-i iš 10-ies tyrime dalyvavusių informantų apskaitos informacijos kūrėjų teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų kontekste vertina teigiamai (su išlygomis arba jų). Likę 2-u informantai turi dvejonių dėl apskaitos informacijos kūrėjų teikiamų paslaugų arba jas vertina neigiamai. Siekiant eliminuoti šališkus rezultatus (daroma prielaida, jog apskaitos informacijos kūrėjai gali būti linkę savo darbą vertinti teigiamai bet kokiomis aplinkybėmis) atskirai pateikiama rezultatų analizė pagal sociodemografines charakteristikas (užimamas pareigas).

Iš tyrimo dalyvavusių **apskaitos informacijos kūrėjų** (4-i iš 10-ies visų informantų) tik vienas jų apskaitos skyriaus darbą vertina gerai be išlygų (žr. 10 pav.). Pagrindinės informanto nurodomos priežastys:

- „[...] Visuomet atsižvelgiama į lūkesčius, komentarus, stengiamasi, kad pateikiama informacija būtų tiksli, teisinga, patogi analizei, išvadoms daryti [...]“;
- „[...] Pastebėtos klaidos sistemos administratorių taisomos testavimų metu, į pastabas visuomet atsižvelgiama, klaidos taisomos [...]“;
- Nors informantas sutinka, kad apskaitos informacijos kokybei įtaką daro žmogiškasis faktorius, tačiau nesutinka, jog ši įtaka reikšminga, kadangi žmogaus padarytos klaidos yra „[...] nesunkiai taisomos.“

Du informantai apskaitos skyriaus darbą apskaitos informacijos lūkesčių kontekste vertina teigiamai, tačiau pastebi išlygas (žr. 10 pav.):

- Apskaitos informacijos kokybė priklauso ne tik nuo apskaitos informacijos kūrėjų. Norint gauti maksimalią naudą iš šios informacijos, informacijos vartotojas turi mokėti ją suprasti ir interpretuoti – „Mano nuomone mūsų skyrius pateikia tikrai kokybišką informaciją. Bet yra kita medalio pusė – apskaitos informacijos vartotojai turi mokėti ir turėti noro suprasti tą informaciją, kurią gauna.“
- Apskaitos informacijos kokybė priklauso nuo apskaitos informacijos vartotojų poreikių – jei šie yra nederinami su galimybėmis, apskaitos informacijos kokybė nukenčia – „Pas mus jei nebūtų skaičiavimuose išlygų – vertinčiau tikrai labai gerai. Tačiau iš užsakovų (apskaitos informacijos vartotojų – aut. past.) užduotis gauname su įvairiomis išlygomis, o tai itin apsunkina informacijos ištraukimą ir apdorojimą, o rezultate ir informacijos kokybę“.

Paskutinysis apskaitos informacijos kūrėjas apskaitos skyriaus darbą vertina neigiamai (žr. 9 pav.) – „Informacijos vartotojai nėra pilnai patenkinti apskaitos skyriaus teikiama informacija [...]“.

Pagrindinės įvardijamos priežastys:

- Pavėluotas duomenų pateikimas;
- Nepakankamai informatyvi informacija – „[...] trūksta kriterijų, kurių pagalba būtų galima detalesnė analizė [...]“;
- Informacija netiksli – „[...] pasitaiko netikslumų suvedant informaciją, kas turi įtaką informacijos patikimumui ir sprendimų priėmimui.“

Gauti rezultatai paneigė išankstinę darytą prielaidą, jog apskaitos informacijos kūrėjai savo darbą vertina teigiamai prie bet kokių sąlygų. Vienas iš apskaitos informacijos kūrėjų apskaitos skyriaus

darbą vertina neigiamai dėl žmogiškojo faktoriaus priežasčių – pavėluotų duomenų, netikslios ir nepakankamai informatyvios informacijos. Likę informantai apskaitos skyriaus darbą vertina teigiamai, tačiau pastebi tam tikras išlygas – apskaitos informacijos kokybiškumas yra abipusis reiškinys, taigi ne tik informacijos kūrėjas turi pateikti kokybiškus duomenis, bet ir vartotojas turi sugebėti ją suprasti.

Toliau tyrime analizuojama, kaip **apskaitos informacijos vartotojai** vertina apskaitos informacijos kūrėjų teikiamas paslaugas – apskaitos informacijos suvedimą, apdorojimą bei pateikimą. Vienas iš keturių apskaitos informacijos vartotojų apskaitos skyriaus darbą vertina vidutiniškai (turi dvejonų) (žr. 10 pav.) ir tai iš esmės lemia nepakankama apskaitos informacijos kūrėjų turima kompetencija:

„Pasitaiko susidurti su abejone, kad informacija yra nekokybiška - tai yra nekorektiškai vedamos operacijos, pilnai neužregistruojami įrašai, ko pasėkoje nėra tikslūs ir aiškūs duomenys analizei.“

Likę apskaitos informacijos vartotojai apskaitos skyriaus darbą informacijos vartotojų lūkesčių kontekste vertina teigiamai, tačiau įvardija keletą išlygų (žr. 10 pav.), kuomet suabejojama apskaitos skyriaus teikiama informacija:

- *„[...] kuomet keičiasi įstatymine bazė ir IT skyrius ne visada spėja pritaikyti atnaujinimus [...]“;*
- Kai darbuotojas neturi pakankamos patirties ir kompetencijos;
- Kai įvedama nereglamentuojami duomenys – *„[...] kadangi tai kartais būna subjektyvi žmogaus nuomonė [...]“;*
- Kuomet apskaitos skyriui pateikiami klaidingi pirminiai apskaitos duomenys.

Nors beveik visi apskaitos informacijos vartotojai apskaitos informacijos kūrėjų darbą apskaitos informacijos lūkesčių kontekste vertina teigiamai, tačiau pastebi tam tikrų išlygų ar abejonių. Vertinimo išlygos susijusios su žmogiškuoju faktoriumi – kompetencijos, patirties stoka, klaidingi pirminiai dokumentai bei negebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančios verslo aplinkos.

Visi apklausti **IT specialistai** teigė, jog apskaitos skyriaus darbą apskaitos informacijos lūkesčių kontekste vertina teigiamai. Pagrindinė to priežastis – pasitikima tiek žmogiškaisiais ištekliais, tiek skaitmenizuotos apskaitos programa.

Tyrimo metu gauti rezultatai rodo, jog visi informantai savo įmonės apskaitos informaciją laiko aukštos kokybės, tačiau ne visi mano, jog apskaitos informacijos kūrėjai dirba nepriekaištingai. Pagrindinės priežastys, dėl kurių abejojama apskaitos skyriaus darbo kokybe:

- Darbuotojų kompetencijos ir patirties stoka.

- Veiksniai, nesusiję su darbuotojais:
 - Įmonės negebėjimas laiku prisitaikyti prie besikeičiančios verslo aplinkos.
 - Laiku nepateikiami ar pateikiami klaidingi pirminiai apskaitos dokumentai.
 - Keliami neįgyvendinami tikslai informacijos pateikimui, ar apskaitos informacijos vartotojų negebėjimas suprasti informaciją.

Toliau tyrime buvo siekta išsiaiškinti, kiek apskaitos informacijos kokybė priklauso nuo IT skyriaus veiklos – savalaikio išskylančių problemų sprendimo bei kokybiško skaitmenizuotos apskaitos sistemos aptarnavimo ir nuolatinio tobulinimo. Tyrimo metu informantams buvo užduotas klausimas, kurio tikslas išsiaiškinti, kaip informantai vertina savo įmonės IT skyriaus ar aptarnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos kūrėjų ir vartotojų bendradarbiavimo lygį. Siekiant eliminuoti šališkus rezultatus (IT specialistai gali būti linkę savo darbą ir pastangas vertinti teigiamai bet kokioms aplinkybėmis) atskirai pateikiama rezultatų analizė pagal sociodemografines charakteristikas (užimamas pareigas).

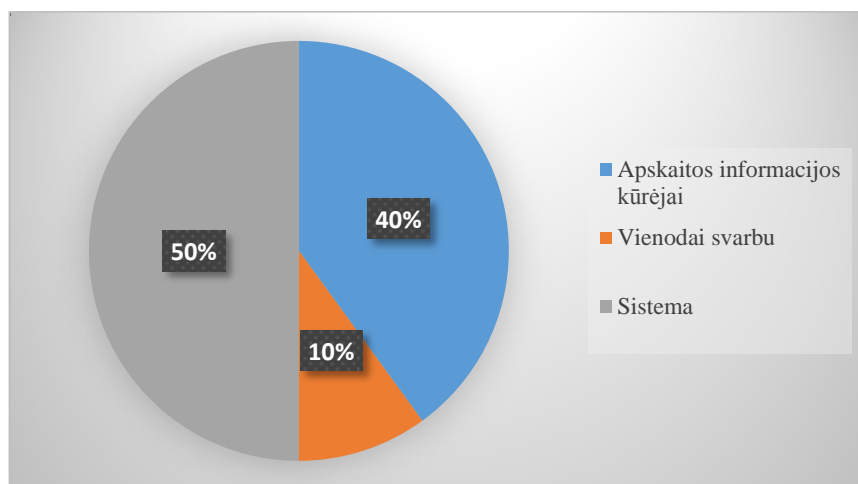
IT specialistai savo darbo kokybe neabejoja, tačiau tikina, jog apskaitos informacijos vartotojų ir kūrėjų savalaikis problemų sprendimas ne visuomet įvyksta dėl ribotų IT skyriaus resursų bei paslaugos užsakovo negebėjimo aiškiai iškomunikuoti problemą. Tyrimo rezultatai patvirtino, jog IT specialistai galimai savo atliekamą darbą vertina šališkai – nurodomos komunikacijos problemos, kylančios dėl besikreipiančiųjų asmenų (apskaitos informacijos kūrėjų ir vartotojų), įvardijamas resursų trūkumas, tačiau nenurodomos vidinės skyriaus problemos, todėl tolimesnėje analizėje vertinama apskaitos informacijos vartotojų ir kūrėjų nuomonė.

Apskaitos informacijos vartotojai ir kūrėjai pastebi tam tikrų tam tikrų bendradarbiavimo problemų:

- Ilgas sprendimo procesas – „[...] ne visada savalaikiai yra išsprendžiamos bėdos [...]“;
- Negebėjimo susikalbėti – trūksta „[...] tarpusavio supratimo [...]“;
- Didelė darbuotojų kaita IT skyriuje ir nepakankama jų kompetencija – „[...] apskaitos darbuotojai patys konsultuoja IT specialistus apskaitos programos priežiūros ir tobulinimo klausimais“.

Apibendrinant galima teigti, jog tyrime dalyvavusių informantų nuomone, įmonėje nevyksta kokybiška komunikacija tarp IT skyriaus ir apskaitos informacijos kūrėjų ir vartotojų bei savalaikis problemų sprendimas ir skaitmenizuotos apskaitos programos atnaujinimas. Apibendrinant gautus apskaitos ir IT skyrių darbo kokybės vertinimo rezultatus bei faktą, jog visi tyrime dalyvavę informantai savo apskaitos informaciją laiko aukštos kokybės, keliami prielaida, jog apskaitos informacijos kokybė priklauso ne tik nuo žmogiškojo faktoriaus. Siekiant išsiaiškinti skaitmenizuotos

apskaitos programos įtaką apskaitos informacijos kokybei informantams buvo užduotas klausimas, kas jų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – žmogiškasis faktorius ar sistemos darbas. Tyrimo metu gauti rezultatai pateikiami 11-ame paveiksle žemiau.

11 pav. Žmogiškojo faktoriaus ir skaitmenizuotos apskaitos sistemos veiksnių įtakos apskaitos informacijos kokybei tarp informantų pasiskirstymas

Pusė tyrimo dalyvavusių informantų tiki, jog skaitmenizuota apskaitos sistema yra svarbiau, kuriant kokybišką apskaitos informacijos turinį. 1-asis informantas tiki, jog apskaitos kokybę lemia žmogiškojo faktoriaus ir skaitmenizuotos apskaitos sistemos sintezė, likusieji informantai didesnę svarbą teikia žmogiškajam faktoriui. Žemiau 7-oje lentelėje pateikiami informantų argumentai, nurodantys, kodėl skiriamas prioritetas žmogiškajam faktoriui ar skaitmenizuotos sistemos darbui, vertinant apskaitos informacijos kokybę.

7 lentelė. Argumentai, nurodantys žmogiškojo faktoriaus ir skaitmenizuotos sistemos svarbą, vertinant apskaitos informacijos kokybę

Skaitmenizuotos sistemos veikla	Žmogiškasis faktorius	Veiksnių sintezė
„[...] visų pirma reikalinga patikima ir tinkamai veikianti sistema [...]“.	„[...] Bet ir be žmogaus įsikišimo negali informacija būti kokybiška [...]“.	„Ir apskaitos informacijos kūrėjai, ir sistemos darbas, ir jos aptarnavimas yra tarpusavyje susiję. Visi faktoriai yra labai svarbūs. Sistema turi būti nuolat tobulinama, darbuotojai turi pastoviai atnaujinti žinias, tik tuomet rezultatas gali būti maksimaliai geras.“
„Visų pirma reikia pasitikėti sistema - jei sistema veikia kokybiškai, tuomet jau nuo žmogaus viskas priklauso [...]“.	„Didesnę įtaką turi apskaitos skyriaus darbuotojai. Nuo jų kompetencijos ir suinteresuotumo daugiausia ir priklauso apskaitos sistemos teikiamos informacijos kokybė.“	
„Priklauso nuo pačios sistemos, jei sistema netinkamai veiks, kad ir kaip žmogus teisingai viską padarys – rezultato nebus.“	„[...] Didesnę pusę būtų į darbuotojo pusę, jis turi suvesti teisingą informaciją, o sistema tik įrankis, kurio pagalba vykdoma apskaita, tad tereikia užtikrinti jos veikimą techniškai.“	

„Manau sistemos darbas [...]. Kai viskas tinkamai suprogramuota, negali būti jokių klaidų - <...> juk skaičiavimo mašinėlės mes netikriname, taip ir čia, jei sistema veikia korektiškai, vadinasi viskas yra gerai [...]“.	„Didesnį indėlį turi informacijos kūrėjai, kadangi nuo jų priklauso suvedamų/pildomų duomenų kokybė [...], sistema gali veikti be klaidų, tačiau tai negarantuos kokybiškos informacijos, kadangi tai tik įrankis pasiekti tikslą [...]“	
„[...] Sistemos analizė padeda „pamatyti klaidas“, tačiau jei sistemos analizė duoda klaidingus duomenis, tai labai maža tikimybė, kad žmogus pastebėtų klaidas, kadangi paprasčiausiai neapreptų visumos, ką visgi leidžia sistemos analizė.“		
„Apskaitos skyriaus darbuotojų indėlis yra didelis, tačiau apskaitą galima vesti atsižvelgiant, kiek tos informacijos reikia kitiems jos vartotojams [...], esant dideliame detalizacijos ir informacijos poreikiui, atsiranda poreikis skaitmenizacija [...]“.		

Įvertinus rezultatus negalima nustatyti vyraujančios nuomonės. Iš esmės sutinkama, kad tiek skaitmenizuota apskaitos sistema, tiek žmogiškasis faktorius turi įtakos apskaitos informacijos kokybei. Atlikus gilesnę informantų atsakymų turinio analizę, nustatyta veiksnių, lemiančių apskaitos informacijos kokybę, seka pateikiama 12-ame paveiksle žemiau.

12 pav. Veiksnių seka, lemianti aukštą apskaitos informacijos kokybę

Apžvelgus informantų atsakymus matyti, jog pirminis dėmesys turi būti skirtas skaitmenizuotos apskaitos sistemai – pirma reikia įsitikinti, jog sistema kokybiška, veikia tinkamai, sklandžiai bei atitinka reikalavimus teisei bazei ir apskaitos standartams. Tolimesnis žingsnis yra užtikrinti vartotojų poreikių patenkinimą – programa turi būti veikti taip, kad apskaitos duomenis būtų galima analizuoti vartotojų pageidaujama pjūviais einamuoju laiku. Tinkamai suprogramavus sistemą svarbu užtikrinti, jog apskaitos informacijos kūrėjai ir vartotojai yra kompetentingi, galintys užtikrinti aukštą apskaitos duomenų kokybę. Galiausiai svarbu nuolat atnaujinti skaitmenizuotos apskaitos programą pagal besikeičiančią verslo aplinką ir vartotojų poreikius tam, kad būtų sumažinta neatitikimo teisei bazei rizika bei užtikrinamas savalaikis kokybiškos informacijos gavimas.

4.2.2. Skaitmenizacijos įtaka apskaitos informacijos kokybei

Atlikus informantų atsakymų analizę paaiškėjo, jog visi informantai vienareikšmiškai sutinka, jog skaitmenizacija gerina apskaitos informacijos kokybę. Taip pat rezultatai rodo, jog informantai sutinka su mokslinėje literatūroje išvelgiamomis rizikomis:

- Duomenų apsaugos rizika;
- Duomenų klastojimo rizika;
- Netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika.

Be įvardintų rizikų informantai pastebi dar keletą:

- „[...] įsilaužimo į sistemą rizika [...],
- „ [...] duomenų netekimas, jei nėra daromos kopijos.“;
- Duomenų nutekėjimo – „Kuo didesniu mastu viskas skaitmenizuota, tuo didesnė tikimybė duomenų nutekėjimui, nes jungiamasi per įvairius įrenginius prie visų duomenų“;
- Programinės klaidos – „ [...] galinčios lemti duomenų sugadinimą/praradimą“.

Vienas iš tyrime dalyvavusių informantų nesutiko, kad skaitmenizacija kelia duomenų klastojimo riziką, tačiau informanto nuomonė pagrįsta vien tik tikėjimu, jog įmonėje dirba tik sąžiningi žmonės ir rizika negali kilti iš išorės, todėl šio informanto nuomonė negali daryti įtakos bendroms tyrimo išvadoms:

„Dėl klastojimo nenorėčiau sutikti – pas mus (įmonėje – aut. past.) tik tam tikriems žmonėms informacija yra prieinama, ar įrašai leidžiami daryti. Ribojamas priėjimas prie duomenų ar įvesties. O čia jau pasitikėjimo klausimas, sunku patikėti, kad minėti žmonės galėtų užsiimti sąmoningu duomenų klastojimu“.

Siekiant sumažinti skaitmenizacijos keliamas rizikas organizacijoje taikomos prevencinės rizikos mažinimo priemonės:

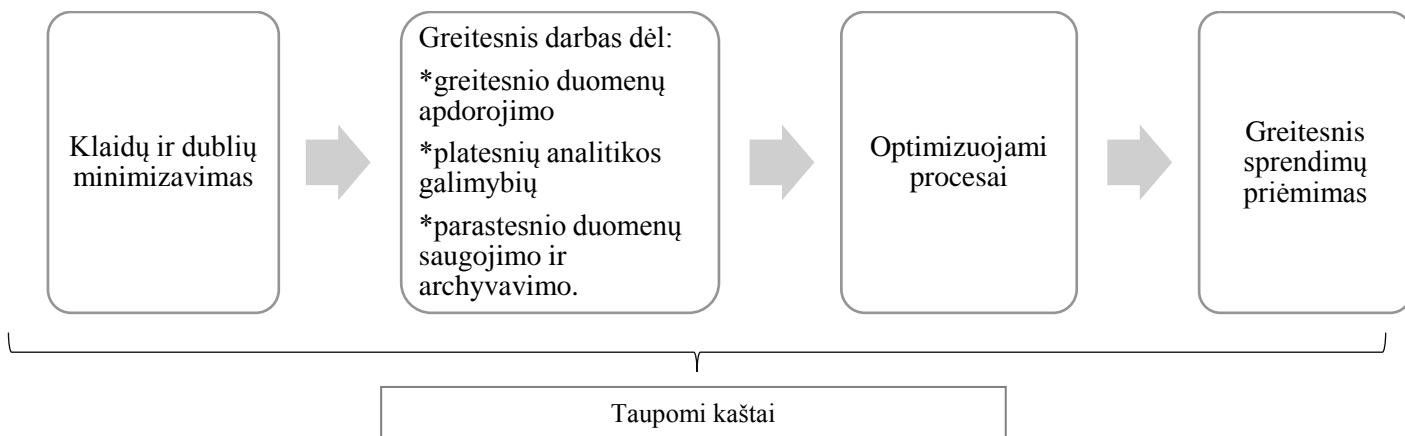
- Daromi periodiniai programos saugojimai: „[...] įrašomos programos kopijos, taigi duomenų netekimo atveju nebūtų taip skaudu, kadangi visa informacija yra saugoma kopijose ir ją būtų galima lengvai atkurti [...]“;
- Veikia antivirusinės sistemos;
- Kuriamos teisės skaitmenizuotoje apskaitos sistemoje – „[...] sudedamos teisės tam tikriems vartotojams, kurie gali prieiti tik prie tam tikros informacijos, tad norint ją suklastoti arba turi turėti leidimus arba įsilaužti į sistemą. Paprastas darbuotojas vargu ar turi tokių žinių, tokiems dalykams [...]“;
- Veikia autorizuoti prisijungimai prie sistemos;

- Ribojamas priėjimo prie duomenų;
- Periodiškai audituojami vartotojų veiksmai skaitmenizuotoje apskaitos sistemoje;
- Apribojami periodai – *[...] yra ribojami laikotarpiai, į kuriuos duomenis galima vesti, kad neiškraipytų praeitų periodų rezultatų [...]*“;
- Atskiriamos darbinės funkcijos – *„[...] vartotojai sistemose turi aiškiai apibrėžtas roles/teises atitinkančias jų pareigybes ir atliekamas funkcijas [...]*“;
- Vyksta nuolatiniai sistemos testavimai.

Siekiant įvertinti, ar apskaitos skaitmenizavimo kuriama nauda yra didesnė nei įvardintos rizikos informantų buvo paklausta, ar jie sutinka su teiginiu, jog skaitmenizacija prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo. Tyrimo metu gauti rezultatai atskleidė, jog informantų nuomone skaitmenizacija vienareikšmiškai didina jų įmonės apskaitos informacijos kokybę. Informantai nurodė, jog skaitmenizuojant apskaitą pastebima auganti apskaitos informacijos kokybė dėl šių pagrindinių priežasčių:

- Žmogiškojo faktoriaus klaidų minimizavimas – *„Tikrai taip, kuo mažiau žmogaus rankų darbo – tuo mažiau klaidų [...]*“;
- Greitesnis, paprastesnis, lengvesnis informacijos gavimas, suprantamas bei apdorojamas – *„[...] greičiau suprantama ir patraukiama informacija“* bei *„[...] lengviau apdoroti duomenų srautus [...]*“;
- Greitesnis darbas – *„[...] skaitmenizacija leidžia patogiau ir greičiau gauti, naudoti, analizuoti turimą informaciją, kas pagreitina darbus [...]*“;
- *„[...] Sumažėja dublių rizika [...]*“;
- Geresnės analizavimo ir prognozavimo galimybės
- *„[...] paprastesnis duomenų saugojimas/archyvavimas [...]*“;
- *„[...] didesnės/platesnės analitikos galimybės.“*;
- Optimizuojami procesai *„[...] skaitmenizacija įgalina [...] optimizuoti procesus [...]*“;
- Taupomi kaštai *„[...] Spartėja procesai, dėl to savaime yra taupomi kaštai [...]*“;
- Greičiau priimami sprendimai – *„[...] yra lengvesnis [...] sprendimų priėmimo procesas.“*
- Informacijos pasiekiamumas iš bet kurios pasaulio vietos bet kuriuo metu – *„[...] yra daugiau galimybių disponuoti duomenimis, juos surasti nuotoliniu būdu nebūtinai esant darbo vietoje [...]*“.

Apžvelgus gautus rezultatus daroma išvada, jog skaitmenizacija gerina apskaitos informacijos kokybę. Apibendrinta informacija apie sritis, kurias veikia skaitmenizacija pateikiama 13-ame paveiksle žemiau.

13 pav. Įmonės sritys, veikiamos skaitmenizacijos

Iš esmės skaitmenizacija mažina klaidų ir dublių tikimybę įmonės apskaitoje, užtikriną greitesni darbą, o tai leidžia optimizuoti procesus bei greičiau priimti sprendimus. Visi šie veiksniai padeda įmonėms efektyvinti savo veiklą – tai reiškia, jog yra mažinami kaštai. Daroma išvada, jog iš esmės skaitmenizacija ne tik didina apskaitos informacijos kokybę, tačiau prisideda prie įmonės veiklos efektyvumo didinimo.

Nors tyrimo metu atskleista, kad apskaitos skaitmenizacija kelia tam tikrų rizikų, tačiau taip pat nustatyta, jog skaitmenizacijos kuriama nauda yra ženkliai didesnė nei įvardintos rizikos, o apskaitos skaitmenizavimas, galint disponuoti naujausiomis technologijomis bei veikiant šiandieniniame verslo pasaulyje yra būtinybė:

„Kito pasirinkimo nėra, nes skaitmenizavimas padeda sistemom tobulėti, didina konkurencingumą rinkoje, padeda efektyvinti procesus ir t.t.“ be to *„Paprastus raštus ar excel'io duomenis yra paprasčiau sunaikinti ar suklastoti [...]“*.

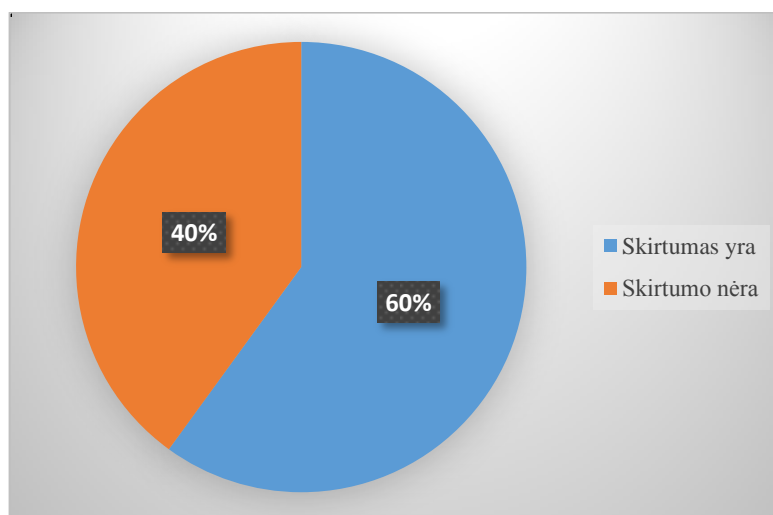
„Duomenų apsaugai reikalingos investicijos, tačiau reikia įvertinti ir tai, kad popieriuje vedamai apskaitai taip pat gali kilti grėsmė: gaisras, vagystė ir t.t. Tinkamai pasirūpinus skaitmeninės apskaitos duombazėmis, grėsmė turėtų būti minimali, klastojimas galimas tiek popieriuje, tiek skaitmeninėje erdvėje, priklauso , kokiais principais įmonė ir jos vadovais vadovaujasi.“

„[...] Didelių įmonių neskaitmenizuota apskaita tiesiog neįmanoma“ – „[...] nebent apskaitos žmogiškuosius išteklius didinti bent 5 kartus, kas įmonės biudžetui būtų labai imlu [...]“. Informantai sutinka, jog *„[...] automatizuoti visko neįmanoma, tačiau naudotis šia galimybe privalu.“*

Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais daroma išvada, jog įmonės, norinčios išlikti konkurencingomis, optimizuoti savo išteklius bei didinti apskaitos informacijos kokybę privalo skaitmenizuoti savo apskaitą.

4.2.3. Skaitmenizuotų apskaitos programų vartotojų poreikio patenkinimo tyrimas

Siekiant išsiaiškinti, ar, didžiųjų Lietuvos įmonių, skaitmenizavusių savo apskaitą, poreikiai yra pilnai patenkinami, informantams buvo užduotas klausimas, kuriuo siekta išsiaiškinti, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių. Tyrimo metu gauti rezultatai pateikiami 14-ame paveiksle žemiau.

14 pav. Skaitmenizuotų apskaitos sistemų vartotojų poreikio užtikrinimo laipsnis

4-i iš 10-ies informantų mano, kad skirtumo nėra, t.y. skaitmenizuotos apskaitos programos visapusiškai patenkina vartotojų lūkesčius:

- „[...] poreikiui augant, auga ir informacinių sistemų teikiamos galimybės, kitaip sakant sistema prisitaiko prie vartotojo poreikio.“ ;
- „Šiandien poreikis ir galimybės gali būti derinamos, pasitelkiant idėjų ir parenkant priemones bei kompetentingus darbuotojus.“;
- „Vartotojai dažniausiai neišnaudoja visų teikiamų galimybių, kurias turi verslo valdymo ir verslo duomenų analitikos sistemos [...]“.

6-i iš 10-ies informantų mano, jog skirtumas tarp skaitmenizuotų apskaitos sistemų galimybių ir vartotojų lūkesčių egzistuoja. Skirtumas grindžiamas argumentais:

- „[...] Plačiąjai rinkai kuriamų skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų ir įrankių teikiamos galimybės ne visada atitinka visus konkrečios specifinės įmonės vartotojų poreikius. Pavyzdžiui specifinių įmonės procesų apskaitos galimybių trūkumas arba reikalingų duomenų prieinamumo nebuvimas, sudėtingas jų pateikimas;
- „[...] vartotojų poreikiai personalizuoti, o informacinės sistemos standartizuotos.“;

- Vartotojų ir sistemos kūrėjų nesusikalbėjimas – „[...] *Rezultatas nuo susikalbėjimo priklauso, bendro sprendimo paieškos* [...]“;
- Nesuderinami poreikiai ir galimybės – „[...] *poreikis vienas, galimybės kitos* [...]“;
- Kartais kuriama nauda yra mažesnė nei kaštai, dėl to tam tikrų sprendimų yra atsisakoma – „[...] *Viskas atsiremia į pinigus* [...]“;
- Sistemų kūrėjai nespėja prisitaikyti prie vartotojų poreikių.

Atlikus tyrimą nustatyta, jog iš esmės skaitmenizuotos apskaitos sistemos vartotojų poreikis susijęs su apskaitos informacijos ištraukimo ir apdorojimo įrankiais – „[...] *Vartotojai reikalauja informacijos detalumo, aiškumo*“, „[...] *dažniau kreipiasi dėl duomenų apdorojimo įrankių* [...]“ bei patogesnės pateikiamos informacijos analizės. Remiantis gautais rezultatais daroma išvada, kad iš esmės skaitmenizuotos apskaitos sistemos pilnai patenkina vartotojų poreikius, o reikalingi sistemos patobulinimai susiję su patogesne ir greitesne duomenų analize, *priklausomai „[...] nuo įmonės specifikos* [...]“.

Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais daroma išvada, kad iš esmės skaitmenizuotos apskaitos sistemos pilnai patenkina vartotojų poreikius, o reikalingi sistemos patobulinimai, susiję su patogesniu informacijos ištraukimu, apdorojimu bei analize.

Atlikus kokybinį tyrimą 3-ioje darbo dalyje keltos hipotezės patvirtinamos:

- *H1 – didelių Lietuvos įmonių, kurių finansinės ataskaitos yra audituojamos, bei apskaita yra skaitmenizuota, apskaitos informacijos vartotojai, apskaitos informaciją laiko aukštos kokybės – priimama.* Analizuojant rezultatus paaiškėjo, jog visi apklausti ekspertai laiko savo įmonių apskaitos informaciją aukštos kokybės. Informantų nuomone aukšta apskaitos informacijos kokybė yra tose įmonėse, kurios yra periodiškai tikrinamos (finansinio audito ir/ar mokesčių administratoriaus), kuriose apskaita atitinka šalies teisinę bazę/vidaus taisyklės ir yra skaitmenizuota, bei kurios darbuotojai, tiesiogiai naudojantys apskaitos informaciją savo darbe, apskaitos informacijos kokybę laiko aukšta.
- *H2 – Apskaitos skaitmenizacijos procesas prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo – priimama.* Visi informantai vienareikšmiškai sutinka, jog skaitmenizacija gerina apskaitos informacijos kokybę, o norint optimizuoti įmonių procesus ir sėkmingai veikti konkurencinėje rinkoje, skaitmenizuoti savo apskaitą yra privalu. Aukštą apskaitos informacijos kokybę pirmiausia lemia kokybiška ir vartotojų lūkesčius atitinkanti skaitmenizuota apskaitos sistema. Antrinis veiksnys yra žmogiškasis faktorius – kompetentingi darbuotojai. Galiausiai svarbu nuolat atlikti skaitmenizuotos programos atnaujinimus pagal besikeičiančią verslo aplinką.

- *H3 – didelės Lietuvos įmonės, skaitmenizavusios savo apskaitą skiria pakankamą dėmesį rizikų valdymui – **priimama**.* Apklausti informantai sutinka, jog skaitmenizacija kuria rizikas, susijusias su duomenų klastojimu ir duomenų netekimu, tačiau šios rizikos įmonėse yra valdomos darant programos kopijas, diegiant antivirusines sistemas, ribojant darbuotojų teises skaitmenizuotoje programoje bei atskiriant jų darbines funkcijas, kuriant autorizuotus prisijungimus, periodiškai atliekant vartotojų veiksmų auditą, nuolat testuojant sistemą bei ribojant periodus programoje, į kuriuos galima vesti duomenis.
- *H4 – didelių Lietuvos įmonių skaitmenizuotos apskaitos programos atnaujinamos savalaikiai ir pilnai atitinka vartotojų lūkesčius – **dalinai priimama**.* Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais daroma išvada, jog iš esmės skaitmenizuotos apskaitos sistemos pilnai patenkina vartotojų lūkesčius, tačiau vartotojams reikalingi sistemos patobulinimai, susiję su patogesniu informacijos ištraukimu, apdorojimu ir analize.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Šiandieniniame verslo pasaulyje, veikiamame globalizacijos, žinių visuomenės evoliucijos bei augančio kompleksiško visose srityse, apskaitos informacijos vartotojams (nuo savininkų iki visuomenės) būtina turėti visa apimančią informaciją, naudojamą atliekant įmonės veiklos vertinimą, vystymosi perspektyvų sudarymą bei priimant sprendimus, kurie lemia ne tik įmonės, bet ir visos ekonomikos vystymąsi. Dėl šios priežasties apskaitos informacijos kokybė turi būti aukšta, siekiant sumažinti apskaitos informacijos asimetriją bei klaidingų sprendimų priėmimo riziką. Tačiau įvertinti apskaitos informacijos kokybę yra sudėtinga – mokslinėje literatūroje nėra vieningo nei apskaitos informacijos kokybės sąvokos apibrėžimo nei jos vertinimo metodo. Pastaraisiais metais vyksta technologiniai pokyčiai apskaitoje – apskaita yra skaitmenizuojama (apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentai yra perkeltami iš popierinės dokumentų sistemos į skaitmeninę, prie kurių prieiti bet kuriuo metu iš bet kurios pasaulio vietos naudojantis įvairiais įrenginiais), o tai reiškia, kad yra keičiama apskaitos forma, esmė ir kilmė. Nors mokslinėje literatūroje teigiama, jog skaitmenizacija palengvina strateginių sprendimų priėmimą, pasitarnauja ieškant optimizavimo galimybių, bei ir padeda sklandžiau planuoti įmonės veiklą, tačiau taip įvardijamos kuriamos grėsmės, susijusios su duomenų klastojimu ir netekimu bei neigiamai veikiančios apskaitos informacijos kokybę. Nesant vieningam apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodui bei iš esmės keičiantis apskaitos procesui ir esmei būtina atlikti vartotojų elgsenos tyrimus, siekiant išsiaiškinti, kaip skaitmenizacijos procesas keičia apskaitos informacijos vartotojų požiūrį į šią informaciją, įvertinti, kaip skaitmenizacijos procesas veikia apskaitos informacijos kokybę bei kaip įmonėse yra valdomos rizikos, susijusios su apskaitos skaitmenizacija.

2. Tiek apskaitos sistema, tiek jos informacijos kokybės užtikrinimo būdai vystosi lygiagrečiai visuomenės ir technologijų raidai. Apskaitos informacijos kokybės užtikrinimo poreikis kyla iš pačios apskaitos esmės – įvykių, kurie teikia informaciją, reikalingą planavimui ir sprendimų priėmimui, registravimui. Mokslinėje literatūroje analizuojant apskaitos informacijos kokybę veikiančius veiksnius, plačiausiai yra nagrinėjama šalies institucinių struktūrų (teisinės-politinės aplinkos) ir apskaitos standartų sąsaja bei taikomos vidinės kontrolės priemonės. Tačiau mokslinėje literatūroje nėra išskiriamas vieningas ir universalus apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodas – kiekvienas tyrėjas naudoja savas vertinimo priemones, kurios priklauso nuo tyrėjo filosofijos ir požiūrio: jei siekiama analizuoti informacijos atitikimą tarptautiniams standartams, siūloma naudoti kokybinių charakteristikų, pajamų valdymo, vertės tikrumo bei apskaitos konservatyvumo tyrimus; priimant sprendimus tikslingiau naudoti pajamų valdymo, vertės tikrumo bei finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiško metodų; investicijų efektyvumo vertinimui tinkamiausia audito rezultatų, finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiško bei vidinės

kontrolės analizė; o analizuojant įmonės veiklos efektyvumą geriausia remtis apskaitos konservatyvumo bei finansinės informacijos atskleidimo skaidrumo ir kompleksiskumo metodais. Nors mokslinėje literatūroje gausu apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodų, tačiau kiekvienas jų yra kritikuojamas dėl siauro požiūrio – apskaitos informacijos kokybė vertinama tik tam tikru aspektu. Mokslinėje literatūroje teigiama, jog įmonės, skaitmenizuodamos savo apskaitą, didina apskaitos informacijos kokybę. Pasitikėjimas tampa svarbiausiu skaitmeninės ekonomikos turtu, padedantis sukurti ir išlaikyti teigiamus, ilgalaikius santykius su savo klientais ir kitais suinteresuotaisiais asmenimis. Tačiau nesant priimtam vieningam, universaliam ir visaapimančiam apskaitos informacijos kokybės vertinimo metodui, sprendimas, kiek apskaitos informacija galima pasitikėti, negali remtis vien tik ekonominiais įmonės veiklos, grindžiamos skaitmeniniais procesais, rezultatais. Skaitmenizacijai pakeitus apskaitos informacijos rinkimą, apdorojimą ir saugojimą, būtina atlikti apskaitos informacijos kūrėjų ir vartotojų požiūrio analizę, siekiant išsiaiškinti, kaip skaitmenizacija veikia apskaitos informacijos kokybę, kokias rizikas kuria bei kaip jos yra valdomos.

3. Sudaryta metodika, kurios tikslas nustatyti, kaip skaitmenizacijos procesas prisideda prie didelių Lietuvos įmonių, skaitmenizavusių savo apskaitą, apskaitos informacijos kokybės gerinimo, kokias rizikas kuria ir kaip įmonės šias rizikas valdo bei koku laipsniu skaitmenizuotos apskaitos sistemos atitinka vartotojų lūkesčius. Empirinis tyrimas atliktas taikant kokybinį tyrimą – giluminį pusiau struktūrizuotą interviu tarp 10-ies ekspertų, sukaupusių ne mažesnę nei 5-ių metų nepertraukiamo darbo stažo einamosiose pareigose, dirbančių tarp Lietuvos didžiųjų įmonių, skaitmenizavusių savo apskaitą bei kurie kasdien savo darbinėje veikloje naudoja apskaitos informaciją ir skaitmenizuotą apskaitos sistemą.

4. Atlikus kokybinį tyrimą iškeltos hipotezės patvirtintos.

- Atlikus kokybinį tyrimą paaiškėjo, jog tyrimo metu apklausti ekspertai laiko savo įmonių apskaitos informaciją aukštos kokybės. Informantų nuomone apskaitos informacijos kokybę atskleidžia įmonės išorinių ir vidinių veiksnių sąveika: apskaitos informacijos kokybę galima laikyti aukšta tose įmonėse, kuriose vyksta periodiniai patikrinimai (finansinio audito ir/ar mokesčių administratoriaus), apskaita atitinka šalies teisinę bazę/vidaus taisykles ir yra skaitmenizuota, bei kuriose vidiniai įmonės darbuotojai, tiesiogiai naudojantys apskaitos informaciją savo darbe, apskaitos informacijos kokybę laiko aukšta.
- Informantai vienareikšmiškai sutinka, jog skaitmenizacija gerina apskaitos informacijos kokybę, o norint optimizuoti įmonių procesus ir sėkmingai veikti konkurencinėje rinkoje, skaitmenizuoti savo apskaitą yra privalu. Aukštą apskaitos informacijos kokybę pirma įtakoja kokybiška ir vartotojų poreikius tenkinanti skaitmenizuota apskaitos sistema. Antras veiksnys

yra kompetentingi darbuotojai. Galiausiai svarbu nuolat atnaujinti skaitmenizuotą apskaitos programą pagal besikeičiančią verslo aplinką.

- Apklausti informantai nurodė, jog skaitmenizacijos kuriamos rizikos jų įmonėse yra valdomos darant programos kopijas, diegiant antivirusines sistemas, ribojant darbuotojų teises skaitmenizuotoje programoje bei atskiriant jų darbinės funkcijas, kuriant autorizuotus prisijungimus, periodiškai atliekant vartotojų veiksmų auditą, nuolat testuojant sistemą bei ribojant periodus programoje, į kuriuos galima vesti duomenis, todėl skaitmenizuoti savo apskaitą būtina, norint gerinti apskaitos informacijos kokybę, didinti įmonės efektyvumą bei sėkmingai veikti konkurencinėje aplinkoje.
- Remiantis tyrimo metu gautais rezultatais daroma išvada, jog iš esmės skaitmenizuotos apskaitos sistemos pilnai patenkina vartotojų lūkesčius, tačiau vartotojams reikalingi sistemos patobulinimai, susiję su patogesniu informacijos ištraukimu, apdorojimu ir analize.

Rekomendacijos:

- Įmonėms, siekiančioms optimizuoti savo procesus, gerinti sprendimų priėmimo procesą bei siekiant sėkmingai veikti konkurencinėje rinkoje rekomenduojama skaitmenizuoti savo apskaitą, jei:
 - Įmonės valdo 3000 ir daugiau dokumentų kasmet;
 - Įvertinus skaitmenizuotos apskaitos sistemos kuriamas naudas ir išlaidas, išlaidos bus mažesnės nei teikiama nauda.
- Praplėsti ir pagilinti tyrimą, siekiant analizuoti, kaip skaitmenizacijos procesas prisideda tiek prie mažųjų ir vidutinių įmonių apskaitos informacijos kokybės gerinimo, tiek prie visos ekonomikos vystymosi.

LITERATŪRA

1. Ahmadi, A. & Bouri, A. (2016). Insights into the Accounting Conservatism Literature: A Selective Criteria Analyzing. *Global Journal of Management And Business Research*.
2. Ahmed, A. S., Neel, M., & Wang, D. (2013). Does mandatory adoption of IFRS improve accounting quality? Preliminary evidence. *Contemporary Accounting Research*, 30(4), 1344-1372.
3. Achim, M. V., Borlea, N. S. & Breban, L. (2010). Financial crisis and accounting information: the need for corporate social responsibility in accounting profession. *European Research Studies*, 13(3), 39.
4. Achek, I. & Khlif, H., (2016). IFRS adoption and auditing: a review. *Asian Review of Accounting*, Vol. 24 Issue: 3, pp.338-361.
5. Afiah, N. N. & Rahmatika, D. N., (2014). Factors Influencing the Quality of Financial Reporting and its Implications on Good Government Governance. *International Journal of Business, Economics and Law*, Vol. 5, Issue 1 (Dec.) ISSN 2289-1552.
6. Aron, D. & Waller, G. (2014). *Taming the digital dragon: The 2014 CIO agenda*. Gartner. [žiūrēta 2018-03-11]. Prieiga per internetą https://www.gartner.com/imagesrv/cio/pdf/cio_agenda_insights2014.pdf
7. Artiach, T. C., & Clarkson, P. M. (2014). Conservatism, disclosure and the cost of equity capital. *Australian Journal of Management*, 39(2), 293-314.
8. Awidat, M. & Pavlović, V. (2013). Earnings Management vs Financial Reporting Fraud. – Key Features for Distinguishing. *Facta Universitatis Series: Economic and Organization*, 10, 39-47.
9. Badloe, S. H., (2011). *The Quality of Accounting Information: A Case of the Netherlands*. Erasmus University Rotterdam Faculty Erasmus School of Economics.
10. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and business research*, 36(sup1), 5-27.
11. Ball, R., Kothari, S. P. & Robin, A. (2000). The effect of international institutional factors on properties of accounting earnings. *Journal of Accounting and Economics* 29: 1-51.
12. Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 3-37.
13. Bauwhede, H. V., (2001). What Factors Influence Financial Statement Quality? A Framework and Some Empirical Evidence. [žiūrēta 2018-04-02]. Prieiga per internetą <http://venus.unive.it/bauhaus/Heidi%20Vander%20Bauwhede.PDF>

14. Beekes, W., Pope, P. & Young, S. (2004). The link between earnings timeliness, earnings conservatism and board composition: evidence from the UK. *Corporate Governance: An International Review*, 12(1), 47-59.
15. Beest, van F., Braam, G. & Boelens, S. (2009). Quality of Financial Reporting: measuring qualitative characteristics. *Nijmegen Center for Economics (NiCE)*.
16. Bertomeu, J. & Magee, R. P. (2011). From low-quality reporting to financial crises: Politics of disclosure regulation along the economic cycle. *Journal of Accounting and Economics*, 52(2), 209-227.
17. Bhimani, A. (2003). Digitization and accounting change. A. Bhimani (Ed.), *Management accounting in the digital economy*, 1-12.
18. Biddle, G. C., Hilary, G. & Verdi, R. S. (2009). How does financial reporting quality relate to investment efficiency? *Journal of accounting and economics*, 48(2), 112-131.
19. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta
20. Bitinas, B., Rupšienė, L. ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija. I-II dalys*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
21. Bjørnskov, C. (2012). How does social trust affect economic growth?. *Southern Economic Journal*, 78(4), 1346-1368.
22. Bodle, K. A., Cybinski, P. J. & Monem, R. (2016). Effect of IFRS adoption on financial reporting quality: Evidence from bankruptcy prediction. *Accounting Research Journal*, Vol. 29 Issue: 3, pp.292-312.
23. Brochet, F., Jagolinzer, A. D. & Riedl, E. J. (2012) Mandatory IFRS Adoption and Financial Statement Comparability. *Contemporary Accounting Research*, Forthcoming, 30(4), 1373-1400.
24. Brown, N. C., Pott, C. & Wömpener, A. (2008). The effect of internal control regulation on earnings quality: Evidence from Germany. [žiūrėta 2018-02-13]. Prieiga per internetą <http://www-bcf.usc.edu/~ridder/Seminar/Papers/BPW---March%202008---USC.pdf>
25. Builder Trust (n.d.). *Management of internal and external users: same treatment for different symptoms?* [žiūrėta 2018-04-28]. Prieiga per internetą <https://www.trustbuilder.com/topic15>
26. Bushman, R. M., Piotroski, J. D., & Smith, A. J. (2011). Capital allocation and timely accounting recognition of economic losses. *Journal of Business Finance & Accounting*, 38(1-2), 1-33.
27. Cainas, J. (2013). *An Analysis on the Advantages and Disadvantages of u.s. Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) Converging to International Financial Reporting Standards (IFRS): dissertation*.

28. Chen, H., Tang., Q., Jiang, Y. & Lin, Z. (2010). The Role of International Financial Reporting Standards in Accounting Quality: Evidence from the European Union. *Journal of International Financial Management & Accounting*, Vol. 21, No. 3, Autumn 2010.
29. Corina, M. & Nicolae, M. (2012). Quality of accounting information to optimize the decisional process. *Annals of Faculty of Economics*, 1(2), 694-699.
30. de La Bruslerie, H. & Gabteni, H. (2014). Voluntary disclosure of financial information by French firms: Does the introduction of IFRS matter?. *Advances in Accounting*, 30(2), 367-380.
31. da Silva, F. A. P., Neto, P. A. D. M. S., Garcia, V. C., Assad, R. E. & Trinta, F. A. M. (2012, January). Accounting models for cloud computing: A systematic mapping study. In *Proceedings of the International Conference on Grid Computing and Applications (GCA) (p. 1). The Steering Committee of The World Congress in Computer Science, Computer Engineering and Applied Computing (WorldComp)*.
32. Dayanandan, A., Dayanandan, A., Donker, H., Donker, H., Ivanof, M., Ivanof, M., ... & Karahan, G. (2016). IFRS and accounting quality: legal origin, regional, and disclosure impacts. *International Journal of Accounting and Information Management*, 24(3), 296-316.
33. Deloitte Private. (2014). *Digital disruption: revolutionising accounting* (2014). [žiūrėta 2017-05-25]. Prieiga per internetą <https://www2.deloitte.com/au/en/pages/media-releases/articles/digital-disruption-revolutionising-accounting-030714.html>
34. Deshmukh, A. (2006). *Digital accounting: The effects of the internet and ERP on accounting*. IGI Global.
35. Dimitriu, O., & Matei, M. (2014). A new paradigm for accounting through cloud computing. *Procedia economics and finance*, 15, 840-846.
36. Domeika, P. (2010). Buhalterinės apskaitos formų transformacijos kompiuterizuotose duomenų technologijose. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2010. Nr. 23 (4). *Research papers*.
37. Duarte A. M., Saur-Amaral I. & do Carmo Azevedo G. M. (2015). IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review. *Journal of Business & Economic Policy*.
38. Elder, R., Zhang, Y., Zhou, J. & Zhou, N. (2009). Internal control weaknesses and client risk management. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 24(4), 543-579.
39. Ernst&Young. (2014). *Digitalization of accounting and administrative processes: the making of the paperless office*. [žiūrėta 2017-05-25]. Prieiga per internetą [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EMEIA_FAAS_Digitalization/\\$FILE/EMEIA_FAAS_Digitalization.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EMEIA_FAAS_Digitalization/$FILE/EMEIA_FAAS_Digitalization.pdf)

40. Fardinal. (2013). The Quality of Accounting Information and The Accounting Information System through The Internal Control Systems: A Study on Ministry and State Agencies of The Republic of Indonesia. *Research Journal of Finance and Accounting Vol.4, No.6, 2013*.
41. Finansinės apskaitos standartų valdyba. (2008). *Statement of Financial Accounting Concepts No.2, Qualitative Characteristics of Accounting Information*. [žiūrėta 2017-05-02]. Prieiga per internetą
<http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175820900526&blobheader=application%2Fpdf>
42. Francis, J. R., & Martin, X. (2010). Acquisition profitability and timely loss recognition. *Journal of accounting and economics*, 49(1-2), 161-178.
43. Friedrich, R., Peterson, M., Koster, A. & Blum, S. (2010). The rise of Generation C Implications for the world of 2020. *Booz & Company*, (62). [žiūrėta 2018-01-31]. Prieiga per internetą
<https://www.strategyand.pwc.com/reports/rise-generation-implications-world-2020>
44. Gisbert, A. & Salotti, B. M. (2015). Firm Incentives, Institutional Factors and Accounting Quality: The IFRS Adoption in Brazil. [žiūrėta 2017-12-13]. Prieiga per internetą
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2565533
45. Givoly, D. & Hayn, C. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative?. *Journal of accounting and economics*, 29(3), 287-320.
46. Glover, J. & Lin, H. H. (2018). Accounting conservatism and incentives: Intertemporal considerations. *The Accounting Review*.
47. González, F. (2014). Transforming an Analog Company into a Digital Company: The Case of BBVA. [žiūrėta 2018-04-24]. Prieiga per internetą <https://www.bbvaopenmind.com/wp-content/uploads/2015/01/OpenMind-Transforming-an-Analog-Company-into-a-Digital-Company-The-Case-of-BBVA.pdf>
48. Gorla, N., Somers, T. M. & Wong, B. (2010). Organizational impact of system quality, information quality, and service quality. *The Journal of Strategic Information Systems*, 19(3), 207-228.
49. Guay, W., Samuels, D. & Taylor, D. (2016). Guiding through the fog: Financial statement complexity and voluntary disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 62(2), 234-269.
50. Güney, A. (2014). Role of technology in accounting and e-accounting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 152, 852-855.
51. Haack, S. (2016) *Reintegrating Philosophy*. Springer, Cham.

52. Hagen, W. (2016). *Accounting quality as mediating factor between the adoption of IFRS and cost of equity capital*. Faculteit der Managementwetenschappen
53. Habib, A., Jiang, H. & Zhou, D. (2014). Related Party Transactions and Audit Fees: Evidence from China. *Journal of International Accounting Research, Forthcoming*.
54. Harford, T. (2017). Is this the most influential work in the history of capitalism? [Žiūrėta 2017-12-13]. Prieiga per internetą <http://www.bbc.com/news/business-41582244>
55. Hellström, K. (2006). The value relevance of financial accounting information in a transition economy: The case of the Czech Republic. *European accounting review, 15*(3), 325-349.
56. Iccaman & Hillson. (2012). Distribution of Audited Detected Errors Partitioned by Internal Control. *Journal of Accounting, Auditing & Finance, 5*(4), 527-543.
57. Isidro, H. & Raonic, I. (2012). Firm incentives, institutional complexity and the quality of “harmonized” accounting numbers. *The International Journal of Accounting, 47*(4), 407-436.
58. Yoon, S. (2007). *Accounting Quality and International Accounting Convergence*. Oklahoma State University.
59. O’Brien, J. A. & Marakas, G. M. (2010). *Management Information Systems: Managing Information Technology In The Business Enterprise. 15th ed. NY: McGraw-Hill. P.353, 495.*
60. Kanapickienė, R., Rudžionienė, K. ir Jefimovas, B. (2006). *Įmonių apskaita. Mokomoji knyga*. [Žiūrėta 2018-05-04]. Prieiga per internetą http://www.knf.vu.lt/dokumentai/failai/katedru/finansu/Kanapickiene_Rudzioniene_Jefimovas_I_moniu_apskaita.pdf
61. Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., Kiron, D. & Buckley, N. (2015). Strategy, not technology, drives digital transformation. *MIT Sloan Management Review and Deloitte University Press, 14*.
62. Kardelis, K. 2007. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
63. Katutytė, S. (2017). Finansinių ataskaitų kokybės vertinimo metodų parinkimas: teorinis aspektas. *Science and Studies of Accounting and Finance: Problems and Perspectives, 11*(1), 24-31.
64. Kolawole, B. O., & Ojapinwa, T. V. (2013). Economic Planning Models for Development: The Relevance for a Developing Economy. *International Journal of Humanities and Social Science, 3*(16), 208-214.
65. KPMG. (2015). Digital Trust. [Žiūrėta 2018-04-10]. Prieiga per internetą <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2015/12/digital-trust.pdf>
66. Kundelienė, K. (2009). Apskaitos kokybė: kaip apibrėšime ir kuo matuosime? *Economics & Management: 2009. 14*.

67. La Porta, R., Lopez-De-Silanes, F., Shleifer, A. & Vishny, R. (2008). Investor Protection and Corporate Valuation. *The Journal of Finance*, 57: 1147–1170.
68. Ladda, R. L. (2000). *Basic Concepts of Accounting*. Laxmi Book Publication.
69. Lara, J. M. G., Osmá, B. G. & Penalva, F. (2012). Accounting conservatism and the limits to earnings management. *Working Papers Series* (pp. 1-55).
70. Legenzova, R. (2016). A Concept of Accounting Quality from Accounting Harmonisation Perspective. *Economics and Business*, 28(1), 33-37.
71. Lee, J. K. B., (2012). The role of accounting conservatism in firms ' financial decisions. [žiūrėta 2018-02-01]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1718494
72. Li, F. (2008). Annual report readability, current earnings, and earnings persistence. *Journal of Accounting and economics*, 45(2), 221-247.
73. Lietuvos Respublikos seimas. (2001). *Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas*. (2001 m. lapkričio 26 d. Nr. IX-574). [žiūrėta 2017-04-10]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.43178AA9832E/eGHQNzASDS>
74. Lim., J., Lee, J. & Chang, J. (2015). Financial reporting quality of target companies and acquirer returns: evidence from Korea. *International Journal of Accounting & Information Management*, Vol. 23 Iss: 1, pp.16 – 41.
75. Lindahl, F. W. & Schadewitz, H. J. (2014). The Effect of Legal Quality on Accounting Quality in the European Union. Has East Met West? [žiūrėta 2018-01-03]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2447690
76. Lo, K., Ramos, F. & Rogo, R. (2016). Earnings Management and Annual Report Readability *Journal of Accounting & Economics (JAE)*, Forthcoming.
77. ISO 9000:2015. *Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai ir aiškinamasis žodynas*. [žiūrėta 2017-04-01]. Prieiga per internetą <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9001:ed-5:v1:en>
78. Martínez-Ferrero, J. (2014). Consequences of financial reporting quality on corporate performance. Evidence at the international level. *Estudios de Economía*, 41(1).
79. Mell, P. & Grance, T. (2011). The NIST definition of cloud computing. [žiūrėta 2018-01-13]. Prieiga per internetą <http://faculty.winthrop.edu/domanm/csci411/Handouts/NIST.pdf>
80. Metz, C. E. (2012). Information dissemination in currency crises. *Springer Science & Business Media*, (Vol. 527).
81. Mora, A. & Walker, M. (2015). The implications of research on accounting conservatism for accounting standard setting. *Accounting and Business Research*, 45(5), 620-650.
82. Moussa, B. (2010). On the development of West African accounting system. *International Journal of Business and Management*, Vol. 5, No. 5, pp.62–73.

83. Müller, V. O. (2014). The impact of IFRS adoption on the quality of consolidated financial reporting. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 976-982.
84. Nanda, D. & Wysocki, P. (2011). The Relation between Trust and Accounting Quality. [žiūrėta 2018-01-14]. Prieiga per internetą <http://www.bu.edu/questrom/files/2011/02/Nanda-Wysocki-2011.pdf>
85. Nielsen, J. (2003). Recruiting test participants for usability studies. [žiūrėta 2018-03-01]. Prieiga per internetą <https://www.nngroup.com/articles/recruiting-test-participants-for-usability-studies/>
86. Nikolaev, V. V. (2016). Identifying accounting quality. [žiūrėta 2017-12-01]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2484958
87. Nurse, D. B. (2002). Silent Sleuths. *CA Magazine*, 135:5, 22.
88. Obana, J. (2015). A Historical Perspective in the Development of Accounting Standards. [Žiūrėta 2017-12-13]. Prieiga per internetą <https://www.linkedin.com/pulse/historical-perspective-development-accounting-jesus-obana-cpa-mba/>
89. Omar, M. K., Ismail, S., Ying, L. P. & Yau, T. C. (2016). Factors Influencing Quality Accounting Information Systems among Malaysian Private Organizations. *Conference : Malaysia Conference 2016 February*.
90. Paiva, L. & Lourenço, I. (2010). Determinants of Accounting Quality: empirical evidence from the European Union after IFRS Adoption. [žiūrėta 2017-10-13]. Prieiga per internetą http://www.aeca1.org/pub/on_line/comunicaciones_xivencuentroaeca/cd/85a.pdf
91. Palea, V. (2013). IAS/IFRS and financial reporting quality: lessons from the European experience. *China Journal of Accounting Research*, 6(4), 247-263.
92. Pășcan, I. D. (2015). Measuring the Effects of IFRS Adoption on Accounting Quality: A Review. *Procedia Economics and Finance*. 32. 580-587. [10.1016/S2212-5671\(15\)01435-5](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01435-5).
93. Peña-López, I. (2015). OECD digital economy outlook 2015. [žiūrėta 2018-04-21]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/42577/3222224/Digital+economy+outlook+2015/dbdec3c6-ca38-432c-82f2-1e330d9d6a24>
94. Pergola, T. M. & Verreault, D. A. (2009). Motivations and potential monitoring effects of large shareholders. *Corporate Governance: The international journal of business in society*, 9(5), 551-563.
95. Phan, D. H. T., Mascitelli, B. & Barut, M. (2014). Perceptions towards international financial reporting standards (IFRS): The case of Vietnam. [žiūrėta 2017-10-13]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2419316

96. Pornpandejwittaya, P. (2012). Effectiveness of accounting information system: Effect on performance of Thai-Listed firms in Thailand. *International Journal of Business Research*, 12(3), 84-94.
97. Pounder, B. (2013). Measuring accounting quality: the SEC is developing a software model to measure the accounting quality of its registrants' filings. Accounting professionals should be aware of the implications. *Strategic Finance*, 94(11), 18-21.
98. Reed, C., Cunningham, A. (2013). *Ownership of information in clouds*. *Cloud Computing Law*. Oxford. United Kingdom: OUP Oxford.
99. Rogers, M. E. (2003). *Diffusion of innovations*. London: Simon & Schuster, 5th edition.
100. Ruch, G. W., & Taylor, G. (2015). Accounting conservatism: A review of the literature. *Journal of Accounting Literature*, 34, 17-38.
101. Salewski, M. (2013). *Accounting quality under IFRS*. Leipzig Graduate School of Management.
102. Salvador, C., Mahmoud, E. (2005) Accounting and Forms of Accountability in Ancient Civilizations: Mesopotamia and Ancient Egypt. [žiūrēta 2017-09-21]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1016353
103. Scorte, C. M., Cozma, A. & Rus, L. (2009). The importance of accounting information in crisis times. *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica*, 11(1), 194.
104. Şenyiğit, Y. B. (2014). Determinants of voluntary IFRS adoption in an emerging market: Evidence from Turkey. *Journal of Accounting and Management Information Systems*, 2014, vol. 13, issue 3, 449-46.
105. Sheet, T. (2005). Common Law and Continental Law: Two Legal Systems. [žiūrēta 2017-12-15]. Prieiga per internetą <http://www.thomasfleiner.ch/files/documents/tipsheet.pdf>
106. Shkurti, R & Muça, E. (2014). An analysis of cloud computing and its role in accounting industry in Albania. *Journal of Information Systems & Operations Management*, 1.
107. Southern Cross University. (2016). Accounting in a digital world. [Žiūrēta 2018-04-10]. Prieiga per internetą <https://online.scu.edu.au/accounting-digital-world/>
108. Stair, R, M. & Reynolds, G. W. (2010). *Principles Of Information Systems, Course Technology. 9th Editions*. NY: Mc-Graw-Hill.
109. Susanto, A. (2015). What factors influence the quality of accounting information? *IJAB ER*, 13(6), 3995-4014.
110. Tang, Q., Chen, H. & Lin Z. (2016). How to measure country-level financial reporting quality? *Journal of Financial Reporting and Accounting*, Vol. 14 Iss: 2, pp.230 – 265
111. Tarca, A. (2012). The case for global accounting standards: Arguments and evidence. [žiūrēta 2017-12-01]. Prieiga per internetą https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2204889

112. Tugui, A. (2015). *Meta-Digital Accounting in the Context of Cloud Computing*. IGI Global.
113. Xu, H. (2015). What Are the Most Important Factors for Accounting Information Quality and Their Impact on AIS Data Quality Outcomes? *Journal of Data and Information Quality, Volume 5 Issue 4, Article No. 14*.
114. Valstybinė mokesčių inspekcija. (2013). *Išaiškinimas nr. KD-3461*. [žiūrėta 2018-02-03]. Prieiga per internetą https://www.vmi.lt/cms/web/kmdb/konsultacines-medziagos-katalogas/-/asset_publisher/Pec85c90jXW4/content/apskaitos-dokumentu-pvm-saskaitu-fakturu-saugojimas/10174
115. van Akkeren, J., Buckby, S. & MacKenzie, K. (2013). A metamorphosis of the traditional accountant: An insight into forensic accounting services in Australia. *Pacific Accounting Review, 25(2), 188-216*.
116. van den Dam, R. (2017). The trust factor in the digital economy: Why privacy and security is fundamental for successful ecosystems. *14th International Telecommunications Society (ITS) Asia-Pacific Regional Conference: "Mapping ICT into Transformation for the Next Information Society", Kyoto, Japan, 24-27*.
117. van der Heijden, R. J. J. (2011). Accounting Conservatism and Crisis: What was the Impact of the Credit Crisis on Accounting Conservatism. Erasmus University.
118. Velte, A. T., Velte, T. J., Elsenpeter, R. C. & Elsenpeter, R. C. (2010). *Cloud computing: a practical approach*. New York: McGraw-Hill.
119. Wyslocka, E., Jelonek, D. (2015). Accounting in the Cloud Computing. *The Online Journal of Science and Technology, 5(4)*.
120. Zehri, C., & Abdelbaki, A. (2013). Does adoption of international accounting standards promote economic growth in developing countries. *International Open Journal of Economics, 1(1), 1-13*.
121. Zhang, J., 2008. The contracting benefits of accounting conservatism to lenders and borrowers. *Journal of Accounting and Economics, Vol. 45, pp. 27-54*.
122. Zimmerman, J. L., Yahya-Zadeh, M. (2011). Accounting for decision making and control. *Issues in Accounting Education, 26(1), 258-259*.

PRIEDAI

Klausimai:

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?
2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.
3. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis sprendimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?
4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kyla duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?
5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?
6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.
7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?
8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aptarnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?
9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.
10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnį indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Tiriamasis 1

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis bus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiais charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Su mokslininkų nuomone pilnai sutinku... Dar galėčiau papildyti, jog kokybiška apskaitos informacija – tai įmonės vidinių ir išorinių transakcijų dokumentacija, kuri yra pateikta darbuotojams ir išorės asmenims suprantama forma, žinoma, užtikrinant jos patikimumą.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Per visa savo darbo laiką įmonėje (5 metai – aut. past.) neteko susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška. Nebuvo rimtų nusiskundimų iš vadovybės ar iš kitų skyrių – na pas mus su kažkokiomis didelėmis problemomis dėl apskaitos informacijos nėra kreipęsi. Matyt skyriaus merginos (finansų ir apskaitos skyrius – aut. past.) dirba kokybiškai. Taip ir programą naudojame patikimą. Taigi apskaitos paslaugas vertinčiau teigiamai.

3. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spendimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Na skirtumas tikrai egzistuoja... Plačiajai rinkai kuriamų skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų ir įrankių teikiamos galimybės ne visada atitinka visus konkrečios specifinės įmonės vartotojų poreikius. Pavyzdžiui specifinių įmonės procesų apskaitos galimybių trūkumas arba reikalingų duomenų prieinamumo nebuvimas, sudėtingas jų pateikimas.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kyla duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate?

Sutinku – rizikos niekada neišvengsi, taip jau yra, kai žinai nuo ko turi saugotis, nuo to ir apsisaugai, pas mus yra dedamos visos pastangos siekiant užtikrinti duomenų apsaugą ir nepriekaištingą sistemos darbą.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Kokybės užtikrinimas iš esmės dviem kryptimis veikia – visų pirma tai savaime suprantami dalykai - prisijungimai su ID ir slaptažodžiais, teisių reguliavimas, prieinamumo prie duomenų reguliavimas, periodiškai sistemos kopijos kūrimas ir kiti panašūs dalykai, pas visus manau jie vyksta, stebuklo nesame išradę. Tačiau saugumą papildomai ir iš kitos pusės bandome. Kaip čia dabar pasakyti trumpiau ir aiškiau.. Skyriuje į vieno etato pareigas įeina prevencinės funkcijos – tikrinti, ar nebuvo iš darbo vietos siųsti duomenys į asmenines pašto dėžutes, kokia informacija į pašto dėžutes atkeliauja iš išorės ir kt. T.y. tikriname, kas gali būti susiję su duomenų nutekėjimu ar virusų paleidimu į sistemą. Iš esmės siekiame užtikrinti, kad būtų apsaugoti duomenys ir nutekėtų ten, kur nereikia (į išorę – aut. past.).

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Tikrai taip, kuo mažiau žmogaus rankų darbo – tuo mažiau klaidų. Sistema neklysta, jei ji tinkamai suprogramuota.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Pasiūlymų sistemos tobulinimui sulaukiame tikrai gana dažnai – jei vertinant taip vidutiniškai, tai kartą ar du per savaitę. Pagrindė tai norima lengvinti duomenų suprantamumą, patikimumą, didinti

palyginimo galimybes. Pavyzdžiui pas mus (įmonėje – aut. past.) iki šiol dar yra sistemoje neapskaitomų apskaitos procesui reikalingų modulių diegimo poreikiai.

Ar galite patikslinti?

Na pavyzdžiui ne visi apskaitos procesai yra detaliai apskaitomi. Tarkim x medžiagos (siekiant užtikrinti konfidencialumą medžiagos neįvardijamos – aut. past.), sunaudotos gamyboje mėnesio eigoje, yra nurašomos vienu metu. O gamyba tai juk vyksta pagal partijas. Dėl to finansai (finansų analitikai – aut. past.) ruošdami reportus (mėnesines finansines ataskaitas – aut. past.) netiksliai paskaičiuoja konkrečios partijos kaštus, nes minėtos medžiagos nurašomos visai gamybai bendrai, neskaidant. Seniau, kai sumos buvo nereikšmingos, poreikio to detalizuoti nebuvo, tačiau dabar buvo išreikštas poreikis matyti detalizaciją. Dėl tam tikrų niuansų šitą modulį yra įdiegti ganėtinai sunku. Reikia įsivertinti, kiek mums kainuos diegimas, ir ar tikrai tas poreikis pagrįstas yra.

Kas bus tuo atveju, jei kaštais viršys kuriamą naudą?

Nieko nebus. Iš patirties galiu pasakyti, kad ne visus dalykus, kurių vartotojai užsimano, mes jau taip imam ir darom. Ne. Visų pirma reikia pagalvoti, ar tai realu padaryti, kiek tai kainuos, ar mes turim resursu ir kokia iš to nauda bus įmonei bendrai. Jei taip apibendrinant tai įvertinti, ar tas poreikis realus. Visa tai įvertinus kartais gaunasi, kad nieko nedarom, o šiuo konkrečiu atveju, tai gali būti taip, kad pigiau bus rankiniu būdu daryti paskaidymą.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aptarnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Vienareikšmiškai - tikrai aukštas. Į problemas reaguojame greitai. Bendraujame daugiausiai per x programą (siekiant užtikrinti konfidencialumą programa neįvardijama – aut. past.), kur visi vartotojai, turintys prisijungimą prie kompiuterio, gali užduoti klausimą ar problemą iškelti tarkim, ar poreikį kažkokį išsakyti – žodžiu įvairiais klausimais gali kreiptis. Na ir tuomet jau prioriteto eiga mes (IT skyrius – aut. past.) sprendžiam tas užklausas. Aišku mūsų resursai žmonių riboti, ne iškart jau ir atsakom į užklausa, bet dirbam, sprendžiam bėdas, programoj galim papildomos informacijos paprašyti iš užklaustos davėjo, tai ta komunikacija vyksta. Gal ne tokia greita kaip norėtusi, bet vyksta, nepaliekam juk atviro klausimo, vis tiek feedback'ą (grįžtamąjį ryšį – aut. past.) iš mūsų gauna bet koku atveju.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Privalumų. Pasikartosiu - kuo mažiau žmogaus rankų darbo – tuo mažiau klaidų. Skaitmenizacija įgalina mažinti rankų darbą, optimizuoti procesus, to pasekoje vyksta greitesnis duomenų apdorojimas.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Manau, kad galima vertinti kaip kokybišką. Jau man atrodo sakiau, kad pas mus (įmonėje - aut. past.) nei kažkokių nusiskundimų didelių nėra buvę, ar klaidų didelių iki mūsų neatėjo, nebent ten dėl nesusikalbėjimo skyrių gal problemų ir kyla kokių, bet ne reikšmingos. Taip pat mokesčių patikrinimų (išorės institucijų – aut. past.) metu irgi kiek žinau didelių bėdų nėra buvę. Tai tikrai manau ta apskaitos informacija kokybiška yra. Taip pat ir pati programa prisideda prie informacijos kokybiškumo.

Ar galite konkretizuoti?

Puikiai pati žinai, juk dirbi, susiduri kasdien (juokiasi – aut. past.). Na tarkim, prekių judėjimo sandėlyje įrašus gal daryti tik sandėlio darbuotojai, toks apribojimas yra. Ar tarkim vedant kažką per bendrus žurnalus sumos turi susibalansuoti (atitikti debeto ir kredito sumos - aut. past.), kitaip dokumento neužregistruosi. Yra ribojami laikotarpiai, į kuriuos duomenis galima vesti, kad neiškraipytų praeitų periodų rezultatų. Dar tarkim sandėlio apskaitininkėm prie nurašymų (gamyboje sunaudotų medžiagų – aut. past.) automatiškai sukrenta padalinys, kur turi nusirašyti medžiagos, tai jau tikrai žinai, kad sumos nueis ten kur reikia ir finansai (finansų analitikai – aut. past.) geras ataskaitas vadovams padarys. Tu apsaugų yra tikrai.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Mano nuomone tai į apskaitos sistemą, į nepriekaištingą sistemos darbą ir jos aptarnavimą. Nes kad skaitmenizuotum apskaitą visų pirma reikalinga patikima ir tinkamai veikianti sistema, kaip įrankis apskaitos informacijos duomenų kūrėjams, o tik paskiau jau tas žmogiškasis faktorius eina. Nebus geros ir patikimos sistemos, tai automatiškai jau ta apskaitos informacija negali būti nekokybiška.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 2

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikšite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiais charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Sutinku. Kokybiška apskaitos informacija – tai visiems aiškiai prieinama, aiški, pateikiama laiku ir žinoma atitinkanti pirminius apskaitos duomenis, teisinius reikalavimus, standartus, bei pačios įmonės nustatytus reikalavimus. Tai pagrindiniai kriterijai būtų teisingumas, aiškumas ir tikslumas.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Vertinu teigiamai. Mūsų skyrius (finansų ir apskaitos skyrius – aut. past.) tikrai stengiasi pateikti teisingą ir tikslią informaciją. Vykdom savikontrolę, turim kontrolės taškus, taip pat apskaitos sritys tarp merginų (buhalterių – aut. past.) nėra visiškai atskirtos, tai ir jos galima sakyti viena kitos darbą patikrina. Taip pat informacija visada pateikiama laiku, nevēluojant, yra pateikiami įvairūs komentarai. Dėl nekokybiškumo tenka tais atvejais sudvejoti, kuomet keičiasi įstatymine bazė ir IT skyrius ne visada spėja pritaikyti atnaujinimus ir atnaujinti duomenis, tuomet įžvelgiu riziką, bet čia jau yra prioritetas klausimas, ir visuomet laiku sprendžiamas.

Teigiate, kad informacija visada pateikiama numatytu laiku – uždarius ir pilnai sutvarkius mėnesį. O jei apskaitos informacijos vartotojui einamojo mėnesio duomenų prireiktų ne uždarius mėnesį, o einamuoju laiku. Kaip vertintumėte tokią apskaitos informaciją?

Na tuomet negalėčiau prisiimti atsakomybės, kad ji kokybiška, nes ji nėra pilna ir galutinė. Taip nutinka dėl nesavalaikio pirminių duomenų pateikimo ar užregistravimo. Bet čia jau ir žmogiškasis faktorius veikia ir įvairių force majeure būna. Sunkiai paįtakosi tą, aišku kiek įmanoma, tiek stengiamės suvalyti.

3. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spendimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Mano nuomone nėra, nes šiais dienai sistema pilnumoj atitinka mūsų lūkesčius. Ir dėl pirminių duomenų kaupimo, jų apdorojimo, iki vaizdaus galutinės informacijos pateikimo.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Pilnumoj sutinku, dar galėčiau pridėti, kad kyla įsilaužimo į sistemą rizika, duomenų netekimas, jei nėra daromos kopijos.

Ar Jūsų įvardintos rizikos įmonėje yra valdomos?

Taip, ties tuo IT skyrius dirba. Kiekvieną ketvirtadienį po darbo yra įrašomos programos kopijos, taigi duomenų netekimo atveju nebūtų taip skaudu, kadangi visa informacija yra saugoma kopijose ir ją būtų galima lengvai atkurti. O dėl įsilaužimo IT plačiau galėtų pakomentuoti, bet apsaugos, antivirusinės tikrai yra. Didelė įmonė esame, privalome rūpintis duomenų saugumu.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Prisijungimas prie sistemos vyksta tik su konkretaus darbuotojo ID ir slaptažodžiu, ID matomas prie kiekvieno įrašo, tai klaidos atveju galima atsekti, kas klaidą padarė ir kuriuo metu. Iš kitos pusės darbuotojai didesnę atsakomybę jaučia. Teisės taip pat yra ribojamos, ne prie visų duomenų darbuotojai gali prieiti, ne visus įrašus registruoti. Teisės dėlioja IT skyrius su mano žinia, periodiškai pražiūriu, kam kokios teisės sudėliotos.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemiai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.]

Be abejo. Spartėja procesai, dėl to savaime yra taupomi kaštai, dėl automatizavimo mažėja klaidų tikimybė, o tai itin svarbu pateikiant teisingus duomenis vadovybei.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Galbūt dažniau IT skyrius sulaukia, tačiau į mus (finansų ir apskaitos skyrių – aut. past.) dažniau kreipiasi dėl duomenų apdorojimo įrankių, tai yra, kaip naudotis viena ar kita ataskaita programoje. Ne visi apskaitos informacijos vartotojai žino, kad, kaip aš sakau, galima iš sistemos pasiimti jau sukramtytą informaciją per ataskaitas, kuriuose duomenys apdorojami įvairiais pjūviais. O tokie visi apmokymai, parodymai, derinimai, kas ką gali matyti, tai pirmiausia su manimi privalo būti suderinti.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Įžvelgiu trūkumų tikrai, kadangi labai ilga daina su jais (ilgas procesas – aut. past.). Ne visada savalaikiai yra išsprendžiamos bėdos, ne visada laiku į jas reaguojama ir labai didelė biurokratija, nes visas bėdas turime talpinti x programoje (siekiant užtikrinti konfidencialumą programa neįvardijama – aut. past.), nors kartais juk greičiau ir paprasčiau būtų susiskambinti, ar laišką padaryti, bet kol problemą aprašai, kol įkeli, kol sulauki dėmesio iš IT skyriaus, tikrai užtrunka.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Apžvelgus viską globaliai – daugiau privalumų dėl jau išsakytų priežasčių – tikslesnių duomenų, greitesnių procesų.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Vertinu kaip aukštos kokybės, kadangi kiekvienais metais esame audituojami išorės nepriklausomų auditorių, audito išvada visuomet yra besąlyginė, reikšmingų apskaitos klaidų niekada nėra pastebima. Taip pat savininkai nėra suabejoję skyriaus kompetencija. Iš kitos pusės prieš keletą metų vyko VMI mokestinis patikrinimas – reikšmingų pastebėjimų nebuvo. Taigi mūsų apskaita atitinka ir standartus, ir teisinę bazę.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Visų pirma reikia pasitikėti sistema - jei sistema veikia kokybiškai, tuomet jau nuo žmogaus viskas priklauso. Jei sistema nekokybiška – gali ir vunderkindai dirbti, bet rezultato nebus. Kai įsitikinama, kad sistema veikia nepriekaištingai ir kuria laukiamą rezultatą, tada jau nuo žmonių viskas priklauso. Jei sistema veikia tinkamai, svarbu užtikrinti, kad žmonių darbas yra geras.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 3

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiais charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Mano nuomone kokybiškumas gali būti įvertinamas per tai, ar informacija yra aiški, susisteminta, visiems lengvai suprantama ir galima lengvai prieiti prie duomenų. Kokybiška apskaitos informacija – atitinkanti pirminius apskaitos duomenis ir apskaitai keliamus reikalavimus.

Ar galite patikslinti, kokius reikalavimus?

Įstatymus, VMI išaiškinimus, kitus teisinius reikalavimus, dar standartus galėčiau pridėti, pačios įmonės apskaitos politiką.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Mano nuomone mūsų skyrius pateikia tikrai kokybišką informaciją. Bet yra kita medalio pusė – apskaitos informacijos vartotojai turi mokėti ir turėti noro suprasti tą informaciją, kurią gauna.

Norite pasakyti, kad apskaitos informacijos kokybiškumas priklauso ir nuo paties vartotojo?

Taip, priklauso ir nuo paties vartotojo gebėjimo suprasti. Abipusis ryšys turi būti. Reikia bendradarbiauti, čia komandinis darbas svarbus, ne tik kokybišką informaciją pateikti, bet ir mokėti ją suprasti, juk paskiau sprendimai yra priimami.

3. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėdimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Egzistuoja, nes vartotojas (apskaitos specialistas, apskaitos informacijos vartotojas – aut. past.) yra paprastas žmogus, o informatikai savaip žiūri – nesusikalba paprasčiausiai. Rezultatas nuo susikalbėjimo priklauso, bendro spėdimo paieškos, o pas mus (įmonėje – aut. past.) ne visada tas pavyksta.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Sutinku dalinai. Dėl klastojimo nenorėčiau sutikti – pas mus (įmonėje – aut. past.) tik tam tikriems žmonėms informacija yra prieinama, ar įrašai leidžiami daryti. Ribojamas priėjimas prie duomenų ar įvesties. O čia jau pasitikėjimo klausimas, sunku patikėti, kad minėti žmonės galėtų užsiimti sąmoningu duomenų klastojimu.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimais sistemoje ar kt.?

Tai ką išvardinau pas mus yra, dar pridėčiau periodo apribojimus, kad tik į tam tikrus periodus galima duomenis vesti, siekiant neiškraipyti ataskaitų, tam tikrus įrašus gali tik konkretūs darbuotojai daryti, galbūt tiktų ir pareigų, darbinių funkcijų atskyrimas tarp darbuotojų, artimos sritys yra paskirstytos tarp atskyrų pareigybių, kad per kelis žmonės vyktų kontrolė. Tai tiek manau. Visa kita jau iš IT pusės reikia žiūrėti.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Sutinku, greitesnis darbas, greitesnis duomenų apdorojimas, daugiau automatizacijos.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Dėl sistemos atnaujinimų nelabai. O visi derinimai vyksta aukščiausių vadovų lygmenyje, viskas patvirtinta turi būti.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Susikalbėti galima, priklauso nuo temos ir kaip prieiti mokėsi.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Daugiau teigiamų dalykų įmatau, tai naujovė, lengviau duomenys apdorojami, greičiau prienami, lengvesnė paieška. Bet ir trūkumų yra tikrai. Popierinis variantas yra popierinis variantas – mano nuomone saugesnis jis. Programos ir strigti gali, dėl saugumo negali būti užtikrintas.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Manau kokybiška, apskaita vedama remiantis teisiniais reikalavimais, yra audituojama kasmet.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar neprikaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas? T.y. į ką reikėtų kreipti didesnę dėmesį vertinant apskaitos informacijos kokybę – ar į sistemos analizę (jos kokybišką darbą), ar į pačią apskaitos informaciją, jos pateikimą, atskleidimą (t.y. į tai, kas priklauso nuo žmogiškojo faktoriaus?)

Priklauso nuo pačios sistemos, jei sistema netinkamai veiks, kad ir kaip žmogus teisinai viską padarys – rezultato nebus.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 4

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiais charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Kokybiška apskaita – tai tiksli, teisinga, savalaikiška – mano nuomone trys pagrindiniai kriterijai. Taip pat svarbu, kad būtų palyginama įvairiais pjūviais, per laikotarpį, per padalinius, o tam reikia, kad duomenys būtų struktūrizuoti, susisteminti. Iš esmės reikia, kad atitiktų ne tik teisinius reikalavimus, bet būtų vadybinė apskaita, kad būtų galima iš informacijos išvadas formuluoti ir sprendimus priiminėti, tas yra labai svarbu.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? (Ar dažnai tenka susidurti su abejojimu, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Pas mus jei nebūtų skaičiavimuose išlygų – vertinčiau tikrai labai gerai. Tačiau iš užsakovų (apskaitos informacijos vartotojų – aut. past.) užduotis gauname su įvairiomis išlygomis, o tai itin apsunkina informacijos ištraukimą ir apdorojimą, o rezultate ir informacijos kokybę.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėdimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Mano nuomone lūkesčiai yra didesni nei programa gali – poreikis vienas, galimybės kitos. Tarkim ne visos funkcijos galimos, ar duomenų apipavidalinimas, ištraukimas, netradiciniai poreikiai. Viskas atsiremia į pinigus ir į galimybes suprogramuoti.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Kuo didesniu mastu viskas skaitmenizuota, tuo didesnė tikimybė duomenų nutekėjimui, nes jungiamasi per įvairius įrenginius prie visų duomenų.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Įvairių draudimų sudėjimas, autorizuoti prisijungimai, ugniasienės ir kita.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemiai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Taip, nes yra lengvesnis duomenų palyginamumas, sprendimų priėmimo procesas.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Retai, užklauso pagrinde susijusios su duomenų ištraukimu, pateikimo apipavidalinimu.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Priklauso nuo skyriaus ir nu klausimo, paties klausiančiojo suokimo lygio, turimų žinių. O iš mūsų skyriaus (finansų ir apskaitos – aut. past.) galiu pasakyti taip, mes žinome ko norime, bet ne visada gauname vien dėl fakto, kad nevyksta sklandus bendradarbiavimas.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Daugiau privalumų be abejo, nors įžvelgiu ir trukumų – jei „pakimba“ sistemos, trukdomas nuoseklus darbas.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Manau kokybiška, pati dirbu šiame skyriuje, matau viską iš vidaus ir man abejonių dėl kokybės nekyla.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Manau sistemos darbas – išvengiama akies klaidų, veikia algoritmai – sunkiau „apgauti“ sistemą. Kai viskas tinkamai suprogramuota, negali būti jokių klaidų. Juk skaičiavimo mašinėls mes netikriname, taip ir čia, jei sistema veikia korektiškai, vadinasi viskas yra gerai. Bet ir be žmogaus įsikišimo negali informacija būti kokybiška. Juk kaip sako yra įstatymas – yra ir apstatymas.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 5

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Pilnumoj sutinku.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejojimu, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Informacijos vartotojai nėra pilnai patenkinti apskaitos skyriaus teikiama informacija dėl pavėluoto pateikimo, ko pasekoje ta informacija nebėra aktuali. Informacija nėra pakankamai informatyvi, t.y. trūksta kriterijų, kurių pagalba būtų galima detalesnė analizė. Taip pat dažnai pasitaiko netikslumų suvedant informaciją, kas turi įtaką informacijos patikimumui ir sprendimų priėmimui.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis sprendimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Manau, kad poreikiui augant, auga ir informacinių sistemų teikiamos galimybės, kitaip sakant sistema prisitaiko prie vartotojo poreikio.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Sutinku, mano nuomone tai pagrindinės rizikos.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Vartotojų teisių apibrėžimas, jų veiksmų sistemoje auditavimas.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemiai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Apskaitos sistemos yra skirtos duomenų kaupimui, analizei, greitam sprendimų priėmimui. Duomenys yra įvedami vieną kartą arba yra importuojami iš kitų sistemų ar pan., dėl to greitėja darbas, vyksta darbų automatizavimas, iš to mažėja žmonių padaromų klaidų, dubliavimų ir kita.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Dažnai. Sistemų tobulinimui nėra ribų. Vartotojai reikalauja informacijos detalumo, aiškumo.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Reikėtų iš vartotojo ir iš aptarnaujančios įmonės daugiau tarpusavio supratimo, ne visada susikalbame, dėl to problemos lėčiau sprendžiamos.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Tik privalumai: informatyvumas, pasiekiamumas, analizė, laiko sąnaudos informacijos paieškai, sprendimų priėmimui.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Pakankamai kokybiška. Tai greita paieška, informacija lengvai pasiekiamas, patikimas informacijos saugojimas.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Didesnę įtaką turi apskaitos skyriaus darbuotojai. Nuo jų kompetencijos ir suinteresuotumo daugiausia ir priklauso apskaitos sistemos teikiamos informacijos kokybė.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 6

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Iš dalies. Manau, kad prie šių charakteristikų reikėtų pridėti – informatyvumą.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Manau apskaitos skyrius pilnai patenkina tiek mano (finansų vadovo - aut. past.), tiek kitų vadovų lūkesčius. Tenka suabejoti ta informacija, kuri įvedama darbuotojo nuožiūra, kadangi tai kartais būna subjektyvi žmogaus nuomone. Taip pat daro įtaką žmogaus darbo patirtis ir išsilavinimas.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėdimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Taip, nes vartotojų poreikiai personalizuoti, o informacinės sistemos standartizuotos.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Taip, sutinku, tačiau kito pasirinkimo nėra, nes skaitmenizavimas padeda sistemom tobulėti, didina konkurencingumą rinkoje, padeda efektyvinti procesus ir t.t.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Autorizuoti prisijungimai, teisiu apribojimai.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemiai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Taip, nes mažėja klaidų kiekis, greičiau suprantama ir patraukiama informacija.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Tvirtina poreikio iškėlusio skyriaus vadovai, dažniausiai poreikiai būna personalizuoti, tačiau naudingi ir kitiems vartotojams - galima kurti bendrą sprendimą.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Labai gerai.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Privalumų, greitesnis darbo ciklas, naudingesnė informacija, pasiekiamumas iš įvairių vietų.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Taip, informaciją galima naudoti analizei, klaidos ir netikslumai yra matomi. Informacija lengvai pasiekama ir gali būti panaudota analizei.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Sistemos analizė. Sistemos analizė padeda „pamatyti klaidas“ , tačiau jei sistemos analizė duoda klaidingus duomenis, tai labai maža tikimybė, kad žmogus pastebėtų klaidas, kadangi paprasčiausiai neapreptų visoms, ką visgi leidžia sistemos analizė.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 7

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Sutinku, kad turi būti patikima, jog ja galėtum atsakingai disponuoti. Nepatikimi duomenys darys įtaką visam verslo procesui, ir kitoms informacijoms charakteristikoms.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste?

Apskaitos skyrius puikiai patenkina vartotojų lūkesčius. Suabejoti kokybe neteko, nes turint verslo valdymo sistemą yra pasitikima apskaitos informacija ir jos kokybiškumu.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėdimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Vartotojai dažniausiai neišnaudoja visų teikiamų galimybių, kurias turi verslo valdymo ir verslo duomenų analitikos sistemos, vis dar dažnai yra pasitikima excel duomenimis, o ne tiesioginiais sistemos įrankiais leidžiančiais laisvai disponuoti informacija ir ją naudoti įvairiais lūžiais.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Paprastus raštus ar excel'io duomenis yra paprasčiau sunaikinti ar suklastoti. Turint verslo valdymo sistemas yra sudedamos teisės tam tikriems vartotojams, kurie gali prieiti tik prie tam tikros informacijos, tad norint ją suklastoti arba turi turėti leidimus arba įsilaužti į sistemą. Paprastas darbuotojas vargu ar turi tokių žinių, tokiems dalykams. Tad mano nuomone skaitmenizuota informacija yra saugesnė, nei padrikai tvarkoma apskaita.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Taip sudėliojamos sistemos teisės darbuotojams, periodiškai vykdomas sistemos auditas.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Taip visiškai sutinku. Sumažėja dublių rizika, kaupiami duomenys už ilgą laiką, vadovai gali analizuoti duomenis ir prognozuoti būsimus.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Sistemos tobulinimą ir procesų gerinimą turėtų tvirtinti atsakingi asmenys, kad tikrai yra toks poreikis, tada sutikus vadovams kreiptis į sistemas aptarnaujančias įmones dėl galimybių ir kaštų diegiant naujus procesus ar galimybes.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/ap tarnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Visada yra kur tobulėti. Vartotojas ne visada gali aiškiai išaiškinti jam iškilusį poreikį sistemos atstovams.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Daugiau privalumų. Yra daugiau galimybių disponuoti duomenimis, juos surasti nuotoliniu būdu nebūtinai esant darbo vietoje, paprasčiau išsiųsti, gauti, darbas vyksta sparčiau.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Taip informacija yra kokybiška – naudojame verslo valdymo sistemą. Tad kadangi duomenys vedami tvarkingai informacija pasitikėti galima.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Sistema, kad ir kokia tobula bebūtų, visų situacijų negali aprėpti. Kita vertus jei informacija bus įvedama atmestinais ir su klaidomis, tuomet jokia sistema nepadės. Tad didesnę pusę būtų į darbuotojo pusę, jis turi suvesti teisingą informaciją, o sistema tik įrankis, kurio pagalba vykdoma apskaita, tad tereikia užtikrinti jos veikimą techniškai.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 8

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiais charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Su teiginiu sutinku. Kokybiška informacija - tai patikimi, realybę atitinkantys duomenys, kurie nėra "pagražinami"/koreguojami dėl reikalingų rezultatų. Kokybiška apskaitos informacija turi pasižymėti tikslumu, aiškumu ir skaidrumu – jokių paslėptų korekcijų/taisymų).

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste. Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Pasitaiko susidurti su abejone, kad informacija yra nekokybiška - tai yra nekorektiškai vedamos operacijos, pilnai neužregistruojami įrašai, ko pasekoje nėra tikslūs ir aiškūs duomenys analizei.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spindimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Skirtumas egzistuoja, kadangi sistemų teikiamos galimybės nepilnai patenkina vartotojų poreikius: nėra aiškus, paprastas ir lengvai suprantamas naudojimas skaitmenizuotomis paslaugomis.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kyla duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate?

Sutinku, kad skaitmenizuojant apskaitą kyla problemos dėl duomenų saugumo ir neteisingo jų panaudojimo. Taip pat galima rizika - programinės įrangos klaidos, galinčios lemti duomenų sugadinimą/praradimą.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Būdai: vartotojai sistemose turi aiškiai apibrėžtas roles/teises atitinkančias jų pareigybes ir atliekamas funkcijas. Autentifikuotas prisijungimas prie sistemų.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija (duomenų kaupimas sistemose, sąskaitų-faktūrų importavimas (e-invoicing), įdiegti analitiniai posistemiai ir kt.) prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Kokybė gerinama tuo, kad lengviau apdoroti duomenų srautus, paprastesnis duomenų saugojimas/archyvavimas, lengvesnė paieška, didesnės/platesnės analitikos galimybės.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Sistemų tobulinimo poreikis priklauso nuo įmonės specifikos. Didelės įmonės dažnai tobulina ir vysto turimas sistemas, siekdamos mažinti/palengvinti vartotojų atliekamus veiksmus, paprastinti kasdienes procesus. Pakeitimus įmonėse tvirtina priklausomai nuo jos dydžio direktorius, finansų direktorius, IT vadovas arba projekto vadovas (sistemos diegimo ir palaikymo).

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/apnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Vertinčiau teigiamai, kadangi vyksta savalaikis ir konstruktyvus bendradarbiavimas.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Daugiau privalumų, kadangi lengvėja didelių duomenų srautų apdorojimas; paprastėja archyvavimas.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Pakankamai kokybiška, kadangi turimi duomenys leidžia analizuoti, skaičiuoti reikiamus rodiklius ir priimti sprendimus; aiškūs ir apibrėžti vidiniai apskaitos principai/taisyklės, vėliau leidžiančios atlikti pakankamai detalią analizę.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Didesnę indėlį turi informacijos kūrėjai, kadangi nuo jų priklauso suvedamų/pildomų duomenų kokybė (ar teisingai, ar laiku užpildyti duomenys), nes sistema gali veikti be klaidų, tačiau tai negarantuos kokybiškos informacijos, kadangi tai tik įrankis pasiekti tikslą - turėti teisingai suvestą informaciją, kuri leistų ją nagrinėti įvairiais pjūviais. Todėl didžiausia įtaka nekokybiškai informacijai turi žmogiškasis faktorius.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 9

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Sutinkame. Kokybiški apskaitos duomenys yra tinkami tolimesnei analitikai ir prognozavimui, ypač kai apskaita vedama savalaikiai ir gana detaliai.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste?

Mūsų apskaitos skyrius dirba labai gerai, apskaita detali, suvedama savalaikiai. Informacija prieinama tolimesnei analitikai, tad įmonės atsakingi analitikai gali rengti analitines ataskaitas įvairiais rakursais.

Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Pasitaiko, tačiau gana nedažnai. Netikslumai gali būti dėl priežasčių, kurios dažnai nesusiję su apskaitos darbuotojo žiniomis, tiesiog dėl atsakingų asmenų, pavyzdžiui pateikiančių PVM sąskaitų-faktūrų pajamavimui, nenurodant tikslių išlaidų paskirties ir perkamų prekių paslaugų panaudojimo, gali būti neteisingai priskirtos/paskirstytos sąnaudos.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėdimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną

egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Šiandien poreikis ir galimybės gali būti derinamos, pasitelkiant idėją ir parenkant priemones bei kompetentingus darbuotojus.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kyla duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo ir apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Duomenų apsaugai reikalingos investicijos, tačiau reikia įvertinti ir tai, kad popieriuje vedamai apskaitai taip pat gali kilti grėsmė: gaisras, vagystė ir t.t. Tinkamai pasirūpinus skaitmeninės apskaitos duombazėmis, grėsmė turėtų būti minimali, klastojimas galimas tiek popieriuje, tiek skaitmeninėje erdvėje, priklauso, kokiais principais įmonė ir jos vadovais vadovaujasi.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Kiekvienas reikalingas pirkimas yra tvirtinamas atsakingų vadovų grupės, tad vėliau pateikiamos buhalterijai PVM sąskaitos faktūros pajamavimui jau būna aprobuotos eilės asmenų, kurie atsakingi ir tvirtina patiriamas sąnaudas. PVM sąskaitos faktūros buhalterijai turi būti pateikiamos laikui, kad jas galima būtų suvesti savalaikiai, ar bent jau tiksliai ta data, kokia yra išrašyta data sąskaitoje-faktūroje, kiekvieną kartą pavėlavus pristatyti sąskaitą faktūrą į buhalteriją, reikalaujamas pasiaiškinimas nurodant priežastis. Jei situacija kartojasi, įmonės vadovams pateikiama informacija apie vėluojančius pateikti sąskaitas asmenis, toliau jau vadovas sprendžia dėl priemonių situacijai tvarkyti.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Be abejo taip, nes taip galime sutaupyti laiko, atliekant daug darbo laikui imlius pajamavimus/sąskaitų išrašymus, informacijos pateikimas išorinėms bendrovėms ir kitus periodinius darbus. Žinoma, automatizuoti visko neįmanoma, tačiau naudotis šia galimybe privalu.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai?

Tokių pasiūlymų sulaukiame gana retai, nes tiek duomenų, kuriuos galime pateikti suinteresuotiems įmonės vartotojams jau ir šiuo metu apdoroti ir išanalizuoti yra gan nemažai. Tad prireikus informacijos, mes tiesiog nurodome, kaip jie ją galėtų gauti.

O kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Programos sistemos atnaujinimus tvirtintų už įmonės investicijas atsakinga sudaryta vadovų grupė.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Mūsų įmonė turi savo IT skyrių, kuriame jaučiama darbuotojų kaita, tad bendradarbiaujant periodiškai tenka patirti šiokių tokių bendradarbiavimo trikdžių, kai pavyzdžiui apskaitos darbuotojai patys konsultuoja IT specialistus apskaitos programos priežiūros ir tobulinimo klausimais.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Be abejo daugiau privalumų, vedant apskaitą didelės gamybinės įmonės, kuri kartu užsiima ir prekyba, vesti apskaitą kitu būdu jau yra neįsivaizduojama, nebent apskaitos žmogiškuosius išteklius didinti bent 5 kartus, kas įmonės biudžetui būtų labai imlu ir ženkliai sumažintų ne itin didelį vis dar nešamą pelną.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Žinoma, kokybiška, nes itin skaitmenizuojama, nuolat tobulinama, detali, vedama savalaikiai ir operatyviai, apskaitos duomenys tinkami analizei ir prognozei, kas padeda laiku priimti sprendimus ir veikti, siekiant dirbti pelningai, nenukrypstant nuo suplanuotų biudžetų ir t.t.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas?

Apskaitos skyriaus darbuotojų indėlis yra didelis, tačiau apskaitą galima vesti atsižvelgiant, kiek tos informacijos reikia kitiems jos vartotojams. Apskritai, rezultatai gyvenime atsiranda iš poreikių, o kas tuos poreikius ir kokiems tikslams juos formuoja, iš to atsiranda ir rezultatas, šiuo atveju poreikius gali dėstyti naujai priimami įstatymai, įmonių vadovai, analitikai ir t.t., todėl jie ir užduoda sąlygas, kurias apskaitos žmonės turėtų stengtis įvykdyti. Todėl apskaitos sistema turi būti lanksti tobulinimui vykdyti užduotis ir čia, esant dideliame detalizacijos ir informacijos poreikiui, atsiranda poreikis skaitmenizacijai, bei informacijos kokybei bei pateikimui sekantiems vartotojams.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.

Tiriamasis 10

Esu Greta Savickaitė, Kauno technologijos universiteto apskaitos ir audito magistro studijų programos studentė. Šiuo metu atlieku tyrimą apie skaitmenizuotos apskaitos informacijos kokybės vertinimo problematiką. Prašau Jūsų skirti iki 60 minučių laiko atsakant į pateiktus klausimus. Pokalbis nebus įrašinėjamas, visi atsakymai fiksuojami protokole. Interviu metu duomenys bus naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei, informacija apie informantus nebus skelbiama, tad atsakydami į klausimus nuomonę reikškite laisvai – svarbi kiekviena Jūsų išsakyta mintis.

1. Mokslininkai teigia, jog apskaitos informacijos kokybę nusako keturios pagrindinės charakteristikos – suprantamumas, palyginamumas, savalaikiškumas bei patikimumas. Ar sutinkate su šiuo teiginiu? Kas Jūsų nuomone yra kokybiška apskaitos informacijai ir kokiomis charakteristikomis ji turi pasižymėti?

Su teiginiu sutinku. Svarbiausia mano nuomone informacijos patikimumas bei skaidrumas.

2. Kaip vertinate Jūsų apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas apskaitos informacijos vartotojų lūkesčių kontekste? Ar dažnai tenka susidurti su abejone, kad apskaitos informacija gali būti nekokybiška? Pakomentuokite.

Apskaitos skyriaus teikiamas paslaugas vertinu gerai. Visuomet atsižvelgiama į lūkesčius, komentarus, stengiamasi, kad pateikiama informacija būtų tiksli, teisinga, patogi analizei, išvadsms daryti. Informacija dažniausiai kokybiška. Pastebėtos klaidos sistemos administratorių taisomos testavimų metu, į pastabas visuomet atsižvelgiama, klaidos taisomos. Informacijos patikimumą gali įtakoti ir žmogiškos klaidos, kurios taip pat nesunkiai taisomos.

3. Skaitmenizacija – tai apskaitos ir finansinės atskaitomybės dokumentų perkėlimas iš tradicinės popierinės sistemos į elektroninę formą. Prie skaitmenizuotos apskaitos informacijos galima prieiti iš bet kokių įrenginių bet kuriuo metu. Teigiama, kad skaitmenizacija kuria naujas galimybes vartotojams (spartesnis duomenų apdorojimas, priėjimas prie duomenų iš bet kurios vietos ir bet kuriuo metu, spartesnis spėndimų priėmimas). Kaip manote, ar šiandieną egzistuoja skirtumas tarp skaitmenizuotos apskaitos informacijos vartotojų poreikių bei skaitmenizuotos apskaitos informacinių sistemų teikiamų galimybių? Jei taip, koks jis?

Be abejonės yra. Nuolat atsiranda vis nauji vartotojų poreikiai, kas normalu keičiantis išorinei informacijai. Todėl įmonės nuolat tobulina ir atnaujina apskaitos informacines sistemas.

4. Mokslinėje literatūroje teigiama, kad skaitmenizuojant apskaitą kylą duomenų apsaugos, jų klastojimo bei netekimo į apskaitos informaciją teisių rizika. Ar sutinkate su šiais teiginiais? Kokias papildomas rizikas įžvelgiate ?

Teisingai, rizika yra. Vis teiginiai teisingi.

5. Kokiais būdais siekiate užtikrinti apskaitos informacijos kokybę bei duomenų autentiškumą? Galbūt vyksta tam tikri periodiniai kokybės testai, autorizuoti prisijungimai, teisių apribojimai sistemoje ar kt.?

Taip, atliekami informacijos testavimai, kiekvienas vartotojas turi savo prisijungimo duomenis, taip pat yra teisių ribojimai.

6. Ar sutinkate su teiginiu, kad skaitmenizacija prisideda prie apskaitos informacijos kokybės gerinimo? Pagrįskite.

Taip. Svarbiausias skaitmenizuotos apskaitos privalumas – žmogiškojo faktoriaus klaidų minimizavimas. Taip pat skaitmenizacija leidžia patogiau ir greičiau gauti, naudoti, analizuoti turimą informaciją, kas pagreitina darbus, leidžia lyginti duomenis, daryti išvadas.

7. Kaip dažnai iš apskaitos informacijos vartotojų sulaukiate pasiūlymų sistemos tobulinimui? Kokio pobūdžio šie pasiūlymai? Kas tvirtina sistemos atnaujinimus?

Pasiūlymų sistemos tobulinimui sulaukiu retai. Pasiūlymai dažnai susiję su patogesne pateikiamos informacijos analize.

8. Kaip vertintumėte Jūsų įmonės IT skyriaus/aparnaujančios įmonės bei apskaitos informacijos vartotojų bendradarbiavimo lygį?

Vidutinis. Nors įmonė ir labai didelė, tačiau tai tuo pačiu reikalauja daugiau įvairių operacijų, biurokratijos, tvirtinimų ir pan. Sėkmingesnis bendradarbiavimas tikėtinas mažesnėse įmonėse.

9. Skaitmenizuota apskaita – daugiau privalumų ar trūkumų? Pakomentuokite.

Daugiau privalumų. Didelių įmonių neskaitmenizuota apskaita tiesiog neįmanoma.

10. Iš esmės kaip jūs vertinate – ar Jūsų įmonės apskaitos informacija galima įvardinti kaip kokybišką? Kokiais kriterijais remiantis padarėte tokią išvadą?

Mūsų įmonės apskaitos informaciją galima vertinti kaip kokybišką, tačiau reikalaujančią nuolatinių papildymų, atnaujinimų.

11. Kas Jūsų nuomone daro didesnę indėlį kuriant kokybišką apskaitos informaciją – apskaitos informacijos kūrėjai (apskaitos skyriaus darbuotojai) ar nepriekaištingas sistemos darbas ir jos aptarnavimas

Ir apskaitos informacijos kūrėjai, ir sistemos darbas, ir jos aptarnavimas yra tarpusavyje susiję. Visi faktoriai yra labai svarbūs. Sistema turi būti nuolat tobulinama, darbuotojai turi pastoviai atnaujinti žinias, tik tuomet rezultatas gali būti maksimaliai geras.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką ir atsakymus.